

VARGA RUDOLF

A MACSKA VISSZASZÖKÖTT
A RÉGI HÁZBA

A kötetet szerkesztette:
TARNAI LÁSZLÓ

© Varga Rudolf, 1997

Kiadja a
FELSŐMAGYARORSZÁG KIADÓ

TARTALOM

A MACSKA VISSZASZÖKÖTT A RÉGI HÁZBA

MADÁRIJESZTŐK, EMELT FŐVEL

KOLDUSOK BANKETTJA
A NAGY CUKROSBÁCSI
MADÁRIJESZTŐK, EMELT FŐVEL

ÍRTA: LALI

PILLANATKÉP, EGY CSEPP SZÉGYENNEL
OLYAN, MINT EGY HABOSTORTA
ÚGY HÍVNAK: ORDÍTÓ EGÉR
A KROKODILUSNAK IS VAN
FELFÚJHATÓ NAGYMAMÁK
NEM JÖN A HÓEMBER
ELEFÁNT A PORCELÁNBOLTBAN
CÉLLÖVÖLDE ÉS RINGLISPÍL
OKÉ
WANDA-KOCSMA
NAGYANYÁM CSELÉDKÖNYVE
OTT LAKOM
ÍRTA: LALI

NAGY ESŐK IDEJÉN

ABORTUSZ
UTAK, APÁMMAL
MÉTERRŐL, MÉTERRE
NAGY ESŐK IDEJÉN

MAGYARÁZKODÁSOK

HELYZETKÉP
AZ ÉLET EGYSZERŰ KÉPLETE
ÉN, A HOSSZÚ HAJÚ
MENEKÜLŐBEN
MAGYARÁZKODÁSOK

ISTEN HÓNAALJA, ÖRDÖG SEGGELYUKA

ISTEN HÓNAALJA, ÖRDÖG SEGGELYUKA

A MACSKA VISSZASZÖKÖTT A RÉGI HÁZBA

Minden albérletében otthagy valamit az ember. A poros fiókokban, nyikorgó szekrényekben, ágy alatt, otthagy valami fontosat, valami fölöslegest. Sohasem tudja leltárba venni az elvesztetteket, elhagyottakat: ritkásszőrű fogkefét, fogatlan fésűt, piszkos törülközőt, ingeket, fél pár kesztyűt, dohányfüstöt, behajtott fülű könyveket, éjszaka felcsempészett nők elhullatott hajtűit, beváltatlan ígéreteit, szemetet. Végül csak az ember marad. Így fosztják ki lassan az albérletek.

Kövek között nehezen ereszt gyökeret a mag. A jó, fekete földet, az agyagosat vagy a homokosat rég elfelejtette már. Arrafelé nem fúj a szél, ami idáig hozta. Hát a lélek hogyan gyökerezne a betonba?

„Egymilliókétszázezer ember vár lakásra az országban, és több mint százezerre tehető a hajléktalanok száma.” - olvasom a statisztikát. Nem róluk, a v á r a k o z ó k r ó l beszélnék. Azokról, akik örök hűséget esküdtek a céltalan kóborlásnak, beköltözve az örök költözésbe. Sovány ministránsgyerekek kószálnak magányosan, pirosra csípett arccal a kétoldali szélben. Futóhomok ők, futónövények. Szakadt gyökereik görcsösen nyúlnak ki a végtelenbe, mint kifordított karok, semmibekapaszkodó kezek. A szegénylegények, akiknek szakadtgyökérbontozott hajuk zuhog a kétoldali szélben, mint az átok. Zuhognak, amíg el nem tűnnek egy erdőben, lakatlan házban, kőhöz nem ragadnak, oda nem hülnek. Dühöngenek, dülöngélnek, ősök varázsigéit csikorgatják fogaik közt, de hiába. Égő madarakkal hullanak el, eltűnnek az üres öröklétben, vagy tenyerük vonalán tévelyegnek. Eső mossza sárba arcukat. Csak a harangvirág harangozik fölöttük utoljára, amikor visszatérnek a másnyelvű tájról lelombozva, kifosztottan. Két villamosmegálló között bukik arcra ifjúságuk egy téli hajnalon, a kör és négyzet városában. Közös mellékhelyiségek magányosai között átrágnak magukat életükön. Leskelődés lakásuk. Álmuk sem különbejáratú. A főbérő, a házigazda átjár rajta csoszogó papucsban, hosszú gatyában. És este tízkor, villanyoltás után meg kell halni, vagy szemvilágnál virrasztani. Jöhet a sóvárgás, az elvágyódás, mindig vissza az előző rosszba. Reggel, riadt ébredés, kapkodás, apróhirdetések böngészése.

Új albérlet.

Idegen utcák fekete-fehér kövein sétálnak a megszökött sakkfigurák. És itt senki sem szólítja őket nevükön. Nincs nevük már. Fölösleges is. Ágrólszakadtak, ágról ágra szállók. A nemlétező városban, a nemlétező házba lámpagyújtásra semmiképp' nem érnek már haza. Mi maradt? Az emelet, a forintok, keresni a telefonkönyv egyetlen, nem létező számát. Levegő és küszöbök közt ügyelegnek, minden utcasarkon gyorsuló szívveréssel, mintha régi szerelmükkel találkoznanak szembe. De véletlenül sem. Soha.

Ismerem az ágyrajárók titkait. Miskolcon a Pece partja, Sárospatak, Nyíregyháza, Eger, Zuglói kollégiumai, Ózd, Rákosszentmihály, Kőbánya, Budaörs. Albérletek, lépcsőházak, pincék. Csövezés szanaszét az országban. Kövekkel körülvettek kolóniák, városszélek. Igazoltattak, igazolták magukat. Távoli ablakok sötétlettek, nem találtam haza. A közöny aszfaltjárdáinak farkasfalkájában éltem, füstszárnyú-madár városokban. Fölszálltam, elkeveredtem légüres terein, az utcák léghuzatában levegőt sem vettem. Kópikkelyes nagyhal volt a város. Elmerültem a kirakatüvegek akváriumában. Csak mélyvíznyomású, hullaházderengésű mozijaiban nem voltam halálnál árva. Kukák dörögték körül szívem. Lidércek, ködök hurcoltak siető tornyok közt, hol észrevettem: arcok a járdakövek, azok igazítják lépteim. Karámba kerítették a gázvezetékek, de nem kiáltottam.

Tudtam, hosszú a sírás hazáig. Sóhajjal telt szobák sóhajtattak a hasadásos várakozásban. Már nem füstölt számból káromkodás. Sarokba álltam cigarettáimmal, tüdőmben füsttel.

De emelkedjen fel most a kétségbeesés lecsüngő karja! Lefekszem, ha van hová, és kialszom fehér levéllel, fehér virággal vasálmát a vaságnak. Szobrozik körülöttem a csend.

Emlékszem kölyökkorom örökös hurcolkodásaira, amikor szegénységben pucérra pusztultunk szüleimmel. Mindig korán reggel állt meg a stráfkocsi a ház előtt. A bútorok alól előkerültek az elgurult fillérek, láthatóvá váltak az egérlyukak. Az ijedt, idegen szobában a napsugárban leszálló porszemekre is emlékszem.

A macskát előző este minden alkalommal befogtuk. Madzaggal átkötözött cipősdobozban én cipeltem a saroglyában, vagy a platón kucorogva...

De a macska mindig visszaszökött a régi házba.

MADÁRIJESZTŐK, EMELT FŐVEL

KOLDUSOK BANKETTJA

Ez már a farsang. Repülnek petárdák, pukkannak pezsgőspalackok a megrabolt csendben. Vörös sugár, hányadék nő pocsolyává tükörül a lábak elé. Konfettivel, cigarettacsutkákkal teleszemetelt farsangi éjszakák üres báltermei elfutnak karjaimból. Ölelésemet huzatban elhagyják. Mocskos csókok ragacsos nyúlik emlékeimben, mint ökörnyal. Átbotorkálva a kilencedik napszakon, örök hajnali álmoságban arcomra kifagy egy könnycsepp. Elalszom és ébren maradok. És kezdődik más farsang álmomban, mint jégtükrös tóban. Az elmúlásarcok farsangja. Gyulladnak a fények. Reflektoroz le a Hold. Sugár ragyog belém, mint a kés. Simmol, cincog a zenekar. Gyűlnek a vendégek a sötétség nagy, felnyitott-kripta-szagú báltermébe a kertek alatt, a Csehovicsék fahídjánál. Jönnek azt pótolni, ami a valóságból hiányzik. Hófehérke, a szép cigánylány már ott táncol magában, pár nélkül, sugarával lefelé lebeg fagytól kigyulladt szoknyában. Dagasztja mezítelen lábával a fagyos sarat. Jönnek a többiek is sorban. Kurta Bora - valamikor a fiatal gróf simogatta süppedő szőnyegeken. Piszze Mari - orrát megette a rák. Vattával letakarva, fekete kendővel szépen bekötve hiánya. Penészvirágot hoz kezében egy csokorral. Torony Erzsike is - siet egyenes tartással. Tehet-e róla, hogy a harangszót szerette s a toronyba járt ölelni, kábító fémezésbe, részegítő zengésbe ég, föld közé, közel a Naphoz? Púpos Magdus - mint a hintaló. Lassan, araszolva jár, nézi a földet, mint ki valami elveszettet keres. Most jött meg az erdőből. Fát hozott a hátán. Hajában koszorú tövisből. Dicső Ilon - rázza fejét - tagad. Tagad mindent. Lám, milyen illedelmes, most nem szed kiscsirkét, békát kötényébe, hogy halálba dédelgesse, halálba szorongassa őket. Béldi Róza haja most sincs bekötve, mint a kenderkóc, szemébe hull. Kopott kendőjét menyecskeként vállára teríti. Lám, ő messziről jött, mégis eljött. Az Atlanti-óceánon keresztül. Kivittette a lánya Amerikába. Ott halt meg. Mesélhetne tengerről a kíváncsiaknak. Kocsi Juli - valakivel perlekedik ott, az embergyűrű szélén. Nyelvét nyújtogatja, valami számunkra ismeretlen Valakire. A szakállas Boda is él, itt van, lássátok! - akit ibolyaszédéskor találtunk meghalva az erdőben. Azon tűnődik; be kéne dugni öklét meleg szájába, hátha elmúlna örök éhsége. Kontrás Joca hiányzik csak a zenekarból. Biztos, részegen hempereg valamelyik ólban, még karácsony óta. Nincs itt, pedig szívesen kifizetném két hétre előre a fröccsét a kocsmában. Borbála sincs, mossa ruháját a léknél. Látszik, villog vörösre mart fehér teste. Körmei röppenő katicabogarak; vércseppek peregnek róla. Rózsi is szaladna már, de épp' most mosdatta meg lefekvés előtt a más malacát, altatta el más tyúkjait. Mesél mécsvilágnál istállóban a kisbocinak, árva kiscsikónak. Kula, a koldus, ül a sarokban. Kenyeret majszol vigyorogva. Félről nézi a bálozókat. Szemhéja alá rejtőzik, nem beszél. Az igazság bizonyítás nélkül is igazság - gondolja. Ő volt a falu bolondja. Hiába tudom már, hogy nem volt ő bolond. Mi nem értettük meg jeleit.

Kész is a leltár. Itt vannak az országtulajdonosok. Szól a zene, gyorsul, lassul a csodálatos időmérő, a minden óránál pontosabb műszer. Szól a zene a varangyvörös éjszakában a tintakék ég alatt. Toportyánok jönnek le a hegyekből, nézni a bált. Amott meg a fák közül a sátánarcú kutyák szemének villogását látni. Előjönnek föld alatti üregeikből, katakombáikból a békává varázsolt királyfiak. Kikurattyolják a titkokat. Az égi palotából is szöknek csapattal lefelé fekete liften a tömjénszagú koldusangyalok. Fehér ruhájuk úgy lebeg, mint szárítókötélen a mosott lepedők. A mennyország száz üres terme nélkülük visszhangzik, kong. Elkapart kolduskák szeméről leesik az utolsó, megspórolt rézpénz. Minden él, mozog. Valaki zörög kintről. Rugdossa az ajtót. Itt a bolhacirkusz! - sikongatnak a fogatlan szépségek. Megjött a Bolhás! Magával hozta a vándorköszörűst, azért késett annyit. Forog a kő, szikrázik rajta

a penge. Lehet köszörülni a rozsdás késeket. Tessék, tessék! Kinél van kés? Csönd. Csönd. Senkinél.

Öreghuszár Verébnagyapa furakszik át a tömegen. Nálam van! Engedjete! Kutat, kotorászik zsebében. Mindenki őt figyeli. Csikorgó csönd. Időzavar. Sunyin, megvert kutyaként somfordál el. Elvesztettem, elvesztettem - suttogja. Később látom, énekel nagyon, fúj egy dalt lilára hűlt szájjal. Könyökével felborít egy pohár pálinkát a pulton. Odamegyek hozzá, hogy elvezessem. Nem ismer meg. Mondom neki, törölje le bajszáról a morzsát. Nem. Kell az holnapra - válaszolja.

A vendégek közt ügyelgek. Kiskorúvá lépek elő. Megyek a kártyázók zöld asztalához. Kuss, kibic! - kiáltozzák s elkergetnek. Zavaromban felkérem táncolni Hófehérekét. Vonakodik, látom szemében a kényszert. Forgunk, érzem kiálló oldalbordáit a szorítás alatt. Rendelek egy liter savanyú bort. Kínálom őt is. Sok napi kenyér ára ez, fiatalúr - mondja ábrándozva. Szelíd, szép szemei fátyolosak. Állunk. Ő: virág, én: karó mellette. Szemébe nézek, látom, amint láthatatlan szarvaim nőnek. Hózúgást érzek fejemben. Lenézek lábamra: patás. Már az egész gyülekezet azt figyeli. Beüt a fagy a bálba. Somfordálok kifelé megszégyenülten. Mosdóvized váljon vérré! - sziszeg rám egy fogatlan száj. Utánam köp.

Odakint csak az idő csontjai ropognak. Hallom a hangot: Itt minden csókért vérrel kell fizetni. Feltorlódik előttem a jég. Álmomból felnyögök. Hánykolódva fordulok át a bármi-másba. Én vagyok a púpos, a sánta, a vak, a torz. Én koldulok falásnyi szeretetet azoktól, akiknek még van. Pedig én is csúfoltam őket: a koldusokat, mert különbnek éreztem magam náluk. S amikor koldultak tőlünk, a tökéletesektől, legfeljebb egy tál ételt, vagy pár fillért adtunk nekik. Nem biztos, hogy azt kértek. Most észrevettem szemükben magam és elijedtem. Ezzel kell fizetnem tévedésemért. Háborgásom végleges. És már az emlékezés alagútja elsötétül. Hómezők bolyongnak arcomon.

Sarkvidéki származásúak ők. Tisztaságukat nem adják. Hitüket nem törhették meg. Veszteségeim. Emlékek.

Egyébként ködös az idő, fagypont alatt. Ólmos szitalás, dara és változó irányú szél vár ránk. Mulassuk át ezt a farsangot, aztán jöjjön a hétköznapi üres ünnepe, apró-pénzgyűjtögetés reggelire.

Váltson meg minket ez a farsang, átszivárgó káprázataival!

A NAGY CUKROSBÁCSI

Belépsz az ajtón, apám. Hideget hozol kabátodban. A messziről jött emberek havas hangján szólalsz. Megsimogatod fejemet. Megöleled anyámat. Mit hoztál? Állok föl a kissámlira, hónaljig kotorászni, kikutatni zsebeidet. Cukor! Cukor! Cukor, két, hatalmas zsebbel. Markostól szórom a konyhaasztalra. Közben a számba is dugdosok belőle mámorosan. Anyám szeme is ragyog. Nahát! Ennyi cukor! Te meg, apám, állsz, spiccesen mosolyogsz. Már nem is törődöm veletek. A hokedlire térdelek és harapom, ropogtatom a cukrot, a cukrot, amíg egy nyelésnél meg nem érzem az émelyt. Se le, se fel.

Fulladozó gyerekköhögés, végül az ágy felé sompolygó, szomorú arcú kisfiú; ez a cukor emléke. Pedig, hogy vágytam rá! Órákig tudtam nézni a tarka édességkirakatokat, orromat az üvegre szorítva. Vágytam a marcipánt, az égetett medvecukrot, a bocskorszíjat, a krumpli-cukor-Mikulásokat, csokinyulakat, a csörgőcukrot, kandiscukrot, kakasnyalókát, mézeskalácsokat, a vattacukrot, cukorsüvegeket, cukor füttyülőt, cukorállatkákat. Néztam órákig és majd nekiugrottam és megharapdáltam őket. Odaadtam volna egy mézeskalács lóért az élő cocót, egy zacskó „dunakavicsért” legszebb kavicsaimat és gombjaimat, a ziziért fakardomat, a kis húsvéti tojásokért a riadt, pihés nyulacskáinkat.

Ha megjött a fagyaltosautó, vittem én mindent otthonról, amiért egy gombóc jegesre fagyasztott cukros vizet adott a hájas tokájú, aki izzadtan mérte a kocsiablakon át a szűk adagokat. Csórtam a tojást és a sor végén álltam, hogy azért adjon nekem, ha forintom nem volt. Hogy izgultam, hátha kifogy, mire én odajutok!

Búcsúkon, ó hogy faltam volna a sok émelyítő nyalánkságot. Curgott a nyálam is. Kíváncsi voltam mindegyik ízére. Hallottam a mesét a cukorhegyekről. Lestem a szót róla. Elszedtem nagyanyám kötényének zsebéből a ragacsos selyemcukrokat. Cukorért vigyáztam nagyapára is, aki ha megivott egy liter bort, régi bakanótákat énekelt és gyújtogatott. Tüzet rakott a kertben. Úgy kellett figyelni, nehogy fölgyújtsa a házat egyszer. Aztán jött az émely.

Most is érzem. Undorral fordulok el a cukrászdák előtt. Hányingerrel küszködöm. Pedig jön a cukor, jön hatalmasan, megállíthatatlanul. És kapkodják gyorsan. Már nemcsak az iskolák, az óvodák, de a gyárak, templomok, szerelmesek lombos erdői mellett, előtt is ott vannak a cukrosbácsik. Minden sarkon, minden utcán ott vannak. Fehérek, akár a habcsók.

Jön a cukor feketén, égetve, rengeteg arccal, rengeteg csomagban. Jön az elcsöppenő slágerekben, jön, mint a hányinger. Jön az „LUX” szagos szappanok, az édeskés szagú spray-k áradata, izzadságbúzzal keveredve. Ömlik a hajlakk, az édes rúzs, a körömlakk, meg a kölni. Ékeskedik a nyalóka nyakkendőtü, a pralinébizsu, a karamella mandzsettagomb.

Szégyellje magát az, akinek nincs!

„Fogyasszon több édességet!” - kínálgatja magát, biztat a NAGY CUKROSBÁCSI hunyorogva, kacsingatva. S tűnnek el a szájakban a táblacsokik, mignonok, puszedlik, krémesek. Jön a cukor feketén, mint a gyász. Ellopja asztalunkról az utolsó darab kenyeret. Jön a cukor és rontja a fogainkat. Húzzák is hivatásos foghúzó és csinálnak helyette porcelán protéziseket. Sebjaj! Jön a cukor hogy elvigye étvágyunkat. Sebjaj! Ki emlékszik még a szaharinra? Hát a melaszra?

Jön a cukor és ragacsos kezével mindent bemocskol, amihez nyúl.

Csinálnak neki ünnepeket. Micsoda zsúrok? Micsoda vattacukor-orgiák? Jön a cukor és megvált, üdvözt.

Erős italt keverek. Nem játszom tovább! Spiritusz sisteregjen artériámban. Megmondjam, miért? Ki törődik avval, hogy legyen a szemekben mindig virág? Ki csodált meg utoljára egy szép madárrepülést? Mindenképp széppé kell tenni az életet. Gondoskodik róla a cukor? Méltóságunk rabolná el.

Alszik a gyerek cukorral a szájában. Nem törődik már a mesével, a szabad játékkal, a nyargalászó rétekkel. Szép minden. Jaj, de édes!

Mondom én: meg kéne kóstolni néha a keserűlaput, a papsajtkenyér semmi ízét, a földet, a sárból készült lángost, mielőtt letapossa és bepiszkolja a sárga gázálarcos cukordisznó, a mindenevő.

MADÁRIJESZTŐK, EMELT FŐVEL

Emelem kalapomat a madárijesztők előtt. Emelem kalapomat és meghajlok előttük. Emelnék ők is, nem hajlik rá a kezük. Van, amelyiknek kalapja sincs. Bizalmatlanul biccentenek köszönésemre. Azt hiszik, gúnyolódok velük. Gyanakvóan néznek, nem lopni jöttem-e? Mintha még valamit elvihetnék a Földről.

Mászkálok a letarolt, széthordott határban, az elhagyott mezőkön. Madárijesztőkkel beszélgetek. Elhagyott madárijesztőkkel. Kifeszítve két karjuk a kék égre. Közelről nézem őket. Északtól Délig, Napkeltétől addig, ahol lenyugszik, addig ér a kezük. Fekete földbe leszúrt, frissen faragott falábukkal talán gyökeret is eresztettek. El ne fújja őket a szél! Fáradtak és kimerültek a madárijesztők. Kikelettől lombhullásig dolgoztak. Őrizték a földet. Egész nyáron gürcöltek egy öltözet rossz ruháért. Ennyi a kialakított bérük. Egy foltos nadrág, szakadt ing, kinőtt kabát, fekete kalap. Cipője egyiknek sincs. Szeretnék valami bakancsot, csizmát a lábukra. De nem tudom, hogyan lehetne úgy odaadni, meg ne sértsem őket. Ebben a teljesítményen alapuló társadalomban nem jut nekik lábbelire? Mégis emelt fővel végzik munkájukat, teljesítik rendeltetésüket. Éjjelenként hallani csak nyögésüket a szélben. Megtelik a határ gönceik, rongyaik suhogásával. Miről beszélhetnek ilyenkor a madárijesztők? Milyen titkokat suttoznak el? Panaszkodnak madarakra. Panaszkodnak emberekre. Láttak ők megjelenni éjfél tájt sötét arcú zsiványokat, zsákkal. Idegen arcú embereket. Mozdulatlanul kellett végignézni a rablást. Csak szívük vert gyorsabban. Lépni nem léphettek. Földbe vannak verve. Hajnalban arcukon harmatkönny csurgott.

Emelem kalapomat a madárijesztők előtt. Emelem kalapomat és meghajlok előttük. Kiszámolta-e valaha is valaki, hány mázsa terményt ment meg a tolvaj madaraktól a madárijesztő? Kezeskedem értük. Az ő tenyerükhöz egy szem mag sem tapadt. Láttak rablást, pazarlást. Halált érdemelnek érte? Nyár vértanúi sorakoznak sötéten az őszi Nap végső sortüze elé. Mit láttok a szemükben? Mi az a furcsa fény? Bánat a neve. Bánat és sértődöttség. Életükön át sértődöttek, csak dolgozni akartak és tönkremenni. Fekete felkiáltójelek az időben. Magányosan élők. Fegyvertelen örök.

Emelem kalapomat a madárijesztők előtt. Emelem kalapomat és meghajlok előttük. Szeretném megadni nekik a végtisztességet. Kimenni a mezőre ásóval, kapával, Sírt ásni. Eltemetni őket. Jeltelen sírok. Fűvek, fák a síremlékek. Öregek már a madárijesztők. Az egyévszakú madárijesztők. Az éjjel-nappal dolgozók, vigyázók. Öregek már. Tüdejük beomlott, térdük megroggyant. Lábnyomaikat benőtte a mező. Szeretném eltemetni őket. Eltemetni, mielőtt a fagy szabadon engedje veszett ebeit. Legyen nekik könnyű a tél! Behavazott mezők alatt, jó mély sírokat! Az évszakok röntgenképén elő ne jöjjenek! Földből kinövő kezek, földből kinéző szemek.

Emelem kalapomat a madárijesztők előtt. Emelem kalapomat és meghajlok előttük. Kékülnek arcaik. Kifagy rá a könny. Hullámot verő búzatáblák tengertelen fövenypartjain kószálnak gomolygó ködben. Fák fölött forog a fagy. Halálos ítéletet lengenek a lehulló levelek. Az öreg madárijesztők még egyszer végigbotorkálnak a tájon, fekete köpenyben, mint fekete lepkék, kibontott szalmaősz hajuk lobog. Késes szél szurkálja hátba őket. Fejük fölött vijjognak a vészmadarak. Szürkületkor megindulnak. Estére hét határból összegyűlnek. Tüzet raknak őszi ággal. Körbe ülik. Füst könnyezi be a szemük. Büszkén viselik arcukat az égbe készülők. Öklüket rázzák fölfelé.

Reggelre az üszkös gallyak, a hamu körül egy sem marad. Nem marad temetetlen madárijesztő. Senki sem tudja, hová lettek. Holdsugárra feküdtek, elszálltak a vadlibákkal, vagy a forgószelek kaptak fel őket?

ÍRTA: LALI

PILLANATKÉP, EGY CSEPP SZÉGYENNEL

A fehérabroszos asztalokon duplatányérok, csillogó eszcájg. Tizenegy és tizenkettő között járhat az idő, de az ebédlők ilyenkor még nem jönnek. Álmos csend, ásító pincérekkel. A mozaikkockákat karistolva, csikorogva nyílik az ajtó. Kosárával karján, hetven év körüli nénike lép be, háta mögött élete párja; lapos aktatáskáján hasított szíj-heveder tekeredik, másik kezében madzaggal átkötözött dobozkák, áruházi csomagok. Egy percre riadtan állnak a furcsa világ küszöbén, aztán tétován kerülgetve a székeket, a sarokasztal felé tartanak. Alig ülnek le, máris mellettük terem a pincér. Szalvétájával hadonászva, valami láthatatlan szeméttel sepr le az abroszról.

- Kérem a kabátokat a ruhatárba ...!

- Mit? És hová? - látszik a két öreg arcán, nem értik, mit akar itt ez a fehérkabátos úr.

- Kérem, fáradjanak a ruhatárba! - szól most már méltatlankodó türelmetlenséggel a „főúr”, aki egyébként fia, sőt unokája is lehetne az érthetetlenkedő vendégeknek.

Az öregember a tenyerében szorongatott kucsmát akkurátusan az asztal sarkára helyezni, tán még katonakorában tanult etikett szerint. Kigombolja a sötétkék, szekrényiszagú ködmönt. Alatta csak az ujjatlan kismellény, meg a fecskefarokként kunkorodó nyakú fehér ing. Most akkor ingujjban üljön itt, mint otthon, a sparhelt mellett? A nénike vállán koromfekete vállkendő, az alatt meg vastag, kötött bundzsér. De hol van itt kabát? Most mi legyen? A felszólításnak engedni kell. Az öregember a kendővel a karján a ruhatár felé lépked. Ujjai közt érthetetlenül forgatja a picike bilétát. A vállkendő úgy lóg a vaskampón, mint egy letört, fekete szárny.

- Ebéd lesz? - kérdi a pincér.

...Ebéd? Hát persze. Hiszen azért jöttünk... - látszik, nem értik a fölösleges kérdést. Egyébként elmehetnének ebédelni a gyerekekhez is. Itt laknak, nem messze, de hát ők is vendéglőből hordják a kosztot, meg ilyenkor nincsenek is otthon.

- Italt szabad? - így a pincér, miközben az étlapot leteszi a tányérok közé.

Két deci bor és egy kávé... Fekete... A konyha felől ínycsiklandó illatok szállnak. Az öreg bizonytalankodva nyúl a ropogós papírlap után. A többszörösen indigózott étlap szavait és számait szemüktől távol tartva sem tudják kiböngészni. A kinti hideg után egyébként is elhomályosodik a látás, mint a pápaszem üvege. Az asztal alatt haptákoló, keményszárú csizma talpán is megolvadt a kinti latyak. Patkó alakú olvadás látszik a lakkozott parketten. A néni most néz körbe először. Álla alatt megoldja a sötét delinkendő csomóját. Kisujját kime-revítve, s a többitől távol tartva, belekortyol a forró kávéba. Az öreg meg hunyorogva jelzi: finom a bor.

Mennyi hajcihővel jár ez a mai nap! Hajnalban el kellett látni az egész napra elegendő szemmel a tyúkokat, feltölteni forró vízzel az itatóvályút, megkérni a szomszédot; délben öntse oda az örökké éhes, visító malac elé az előkészített moslékot. Egy órával a vonatindulás előtt már kint toporogtak az állomáson. Büszkén-szégyenlősen ismételtették a kérdezősködőnek; „a városba, egy kis karácsonyi ajándékot venni az unokáknak...”

A kosárból előkerül a hófehér elemózsiás damasztzalvéta. Kattan a szelídpengéjű bicsak az öreg kezében. Szárazkolbász, szalonna, só, otthoni kenyér. Nyugodtan, mohóság nélkül falatoznak.

- Kérem, itt hozott ételt tilos enni! - csattan a pincér hangja a hátuk mögött.

- Tilos? Miért? A magunkét esszük... - az öreg hangja megremeg. Majd kifordul szájából a falat.

- Mit gondolnak maguk, nem park ez, vagy váróterem! A szabály, az...

A pincér szigorúan áll fölöttük, mint egy ítélkező angyal. Az öreg leteszi kezéből a kenyeret. A néni szégyenkezve hajtja össze a szalvéta sarkait; a morzsákat tenyerébe sepi. Arca fekete hóesés, eltűnik az előrebukó kendőben. A kiszáradt bugyellárisból összehajtogatott papírpénzt tesz a fiatalember kinyújtott tenyerébe.

Hiába, a szabály, az szabály! Majd hazafelé, majd a vonaton. A sötétkék ködmön két ujján tehetetlenül fityeg a két, zsinóron lógó kesztyű, mint két kifordított tenyér. Felcihelődnek, az asztalon hagyják az italt is. Nem baj, a kávé már úgys jég hideg, a bor pedig keserű, mint az epe.

OLYAN, MINT EGY HABOSTORTA

„Hát, igaz, ami igaz, én megadom a módját. Ilyen locs-pocs időben autózni már öngyilkosság. Bezírozom, lemosom, kitakarítom, segít az asszony is. Bedunsztoljuk a jó öreg Corsát. Ősztől tavaszig, hadd pihenjen ő is egy kicsit. Nézd csak, most milyen tutti! Hát nem olyan, mint egy habostorta, ahogy remeg rajta a sampon habja? Ha szabad tudnom, önnek milyen kocsija van? Nincs? Hát akkor, jó uram, maga nem is tudhatja, mit jelent az, amikor vasárnap délután az egész család... Azt mondja a fiam, rajtunk röhög az egész bérház, hogy állandóan csak csutakoljuk, tapikoljuk az autót. De tőlem aztán nevethetnek. Ismeri a közmondást? Madarat tolláról, embert kocsijáról. Nézem ezeket a vandálokat, akik hajtanak hóban-sárban, árkon-bokron át. Nyúzzák az autót, aztán meg csodálkoznak, ha három-négy év múlva lerobban. Én óvom még a széltől is. Hétköznap gyalog járok. Azért van a villamos, meg a busz... Megspóroltunk mi ezért. Nem mondom, volt egy kis pénzecskénk, két évig meg zsíroskenyéren élt a család, de istenuccse, megérte. Az asszony mindenáron telket akart, gyümölcsfákkal, zöldséggel, de végül én győztem. Mit mondjak, mégiscsak én hordom a kalapot. De most már ő is belátja, nekem volt igazam. Vasárnap délután, amikor beül az egész család... Mondom is neki mindig: anyukám, töröld meg a lábad, vagy vedd le a cipődet... Tudja, ő is nagyon tud zörögni, ha egy porszemet beviszek a lakásba a cipőm talpán. De meg is nézheti ezt a kocsit kívül-belül akárki. Meg lehet enni a padlójáról a mákostésztát. Sampo-nok, kefék, ablakmosók, spray, még a szivacs is spéci. Tudja, én nem iszom, nem dohányzom, de az autómnak megadom, ami jár. Már szinte kitanultam a szerelőszakmát, vizsgára is kiállhatnék...

Úgy van az, hogy eleinte, ha szerelőt lát az ember, azonnal komolyra veszi: nézd már meg cimbora a szekerem...! Az meg elkezd birizgálni, a végén elrontja a jó szerkentyűket, ami géppel van beállítva. Akkor aztán szaladgálhat az ember egy komoly mester után. Hát én nem nyugodtam, amíg meg nem tanultam a csínját-bínját. Berendeztem a garázsban a műhelyt, satu, miegymás. Nem is hagyott engem még soha cserben a Corsám. Épp' tegnap mondom az asszonynak: elmehetnénk már egy hosszabb útra is. Gemecsén laknak a rokonok, eddig mindig vonattal jártunk, hát menjünk már egyszer kocsival. Merthogy minket szolgál a gép. Hát nem igaz?”

ÚGY HÍVNAK: ORDÍTÓ EGÉR

- Szép lovak - mutatok a vagon mellett ácsorgó két öszvérré. Megcsikordul a szívlapát, aztán megáll a csillogó fekete szénben. A stráfszekér meg a lovak gazdája felpöccenti a Bocskai-sapka simléderjét, s cinkosan néz a szemem közé:

- Meg is kapnak ezek mindent, hát legyenek szépek. Ő a Berti, az meg a Rigó. Nincs ezeknek semmi dolguk, csak menni kell a szekér előtt... A keresetem? Nincs az több napi háromezer-nél. Manapság autó viszi a nagy fuvarokat. Igaz, én húsz forinttal többet számítok mázsánként. Tudja, sok az adó. Tizenhétézer-ötszáz évente. Otthon meg öt éhes száj, alig győzők rájuk keresni. Nyolcéves a legnagyobb... Most terhes az asszony a hatodikkal. Az előző asszonytól is van két fiam...

Ez bíz' nyolc, ha jól számolom. Szóval sokat kell lapátolni, de ismer is engem az egész város a munkámról, na meg a számról. Szeretnek engem az emberek. Úgy hívnak: ordító egér, meg bolond szenes. Tudja, sokat kell ordítani a lovakra az autók miatt. Harminc éve költöztem a városba. Itt találtam albérletet a lónak, meg magamnak. Sokat kellett köpködni a tenyeremet harminc év alatt, de meg is lett az eredménye. Kétszobás házat építettem. Ha az Avasra, vagy a Tetemvárra viszek fuvart, imádkozhatok a szamaraimnak a part alatt. Még jó, hogy van teherautó. Egy százasért felhúznak a sofőrök „lovastól, szekerstől”. Itt, a Gömörin megy a legjobban a bolt. Én bizony nem járok máshová. Hogy miért? Hát... Kinevetnek a szamarak miatt. Kifogják őket az istrángból a hülyegyerekek, aztán vezetik őket a vágóhídra. Állandóan marháskodnak velem, de szeretnek az emberek. Ha látná, hogy örülnek, mikor a ház elé állok szénnel, fával. Csak akkor savanyodnak el, mikor a bukszába kell nyúlni. Hogy meddig csinálom még ezt? Nem tudom. Negyvenhét éves vagyok. Iskolát nem jártam, vén fejjel meg már mit kezdenék. Néha arra gondolok, vigyázni kéne az egészségemre. Már évek óta fél tüdővel élek, de higgye el, nem félgözzel...

A KROKODILUSNAK IS VAN

„Ülj le, ha nem akarsz velem haragban lenni! Hogy rég láttál? Nem igaz. Csak elfordítottad a fejedet. Azt hiszed, nem tudom... A múltkor majd' felbotlottál bennem az utcán, mégsem köszöntél. Elkaptad a tekinteted. Mit iszol? Kávét? Na ne hülyéskedj. Hogy én miért? Nehogy azt hidd, nekem az ital nem vidámság, inkább keserűség. Nézd meg az arcom. Mintha szájon vágtak volna. Már elsovadtak nevető izmaim. Apám elmúlt hatvan, de kevesebb a ránc a szeme körül, mint nekem. Érted? Tehetek én arról, hogy minden tropára megy a kezem között? ... Nézd, az ott András. Megismered? Az ablak felől a második padban ült. Ma este már tizenötödször bukfacezett hátra, mint a vadkacsák. Erre a pincérnő odaszólt: mi van, sok volt a kávé? Éreztem, mintha odahúzna valami. Fel kéne segíteni. Tíz lépés az út addig, mégis nagyon távoli. Hát ez van. Olyan, mintha örökké üresben járatnám a motorom. Nem tudom, merre menjek. Házasodjak meg? Legyek jólöltözött? A régi haverok már mind megnősültek, a lányok férjhez mentek, gyereket nevelnek. Egy ideig mászkáltam utánuk. Becsengettem, beengedtek, lenyomtam a kilincsüket, elnézést kértem... Az újabb cimborák? Azt mondják; ha van pénzed, rájuk mindig számíthatsz. Ülünk a kocsmában, mint a szobrok. Emlékszel, az érettségi után azt hittük, nagy emberek vagyunk. Győzelem, győzelem! Utána nyöszörgés. Hát azóta telnek az évek. Csomókat kötök az időre. Tele vagyok csombékkal. Most nagyot mondtam. Erre iszok. Hogy sokat tintázok? Tehetem. Se kutya, se macska. Holnap feladok egy hirdetést: „Összkomfortos magány, azonnali beköltözéssel kiadó.” Mert én már olyan vagyok, mint egy váróterem. Mindig nyitva, mindig várok valakire. Igaza van az öregemnek. Azt kéne szeretni, ami van. Tudom, ha majd megöregszem, kipótolom, amit most elmulasztok. Én is a fiatalokon fogok röhögni. Pedig nem igaz a közmondás, hogy az nevet, aki utoljára... De most nem tudom, mit kéne tennem. Valami elmúlt, valami változik, hiányzik. Azért szeretem ezt a helyet, mert itt olyan közel vannak az asztalok. Olyan szoros minden. Te sem vagy haverom. Kinevetsz, ha elmondom, mi történt velem. Ma egész este sétáltam. Megálltam a könyvesbolt kirakata előtt, böngészgettem, hadd teljen az idő. Már egy fél órája bámultam egy könyvet, amikor észrevettem. Százszor elolvastam a betűket, amíg megértettem. Aztán beestem ide, mert azt hittem, rögtön elröhögöm vagy elbögöm magam. Tudod, mi volt a címe? ... Még a krokodilusnak is van barátja.”

FELFÚJHATÓ NAGYMAMÁK

- Mindjárt elvisz a bácsi! Betesz a tarisznijába, ha nem ülsz rendesen - mondja, s közben várakozó bizalommal néz rám a feketekendős, feketeruhás nénike a villamoson. A télikabátja városi, ami jelzi: itteni illetőségű. „Néni kérem, szálljon már le rólam!” - válaszolnám legszívesebben, mert már bámulnak mindenfelől. A tekintetekből látom, bele kell éljem magam a mumus szerepébe. De én meg se mukkanok, csak szigorúan összevonom a szemöldökömet. Bálintka, az unoka, akiért mindez történik, várja a további fejleményeket. Kicsit megszeppen, de látszik rajta, nem ijedt meg tőlem. Inkább teszi magát. Jól szórakozik. Két megállót kéne utaznom, de leszegett fejvel a lépcsőhöz furakszom. Még hallom a nagymama szavait:

- Bálintka, a következőnél kell leszállni?

Városszerte figyelem a falusi nagymamákat, akiket nemrégiben hoztak fel a gondos gyermekek szülőhelyükről. Nem egészen önzetlenül. Egy: mindig van otthon valaki, aki felveszi a telefont, átveszi a postát, kifizeti a számlákat. Kettő: főz, bevásárol, takarít. Három: elkíséri a gyereket az oviba, iskolába, szolfézsra, balettra, különóra. Nem kell az embernek reszketni egész nap. Hovatovább már-már státus-szimbólum: legyen a háznál egy feketeruhás, kartonkendős nagymama. Ha nem lenne, ki kellene találni. Szériában kéne gyártani a kis- és nagyméretű felfújható guminagymamákat. Mert valljuk be, a valódiakkal elég sok baj van. Nem érzik jól magukat, és jó néhányuk ezt nem tudja eléggé leplezni.

Régóta figyelem a falusi nagymamákat, akik már soha nem tudják megszokni a várost. A zebrán bőrdnagyskolatáskás unokák vezetik át őket. Megfordul a felügyelet. És az iskolától a visszaút egyedül, jaj, nagyon hosszú. Veszélyes síneken, utcákon keresztül... A picike nagymamák legszívesebben beülnének az utolsó padba, amíg letelik a tanítás. Milyen jól is lenne a valóságban látni azt, amiről hazafelé az unokák mesélni szoktak. Meggyőződni arról, hogy valóban olyan alakú a Föld, mint egy kacsatojás, meg arról, hogy Amerika, ahonnan régebben idegen illatú levelek jöttek, nem is Afrikában van, ahogyan azt falun beszélték. No, de nem lehet.

- Mit tanultatok ma? - kérdezi a nagy hazafelé.

- Ha hozod a táskámat, elmondom neked, nagys! - mondja az unoka. És ők cipelik alázattal, csak meséljenek a kis tudósok.

Nemsokára tavasz lesz. Ki lehet autóbuszozni a zöldbe az unokákkal és ott találkozni lehet más öregasszonyokkal, és akkor már majdnem olyan, mint otthon, ami innen olyan messzi, de messzi van...

NEM JÖN A HÓEMBER

Álmomban havazott. Kavargó hóesésben sétáltam, talpam alatt ropogva préselődtek a jégkristályok. Biztosan hideg lehetett, de nem fáztam. Sapka nélkül, kiskabátban ténferegtem a fák között. Az égre tátottam számat, nyelvemen olvadtak el a sűrű fehér pelyhek. Nyeltem a havazást és botorkáltam tovább a vakvilágba. Hátam mögött furcsa hieroglifákat, hatalmas V betűket láttam - lépéseim nyomát.

Valami hiányzik a télből. A bunda, a kucsma, a bolyhos sál, a kesztyű, mind a nekikészülődés hiábavalósága, mert a hó hiányzik. Olyan ez a csalódottság, mint amikor nem jön el az ellenfél, vagy terített asztalunkat elkerüli egy kedves vendég. Pedig hivatalosan tél van. A sportüzletek polcairól elfogytak a sítalpák, a korcsolyák, a raktárakból a szánkók. Most a kamrák sarkában árválkodnak mind. A nagyputtonyos Mikulás latyakos sárban hordta szét ajándékait. Minden gyerek megkapta tőle, amit kért, csak havat nem hozott. A karácsony is elmúlt, feketén.

Nosztalgiával emlékezünk gyerekkorunk hóbirodalmára. A szikrázó domboldalakra, ahol nagy ródliversenyeinket vívtuk. Kimelegedett szürkületekre, büntudattal teli hazatérésekre, bebocsátásokra emlékszünk. Szidásokra, miközben óráig kellett olvasztgatni a lábunkra fagyott bakancsot a sparhelt előtt. A megbocsájtás öröme, megkéült, zsibbadt lábaink áztatására. A könnyekre, amikor elgémberedett ujjainkba beleütött a fagy. De másnap, iskola után újra bezsírozott cipőnkre drótoztuk a függönykarnisból átalakított sítalpákat és kerülgettük a tuskókat a hegyoldalban. Siklottunk újra önfeledten.

Mindnyájan óriási havakra, nagy telekre emlékszünk. Talán az arányok változtak meg? Hiszen az akkori tízcentis hó nekünk majd' füllábszárig ért. Lehet, hogy csak a képzelet nagyít fel mindent? Nem tudom. Mindenesetre megdöbbsentem, amit a napokban láttam: egy meleg kabátba, sálba bugyolált kislány szánkóját maga után húzva szaladgált a park száraz sétányain és hó híján a gyér fűvön lökdöste előre magát ródliján.

Ismerősöm meséli: kétéves kisfiának nem tudja megmagyarázni, mi is az a hó. A gyerek valamilyen mesekönyvben látta a sárgarépaorrú, szénszemű, vasfazékkalapos „hó bácsit”... Azóta csak őt emlegeti. Minden este azzal alszik el, hogy holnap reggel majd biztosan eljön. A szülők izgatottan hallgatják a rádió, a televízió időjárásjelentéseit. Már nem győzik vigasztalni az elszontyolodott csöppséget, aki egyre csak abban bizakodik, hogy egy szép reggelen majd odaáll az ablak elé, és az üvegen át bemosolyog a szobába a hóember, a várva várt.

ELEFÁNT A PORCELÁNBOLTBAN

Sokan ijesztgettek már, hogy ők majd megtanítanak engem táncolni. Természetesen a legújabb lépésekre, meg minden... Egy-két elkeseredett próbálkozás, vérverejtékes ráncigálás után azt mondták: olyan vagyok mint az elefánt a porcelánboltban. De én láttam, hogy csak a saját csődjüket leplezik. Összevágtam hát a bokámat és nyomába szegődtem a táncnak. Mégiscsak borzasztó, hogy nem lehet velem egy jobb helyen...

Mindig irigyeltem azokat, akik táncolni tudnak, csak úgy maguktól, mintha táncolva jöttek volna a világra. De tudtam azt is, hogy hosszú, kitartó gyakorlással, szorgalommal és kemény akarattal én is megtanulhatok figurázni. Bizalmasan kerestem fel a tánciskola oktatóját. Szomorúan kellett tudomásul vennem, hogy beteg. Éppen kórházban van. Így aztán felesége közölte velem a szomorú tényeket:

- Jelentkező híján be kellett zárunk az iskolát. Bizony költséges dolog fenntartani ezt a hatalmas termet. Fűtés, takarítás, ruhatár... A tánctanítók mostanában inkább vidéken dolgoznak. Ott még van keresletje a jó modernak meg a szép táncnak. De ezeken a helyeken is csak heti egy-két alkalommal tarthatunk órát, ahogyan a kultúrház-igazgatók engedélyezik. Már ott is kezd a „divat” elterjedni. A diszkó-táncok elvitték tőlünk a sok látogatót. De higgye el nekem, aki szépen akar mozogni, annak tanulnia kell a figurákat. Meg aztán az illemtani részek: fehér ing, nyakkendő, köszönés, kézfogás, átkérés, meg más jó társaságbeli szabályok... Nem csinálják ezt már sehol. Csak úgy, hogy „gyere Juci, szia csaj” -, így beszélnek. Mi a klasszikus táncokat is megtanítjuk, például az angolkeringőt, magyar csárdást, mégse jönnek hozzánk. Nem szeretik a gyerekek, ha figyelik őket, meg hogy a gardemamák vigyáznak a kislányokra. Az volt az igazi, amikor még kétszázötvenen is tangóztak egy csoportban. Meg a rumba, meg a szving, meg a csa-csa-csa.

A hallottak miatt elszomorodva, de annál nagyobb lendülettel és izgalommal léptem be az acid klub ajtaján. Irgalmatlanul meg kell ragadnom ezt az utolsó lehetőséget, hogy megtanuljak táncolni, ha nem is a régi snájdig úriemberek módján, de legalább a mai módi szerint.

A terembe lépve olyan golyószóró-pattogású dobszóló fogad, hogy önkéntelenül majdnem hasra vágom magam és laposkúszásban igyekszem fedezékbe jutni. A gomolygó, kábult tömeg csoszog, vonaglik, vergődik, mintha ostorcsapás lenne minden trombitacsördítés. Jajgatnak a szintetizátorok. Átforrósodott ujjak szaggatják a húrokat. Ez már döfi. Itt aztán nincsenek betonfalként ácsorgó mamák, helyes meg helytelen testtartások, kezitcsókolomok, petrezselymet áruló lánykák, bálkirályok meg bálkirálynők. Itt mindenki egyforma, hacsak bele nem homorít valami egészen új variációba, hogy elkápráztassa a többieket. Ömlik fönről a fényszórókból a holdfény-aranyhabarcs. Járják a gyerekek, mint a hottentották a makubánt.

Az angyalát, ez aztán tánc. Egy-kettő-három-négy, szaporázom én is, időnként felugrálok a levegőbe, mintha a plafont akarnám elérni. Hogy azzal is nagyobb legyen a figura...

CÉLLÖVÖLDE ÉS RINGLISPÍL

Szép minden és forog minden mint az álom, a vasárnap, az ünnep, céllövöldével, ringlispíllel. Megtelik emberekkel a piactér, ahol vésszen dörren a céllövölde penészkék bádoggfala minden elhibázott lövésnél. Húsz forintért rá lehet lőni az ugró rénszarvasra, a kerti törpére, a hajasbabára, a mérges királybékára, az orrszarvú-elefántállatra, a fehér szárcsára, az ólomkatonákra. Minden csodára rá lehet lőni húsz forintért az elgörbített csövű puskákkal. Csattognak az eltévedt golyók a gálickék bádoggfalán. Paff, vége! Előregörnyed holtan a hasba lőtt papírrózsa. Pirosított papírszirom permetez, mint a vér. A vasárnapoló parasztembernek álcázott mesterlövész kihúzza magát. Újabb lövésre fizet be. Az ugrálóbohóc homlokát célozza, de több találata nincs zárásig. A trombitacsövű puskák vége megcsavarodik a délutáni forráságban.

Az öreg, világháborús katona sokáig válogat a légpuskák közt. Reszkető kézzel tüzel a légtornászra. Csörrenés a bádoggon, torz vigyor a válasz. Hihetetlenül rázkódik az ősz koponya. A tulajdonos ragyás arcán elégedett mosoly. Dörzsöli szőrös tenyerét. Egy jó bemondás a mikrofonba: „Lehet még, lehet! Próbálkozzon újabb lövéssel! Repüljön a boldogság felé a nagy lánckörhintán! Azonnal indul a járat, repít a felhők fölé!”

Hosszú ácsingózás után megpróbálkoznak a gyerekek is. Úgy köpnek a tenyerükbe, mint a kanna tejbe, amit a szomszédasszonynak visznek délelőttönként. A kavargásban zsebmetszők teljesítik a tervet. Naftalin, vizelet, lépesméz szaga terjed. Egy-egy női hajszál megvillan a vasárnapi zakók szövetén.

Odébb, a kardnyelő bódéja. Ez már döfi! A közönség befizet. Csak előbb elmegy a bódé mögé, kiadni az „ötvenforintos bort”. Ünnep van. Búcsú. A férfiak a talponállóban egydecis pálinkákat emelnek a pultról szájukig. Mintha nehéz vasat emelnének; sötétedésre mázsásak a poharak.

Már nem lő senki, ritkábbak a koppanások. Száz forintért bele lehet beszélni a hangszóróba, kétszázért nótát énekelni, üzenetet küldeni. Ha nem hallja meg senki, akkor is. Megéri. Ünnep van. Alszanak a fegyverek a céllövöldében. Elgörbített csövükben rozsdá. Forog a Föld, mint a ringlispíl. Foroghat mindenki, aki befizetett...

OKÉ

„Szevasztok, srácok! Oké vagyok. Szólítsatok csak így! A valódi nevem? Hát azt már nekem is a flepnimből kell megnézni, néha nem jut eszembe, akárhogy töröm a fejem. A fizetési cédulán látom, de osztásnál is csak az Okéra figyel a fülem. Vájár vagyok. Több mint háromszáz méterre a föld alatt a fronton nincs vezeték- és keresztnév. Oké vagyok. Hogy miért gyújtom csikkről a cigit? Tudjátok, siktában nincs bagózás. Odalent nem szabad. A sújtólég miatt gyufát sem engednek levinni. Cukrot meg nem bírok a számba venni. Látni se bírom. Ha mellettem ropogatja valamelyik bányász, összeszorítom az állkapcsomat, hogy görcsöt kap, alig tudom kinyitni, mint a szájjáras kutya. A nyálam meg majd' elcsurran egy slukkért. Néha álmomban is bagózom. Hogy mennyit szívok? Nem számolom. Nem bírok soha eltelni vele. Legszívesebben a gyárkémény végét venném a számba, naponta egy órára, onnan nyelném a füstöt. A doboz az asztalon, a haverok is sűrűn nyúlkálnak bele. Nem számolom. Nagyon jó nézni, ha szívják. Szívják helyettem is. Segítenek. A kajával is így vagyok, amit magammal viszek. A szendvicsből - három zsírosdeszka egymásra borítva - sem bírok egy falatot lenyelni, ha valaki nem tör belőle egy darabkát. Megakadna a torkomon, ha nem segítenének. Igen, nekem mindenben segítenek a haverok. De én is, ha kell. Házat épít valamelyik? Szól nekem, oké, megyek. Szombat, vasárnap egyszerre? Túlóra, oké, ott vagyok. Pénz kell valamelyiknek, adok, nem számolom. A seregben mindenemet elszedtek a cimborák, ellenőrzésnél meg engem vágta fogdába. Azt hitték, elloptam a surranót. Nem szóltam. Ültem. Oké voltam. Kocsit? Azt nem veszek. Utálok konzervdobozban ülni. Ha olyan lenne, aminek se teteje, se oldala nincs, az talán. Abba besüt a nap, befúj a szél. Nem bírom, ha valami szorít, bezár. Ingből is a legnagyobb számot veszem, hogy a ujjá lelóg a térdemig. Nem kapok nyakamra valót. Az „oké méretet” még nem ismeri az inggyár. Ruhát is csak annyit veszek, amennyit egyszerre magamra húzok. Ha kettő van valamiből, az egyiket elajándékozom. Spéci gombokkal, mert azt én, magam varrom fel dróttal. Minden gomb a kezemben marad, ha megfogom. Hogy miért öntök rumot a sörömbe? Mert tehetem. Maródin vagyok, betegjegyem. Fájt a derekam, srácok. Nem játszom az agyammal, nem szimulálok, okésan fájt. Fürdőbe indultam most is, és látjátok, itt dumálok nektek. Adnék nektek fürdőjegyet. Fogadjátok el Okétól! Odaadom mindet. Oké?”

WANDA-KOCSMA

Estére Krakkóból kifogyott a sör, annyit mentünk.

Dél körül kényelmesen ücsörögtünk egy árnyékos teraszon. A döglesztő hőségben felnéztem az égre. Szeme, szája volt a Napnak. Arca kivörösödve, mintha nyelvét nyújtogatná habzó söröskorsóinkba. Szemben velünk a Wawel takargatta magát fára futó zöld növényekkel és magas fákkal a szikrázó sugarak elől.

Amikor utoljára itt jártam egy szederjes reggelen, a királyi várba boruló ködsüvegtől alig láttam valamit a falakból. Akkor havazásban jártam, most sugárözönben. Sugárözönben és esők tövében, mert bizony barátommal - akivel stoppal indultunk - jó néhányszor elkapott minket a zápor a Kárpátokban és a Tátrában. De ebben is volt valami jó, ilyenkor gyakrabban felvett minket egy-egy gépkocsi. Így, utólag köszönöm meg annak a Százhalombattán dolgozó szlovák mechanikusnak, aki családjához indult és Forróencstől Kassáig, annak a családapának, aki Kassától Ceceovcégig vitt minket kocsiján. („Stoppos fiatal felveszek - mondta -, az én fiam és lányom is így járja most valahol a Tátrát.”) Aztán annak a milicistának, aki a tornai várig vitt minket, és egy bekötött kezű fiatalembert (szintén stoppos). Megállt bár nem is intettünk neki. Rendőrségi autót nem illik fölöslegesen zavarni, ez benne van a „Stopposok Tízparancsolatában”. Roznáig egy régi Trabantot dicsértünk fennszóval, izgulva, csak le ne fulladjon az öreg motor. Így folytathatnám a sort. De „utaztunk” gyalog is eleget a friss legelőkön keresztül, a magaslati tisztaságú életet bámulva.

Aztán itt, Krakkóban, a titkokkal telezsúfolt városban. A forróságban bánatunkra alig-alig lebbentette meg a szél a lányok picike szoknyáját. De ezt még kibírtuk volna valahogy, annál kevésbé azt, hogy este hatra Krakkóból kifogyott a sör. Annyit mentünk. Sorra visszatértünk azokba az „objektumokba”, ahol egy-két órával azelőtt még torkunkon folyt le a hús sör, de a pincérek sajnálkozása közepette, lógó orral távoztunk mindenünnen. „Este kilenckor indulunk vissza a Krakowia expresszrel, hát erre inni kell még egy korsóval” hajtogattuk egymásnak bizonygatva. A Coctail bárban két fiú ajánlotta nekünk: „Menjetek a Wawel alá, a Wanda kocsmába, egy félórája ott még volt sör”. Megkészserezett erővel siettünk a Kanonicza utcán le, a Straszewskiego és a Powisle podzamcze utca sarkára, kiszáradt szánk szélét nyalogatva, „vége már a szesztilalomnak”

- Proszemy piwo.

- Niestety juz nie mamy...

- A teremburáját, végünk van! - kiáltotta barátom. - Szomjan halunk mindjárt a tengerben...

Az eladónő felkapta a fejét ezekre a szavakra.

- Wengry? - kérdezte. Mi meg epekedően bólogattunk, hogy igen, igen, és olyan bánatosan ballagtunk kifelé, mint még soha.

- Moment! - szólott utánunk a csinos hölgy és felnyitotta háta mögött a hatalmas hűtőszekrényt - Odlozylam dwa butelki i dla mojego meza! (Eltettem két üveggel a férjemnek.)

Szemünk hatalmasra tárgult, és csak azt ismételgettük: „djekue bardzo”. Zavartan kotorásztunk pénz után, aztán egy hajtásra torkunkra engedték a jéghideg sört. Megilletődötten indultunk kifelé, köszönetet makogva. Utoljára a csinos eladónő arcára pillantottam. Láttam, valamit szeretett volna még mondani.

NAGYANYÁM CSELÉDKÖNYVE

„Születési év: 1881. Termete: közép, arca hosszas, szeme kék, szemöldöke szőke, orra rendes, szája rendes, haja szőke, fogai épek, szakálla nincs. Be van-e oltva? Igen. Különleges ismertetőjelei: arca szeplős. Saját kezű aláírása: Visszai Borbála.

E cselédkönyv a következő okmányok alapján állított ki: ...”

Olvasom a karcolt tuskfekete betűket, egy régi tollhegy nyomán a sápadt, sárgult könyvben, nagyanyám cselédkönyvében. Akárhogyan fordítottam magamban az emlékezet tükörlapjait, a „személyleírás” sehogyan sem stimmel. Termete a közepesnél kisebb, arca beesett, szemöldöke, haja ősz, fogai nincsenek, a szeplők eltűntek. Különleges ismertetőjele: az én nagyanyám volt. Borcsa nagyanya.

Néhány éve, karácsony előtt költözött el végleg. Körbejárta az országot, felkereste fiait, unokáit. Mindenütt szorgoskodott; főzött, mosott, takarított. Megállítani erőszakkal sem lehetett. Nem akart „ingyen enni”. Ha elfogyott a munka, hajdan oly kék szeme fátyolos lett, kezét idegesen ölbe tette. Látszott, nem tud mit kezdeni vele. Örökösen azt mondogatta, hogy ő már fölösleges ezen a világon, hiszen munkát már nem adnak neki. És mit kezdjen ő dolog nélkül?

Akárhogyan marasztaltuk, karácsony előtt hazaköltözött. És onnan is elköltözött. Végleg.

A fűtetlen, hideg, hámló falú házban, a meg-megreccsenő bútorok között idegenként járkáltam. A komód felső fiókjából emlékül a könyvét hoztam magammal. Majdnem harminc évig őrizgette e fontos okmányt, egy elhasznált élet bizonyítékát.

OTT LAKOM

„Az első kalapácsütés fájt a legjobban. Az első roppanás, amikor az ablakráját bedöntötték. Fáztam. Ahogy megcsikordultak egymáson a cserepek, kirázott a hideg. Estére már csak a csupasz falak maradtak. A padlót is feltépték elől, a tisztaszobában. Másnap, amikor jött a gép, és ledöntötte a falakat, azt hittem, a szívem megszakad. Tisztán előttem van, amikor szegény uram a falakat húzta. Az öccsével, meg az én bátyámmal hárman építették a házat. Követ, meg téglát tettek a vályog közé, hogy erős is, meleg is legyen... Bizony jó nagy ház volt a miénk. Az volt a legszebb. Itt szültem a két fiamat, a lányomat. Itt neveltem őket. Innen vittük a temetőbe az uramat is, szegényt. Ez volt az én otthonom. Az első konyhám, ahol én voltam az úr, nem szólt bele senki, hogy mit hogyan csináljak. Egyenként szereztük a bútorokat, mázoltunk, festettünk, rendezkedtünk. Ötvenegyben ragasztottunk kis szobát a házhoz. Akkor már több hely kellett, felnőttek a gyerekek. Tanultak, iskolába jártak, dolgoztak, aztán szaladtak elfelé mind a hárman. De a szobájukban minden úgy maradt, mint régen. Még a székeket sem toltam odébb. Amikor hazajönnek, lássák, itt még minden a régi. Szóval csak ez az első, csak ez volt az én otthonom. Szép a bérház, igazán mondom, nagyon szép lakás, de én azt már soha meg nem szokom. Pedig a földszinten kaptam helyet, pénzt is adtak, kártérítést. Megvették az anyagot, mindent, ami csak mozgatható. De hát nem lehet ezt megfizetni. Mostanában már kevesebbet járok vissza a házhoz. Minek mennék? A helyét sem találnám már. Egy toronyházat építettek oda. A fiaim, a lányom, meg az unokák egyre csak vigasztalnak. Nagyon ritkán, ha álmodom, én még mindig ott lakom...”

ÍRTA: LALI

„Kedves Klára és
Cibere András.
Klára én jól akarnám
ha minnél előbb haza jő
tek. És amikor jösztek haza fe
akkor hozzatok nekem egy
2,5 csomag negrót és db
2,50 nápoji szeletet de. három
vanbenne és egy tollat és
10 db. krétát. Akkor
hozzatok egy zsebkendőt.

CSÓKOL
LALI.”

A két utolsó szó az irkalap felét betölti, olyan nagyra sikerült. Lali kondor hajának tövében megjelenik néhány izzadságcsepp. Nyelve hegyét kiölti, mint piros iránytűt, el ne tévedjen a betű, fehér papír hőmezején.

Lali jobb kezében a ceruza felkiáltójele, bal kezét egyensúlyozva felemeli, mintha egy szál rúdon lépdene át valami gyorsodrású patak fölött.

Lali balkezes. Egy éve fogja csak jobbja az írószerszámot az iskolában, és esténként otthon - csak úgy magánszorgalomból.

*

Lali IV. osztályos, és még egyszer sem „bukott ki”. Azt mondja: kőműves akar lenni, vagy halász. Ház nagyságú halakkal, meg felhő magas házakkal álmodik. Van egy rejtekhelye - nem mondja meg, hol, hiába kérlelem - ott szokott leveleket írni, meg rajzolni. („A mérges királybékát meg az orrszarvú elefántállatot szeretem rajzolni leginkább.”)

Nemrégiben megbüntette Lalit a tanító néni. Verekedett. Tízóraiztak az osztálytársai. Egy kisfiú kiütötte a vajás kenyeret az egyik kislány kezéből... („Készenakarva -, mondta Lali -, én meg nekiszaladtam. Ezért álltam a sarokban a szünetekben. Büntetésből. Verekedni nem szabad!... - mondja. Szemében zöld láng gyullad.)

*

- Gyerekek, figyeljetek rám! Most én vagyok a király... - meséli Lali és megint megvillan szemében a zöld...

...kergetem, kergetem. Az erdőben elkapom, megfogom és azt mondom neki: most már elmehetsz...! - átsap a hangja éneklésbe.

- Apukám Pesten dolgozik. Önkéntes véradó kitüntetést kapott. Ha nagy leszek, színház-, hangverseny-, meg buszbérletet veszek.

*

- Nénikenéni! - szól a tanító nénihez tisztelettudóan.

A tanításnak vége. Szeretne Lali is játszani kint az udvaron, mert senki sem tud olyan szépen karistolni a kerítésen egy bottal, mint éppen ő: LALI.

NAGY ESŐK IDEJÉN

ABORTUSZ

Sokat cigarettázik ez a gyerek. Három és fél dobozzal szív naponta. Reggel hunyorogva kinyitom a szemem, már nyúl érte. Délelőtt kevesebbszer, aztán egyre gyakrabban gyújt rá. Attól félek, megárt neki. Estére füstszagú vagyok, mint a szénégetők. Sápadságomat nézem a tükörben összeszűkülő szemekkel. Másfél dobozzal már végzett. Jön az éjszakai két csomag. A parázsló csikkról gyújtja meg az újabb rudacskákat. Már összefüggő seb a szám. Torkom kiszáradt. Szájpadlásomhoz tapad a nyelvem. Ujjaim sárgák a nikotintól. Elcigarettázom életem. Riasztott emlékek röppennek fel, mint a madárrajok. Köröttem füstből ezüstszárnyak verdesnek. Ezüstszárnyak verdesnek, ott villognak, vakítanak közte az ő fehér szárnyacskája is. Ezért hunyorítok mindig, ezért olyan kicsik a szemeim, lárvá-arcomon. Még szerencse, hogy így van. A dohányzás így minden figyelmét leköti. Pohárért nem nyúl, nem kábítószerezik a gyerek. De nagyon sokat szív. Hajnalra befüstöl mindent. A szag már beleitta magát a bútorokba, ágyneműbe, ételbe, a vízbe, levegőbe is. Az egész lakás az övé, és ő füstöl. A dohányzáshoz sok levegőre van szüksége, így elszívja a levegőt is. Légüres térben élek. Ha arra gondolok, hogy ez a füst a temetés tömjénfüstje, nem hiszem el. Pedig így van.

Egy műtőasztalon talán éppen eben a pillanatban szakadt el az, ami hozzánk kötötte a kisfiunkat. Más nem. Hiába is beszélénk más kötésről, kötelékről. Hazudnánk. Leszakadt. Szabad. Vér folyik, csepeg. Pirosra forgó nagy kövek örölnék koponyámban. Szabad életet él, szabadon járkal köztünk, köröttem, szabadon rabolja álmainkat. Lépni sem tudok tőle. A lábamra csimpaszkodik.

Gyorsan megszülettél, kisfiam - mondom neki. Tudod, most nem volt idő hosszabb szülésre. Ki merné azt mondani? Bólint. Érti, miről van szó. Nézelek csak, kicsim - szőke a hajad? Anyuka is, én is feketék vagyunk. Hogy lehetsz te szőke? Ősz haja van a kisfiamnak. Szép, ősz haja van. Jaj, persze - csapok a homlokomra. Hiszen öregebb mindkettőnkől. Ha összeadjuk anyuka meg az én életkoromat, te kettőnkénél is... Megelőztél minket, túljársz te már mindenben.

Nagyapádat keresd meg odafönt. A címet tudod. Sok mesét fog mesélni majd neked. Régi meséket. Nagy részük nem is mese. Nagyapa majd vigyáz rád. Vigyázunk mi is. Ne félj!

Nagyon sok mindent kérdezel. Nem tudok hirtelen mindenre válaszolni. A te csillogó szemed helyett fog fényleni majd anyuka gyűrűje? A te sírásodat utánozza az a televízió, amit „belőled” veszünk? A te éjszakai rossz magaviseleted zavaró? Nem lenne nyugalomunk? Lesz-e?

A te babakocsid árából veszünk majd autót? Kisfiam... A te bölcsőd helyett új lakást? Anyukád fogom szeretni helyetted is? A szoptatásod ideje alatt majd kinyújtja fáradt lábait anyád? Csak kérdezz, kisfiam. Mindenre meg foglak tanítani. Nem ártott volna veled együtt újratanulni a világot? A füvek, madarak nevét, a csillagokét, az ábécét? A te pelenkáid pénzén zsebkendőket veszünk majd, legyen mibe sírni. Kisfiam... Ne mondj ilyet. Ahol te kijöttél a mi gyönyörünk kapuja? Nem szabad ezt így felfogni. Hogy kire marad a Föld? Ki fogja megtanítani...? az élet milyen szép. Ha nem te. Kinek csináltuk az utakat, miért emelkednek azok az állványok, vasak az ég felé?

Tudod, anyukád még nagyon fiatal és szép. Nagyon szép anyukád van neked, kisfiam. Büszké lehetünk rá. Énekel nekünk esténként. Mi pedig várjuk a vacsorát. Meghallod, milyen szép dalokat tud. Persze mi is vele énekelünk, és vasárnaponként elmegyünk sétálni. Anyuka nagyon szeret téged. Látod, hogy sír most is? Kis ingecskéidet mossa fehérre. Az emlékedet.

Ebbe a mosásba, takarításba lassacskán elkopik. Segítsünk neki! Látod, milyen jól megvagyunk mi hárman. Csak úgy fáj, hogy te nem vagy.

Kisfiam, arra vigyázz mindig, ne veszítsd el a talajt a lábad alól. Így lépjél, vigyázva... Játsszál csak játékaiddal, engedd meg, hogy nézzem, milyen házat építesz ezekből a kockákból! Sejtjeidet, szerszámaidat tartsd rendben, sose nézd, ne kíméld magad. Felhúzod majd vascsizmáidat és elindulsz. Ha akarsz, hétmérföldeset, az még jobb. Égignövő vagy te, kisfiam. Egy napon majd eljön, gyermekkorodtól elköt a szerelem. Felláztatja napjaidat. Nem fogsz senkitől, semmitől félni. Az évszakok? Hát igen, legszebb a tavasz...

De az ősz is szép, csak meg kell barátkozni vele. Igen. A vadludak elszállnak, új évszakért... A tél? Te fentről látod a felhőket, vadászgépeket. Igen, mi is meg fogunk öszülni. Anyukával. Hasonlítunk majd egymásra? Völgyé fáradnak hegyeink, kiallszanak tűzhányóink. Fázni fogunk. Te akkor fogsz hiányozni a legjobban. Ítékezz csak nyugodtan. Tudjuk mi azt. Szociális otthonba, öregek napközijébe dugj minket. Ott jó lesz nekünk. Jó lesz, hidd el. Értünk nem jönnek az égből angyalok dobbal. Mi itt maradunk a földön, barátkozunk az éjszakákkal, egyszer hozzánövünk. Földesülünk, szemhéjunkt alá rejtőzünk majd. Már el is kezdtük az éjszakázást.

Ezek a gyertyák nem neked, dehogy neked égnek. Hiszen te élsz. Kár, hogy egy fényképünk sincs rólad. Időnként elővennénk, megnéznénk, mondanánk: milyen szép fiunk van.

Keresünk mindig téged. Az arcokat nézzük, próbáljuk összerakni a te arcodat. Kerüljük a gyerekes helyet. Kerüljük az embereket. Gyanús tisztaságunkkal elvonulunk. Varjak lesnek utánunk. Már tudnod kell, mit akarsz. Tudnod kell legyőzhetetlennek lenni.

A gyerekek szemét nézzük anyáddal itt a Földön. Mint a visszapillantó tükrök, olyanok a gyerekszemek. Csendben élünk. Csendünk van, békénk nincs. Kihűl a beszéd is torkunkban. Hiába mondjuk azt, hogy eljössz te, hazajössz, visszhanggá ültél, hűtlen lettél hozzánk, öregeidhez. Mindenkinek azt mondjuk: a fiunk pilóta. A felhők fölött jár. Már gyakran hazudjuk ezt egymásnak is anyáddal.

Anyád azt mondta tegnap, hogy megtanítottunk téged imádkozni. Én tudom, hogy nem, de ráhagytam. Sokáig sírtunk utána... Felidéztük azt az időt, amikor iskolába jártál. Kis garabonciás...

Hát így hordjuk ki a bánatot, kisfiam. Ne haragudj, nekünk már csak az maradsz. Négy égtájnyi a mi magányunk. Az életbiztosításunkat is lemondtuk, annyi év után... Már befizettünk siratóasszonyokra... Ne haragudj, arra gondoltunk anyáddal, hogy ez ne kerüljön pénzbe majd neked. Ne is gyere el a temetésünkre. Kétezer fényévnnyire vagy. Hosszú az út.

Ma éjjel azt álmodtam, hogy egy dióhéjban dióbél vagy, és nem tudsz megszületni. Én pedig nem tudom feltörni a diót. Se kővel, se kalapáccsal. Jó volt felébredni, és tudni, hogy te már megszülettél.

Szerettük volna, ha velünk töltötted volna a karácsonyt az idén. Majd a barátaiddal szilveszterezel. Mostanában furcsa dolgok történnek velem. Vagy egy hete lehet, találkoztam veled, de te nem ismertél meg. Egy lánnyal voltál. Anyáddal meg majdnem összeveszttem, mert azt mondta egyik ismerősének, hogy te leestél a gépeddel, megsebesültél... Ne haragudj rá, összevissza beszél. Öregasszony.

Amit mondani akarok, az, hogy akartunk neked egy élő testvérkét. Nem lehetett. Anyád nagyon beteg. Azt mondta, egy unoka kárpótolná... Én akkor bevallottam neki, hogy megöltünk téged.

Sokat cigarettázik ez a gyerek. Három és fél dobozzal elszív naponta. A parázsló csikkről gyújtja meg az újabb rudacskákat...

UTAK, APÁMMAL

V-alakban szűkül az út. Fut velünk az autóbusz. Megkönyékez a csend. Ha odaérünk, ahol a kilométerkövek egy pontban találkoznak, annál a fánál megszólítalak apám - gondolom. Úgy teszek, mintha gondolkoznék. Apámnak az arcizma se rándul. Nézi az utat. Jobb oldalt az ablakon át látni az eperfákat összefüggő kerítéssé varázsló sebességet. Odébb a domb. Mozdulatlan. Fölötte felhő úszik lomhán. Mindjárt odaér a domb tetején ágaskodó szilvafához. Még egy perc és a fa kése torkonszúrja. Közelebb a mezőn sasfíókák tanulják a repülést.

Már túljutottunk azon a ponton, elhagytuk azt a fát, ahol meg kellett volna szólítsalak, apám. Szétszóródott gondolataim közt tüntetést rendezek magam ellen. Nehezebb lenne veled beszélgetést kezdeni most, mint egy szál gyufával lángbaborítani egy jéghegyet. Figyeled az utat. Átadod magad a sebességnek. Számodra most már más nem létezik, csak az aszfalt végtelen szalagja, a kilométerkövek, szembejövő autók, a gázpedál. Csak feketére keményedett kezeid mozdulása jelzi azt, hogy élsz. Nézem a tenyeredet. Ó, hogy szégyelltem én valamikor a te két fekete kezedet. Hogy átkoztam a sorsodat, a sorsunkat. Szégyenkeztem a mesterséged miatt. Önveszélyes sihederkoromban, ha kék-posztó egyenruhában voltál, még az utcára is szégyenkeztem veled kimenni. Gyűlöltem a piszkos, olajos nadrágodat. Ma már tudom, a tisztaság nem azok erénye, akik kék-csempés fürdőkádban lubickolnak, terpeszkednek minden este. A gyerekkor más volt. Kölyökkutyaként szerettelek. Levágott orrú cipőimben minden este szaladtam eléd egész a kisállomásig. Boldogan szagolgattam biztonságot jelentő karjaidban az idegen világot jelentő benzinszagot, bőröd izzadságát. Mámorosan botladoztam melletted. Szorítottam fejem fölé nyújtott mutatóujjadat. Hazafelé menet előre elmeséltem neked az egész nap elkövetett bűneimet és te megbocsájtottad mindet. Cipeltem táskádat, zsebeidbe nyúláltam és ott kincseket találtam: kiégett kis villanykörtét, használt autógyertyát, rugót, ellenállásokat, anyacsavarokat. Valódi gyűjteményem volt már ezekből az értékes darabokból. Azt mondtad, ne dobáljam el a csavarokat, mert azok még kellenek az autóba. Szükség van rájuk. Az egész motor ilyen kisebb és nagyobb csavarokból áll. És a csavaroknak nagyon rosszul esne, ha eldobnám őket. Fájna, ha szétszórnam őket. A csavarfejeknek is vannak gondolataik. Örömeik. Bánatuk. Dehogyan dobáltam volna el semmi kincsért őket. Nem a búcsúk, a húsvétek, az volt az igazi ünnep, amikor öledbe ültetted, és én is foghattam pár percig a kormányt. Istenem, hogy dobogott a szívem. Térdeid közt kalimpáló cingár lábaimmal rugdostalak; „gyerünk, gyorsabban!” Boldog idők. Visszahozhatatlanul elmúltak már.

Emlékszem, amikor a fájdalom és öröm hat napja után végre hazajöttél és otthon maradtál. Rózsaszín, fekete bánatszínű ködfüggönyön át néztél a repedezett mennyezetet. Lehunyt szemed mögött láttad magad a vizes bádognaptok mellett, szombatestéken. Szempilláid résén akartad elhessegetni fekete madarait az éjszakának. Hallgattad anyám könyörgő hangját; csináld be a tetőt. Három helyen is eltört az ócska cserép. Az eső miatt pedig... Tehetetlenségemben csikorgattad fogaidat. Szemhéjad alól sisteregve préselődött ki egy könnycsepp, mintha nem is súlyos pilláid alól, hanem negyvenhat éves aljáról jönne puszkagolyóként visszafelé az időből. Arcodnak egy mély ránca mintha csak azért lett volna ott, hogy levezesse azt a könnycseppet, mint egy futóárok. Nem láttam én szemedben több könnyet. Befelé folytak azok.

Vártunk vasárnapi ebéddel, imádkoztunk érted. „Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma...” Hányszor ébredtem anyám sírására éjjelenként. Áldást kértünk rád, síkos út idején gyertyát égettünk jó időért. Ünnepeztük életbenmaradásodat. Mert láttunk autórongsót eleget,

üvegcserepekkel, vértócsával, leszórt homokkal. Láttam anyám arcán az iszonyatot, mikor szemtanúi voltunk egy balesetnek. Fiatal embert ütött el az autó. Föltörülte télikabátjával az utcát. Arcán a kínok golyószórójának nyomai. Lélegzete kőbe vésődött azon a ponton hasmánt fekvő teste alatt. A járdaszigetről ágaskodók gyűrűjében láttam a halál sóhajbuborékjait, ahogyan fölfelé szálltak a szemerkélő szárazságban.

Emlékszem a kirándulásra, amikor az ékszerdoboz csillogású városban voltunk. Te voltál a sofőrjük. Vagy negyven, hozzám hasonló korú gyerek utazott a buszon. A többiek bementek a vidámparkba, mi pedig kint vártuk őket. Nem tudtam betelni a sok szépséggel, amikor elmondták a kisfiúk, hogy mit láttak odabent a kerítésen túl. Amikor bementek ebédelni a szigeten a vendéglőbe, te előszedted és a motorházra pakoltad a sok finom ételt, amit anyám csomagolt az útra. Az utolsó morzsaig megettünk mindent. Utána felemeltél a nyomóskúthoz és úgy nyeltem lebegve a tiszta vízsugarat.

- Régóta nem voltam már veled, apám - szólalok meg rekedten. - Apám csak egy pillanatra néz rám. Két, vadul hajtó motoros srác előzi a buszt. Csillogó bukósisakjaikon harsány feliratok. Börmellényben feszítenek. Országút vagányai! Mit tudtok ti az országutakról? Mit tudtok a negyvennyolc órai vezetésről, a félálom villanásaiban feltűnő fantom autókról, a megfeszített figyelem vakfoltjairól? Az évi sok ezer országúti halálról mit tudtok ti?

Észre sem vettem, beértünk a városba, ahol fel kell szedni az utasokat. A megállóban ott tolong, hullámoz az embertömeg. Mindenki várja a neki megfelelő autót. Asszonyok, színes ruhákban, arcuk kifestve, hajuk kicsinosítva. Férfiak cigarettáznak, hónuk alatt szorítják aktatáskáikat. Naponta bevándorlók, ingázók. Indulnak műszakba, a gyárba. Szállnak föl a kocsiba. Vidáman köszönnek apámnak, viccelődnek vele. Mindenkinek jut ülőhely. Göröngyös, rázós a bekötőút, amin hajtunk. Dobálja hátul az embereket.

- Használat előtt felrázandó! - kiabálja valaki nevetve. Hangját elnyeli a motor zúgása.

A gyár előtt kiszállnak az utasok. Már szállingóznak felénk azok, akiket haza kell vinni. Újra megtelik az utastér. Ezek az emberek fáradtak, látszik rajtuk a munka. Arcuk gyűrött. Csöndben ülnek a helyükön. Éjszakás műszakból jönnek. Egy szürkeruhás ember valamit beszél apámmal. Csak azt hallom, valami tv-ről van szó, meg hogy úgyis útbaesik. Ott már várják, no. Apám morog, aztán bólint.

- Jó ember maga, csak ügyesen titkolja - mondja a szürkeruhás. Mosolyog.

Indulunk. Apám túráztatja a motort. Most éppen ellenkező irányba megy az autó, de én arra már nem megyek.

- Az útkereszteződésnél kiszállok. Gyalog megyek haza - mondom. - Jó utat, apám!

MÉTERRŐL, MÉTERRE

A telep ott áll a falu és a város között, kintfelejtve a rejtőzködő völgyben, a mákföldek virágaival körüllobogózva. A városnak csak ritkán látott vidéki rokona, a falunak mostoha-testvére. Hideg teleken, szikrázó fagyban a „tormás” táblája takarónak elég lenne a néhány házra. Magára húzná ilyenkor a telep a „tormás” gyepét, egészen a feje tetejéig. Egy utca van itt összesen, az is minden irányból kifelé vezet.

Három hónapja, mióta a magasfeszültségű távvezeték építését megkezdték, mintha minden megváltozott volna a környéken. Reggelente a táj alig ismert magára. Felvonulási épületek nőttek ki a földből. A papsajtkenyérrel, gyommal benőtt domboldal alig győzte számlálni a több tonnás teherautókat, amik sűrű rajokban, bögve másztak a hátára.

Itt találkoztam Antallal, a fiatal erdélyi vendégmunkással, aki már két hónapja dolgozott a távvezeték építésén, a fények útkereszteződésétől távol, ezernyi fényévre az otthoni háztól, családjától, de így is örült neki, hogy hat havi munkanélküliség után a munkaközvetítőtől ide küldték.

Az öreg, viharkabátos éjjeliőr éppen készülődik hazafelé. Itt van a reggel, a váltás ideje. Az ő „műszakja” már lejárt. Kezdődik a munka. Sorban gördülnek befelé a vastraverzekkel, betonoszlopokkal megrakott teherautók, de a lepakolásnál már baj van. Rettenetesen csúszik az agyagos föld. A zuhogó esőben bőrig áznak a rakodók. A villanyszerelők tehetetlenül állnak a bódék ajtajában. A sánta, bicegő asztalokon ott árválgodnak a reggeli maradék morzsái. A falak közé beköltözött csendben csak egy-egy krákogás és az eresz csurgása hallatszik. Idegesek az emberek az eső miatt. Zátonyra futnak a beszélgetések, besülnek a suta viccek, mint a rossz történetek. Odakint a villanyoszlopok közt hatalmas szárnyaival csapkod a zápor.

Antal az ablaknál áll, nézi a „túlórázó” esőt. Fekete félhold a szeme alja. Arcán gyűrődések, az éjszaka ujjenyomatai. A forgolódo csendben mintha mélyebbre árkolódnának a ráncok homlokán. Tehetetlenül bámulja tenyerében a munka viharainak nyomát. Egyre gyakrabban nyúl a cigarettásdoboz füstszűrőfogoráchoz. A szőke dohány felesége és két kisfia hajaszínét juttatja eszébe. Overálljának zsebéből úgy szórja ki a dohánytörmeléket, mint az álomport. „Vajon mi lehet most otthon?” - gondolkodik Antal. Amikor elindult ide, a felesége kikísérte a pályaudvarra, de csak ültek a váróteremben egymással szemben, mozdulatlanul, mint két idegen utas. „Hamar letelik az a fél év...” biztatta akkor fiatal asszonykáját, de hiába. Két naponta jönnek a levelek és mennek a letelt heteket számláló válaszok. Az apróbetűs sorokban Antal néha megpróbálja viccé egyszerűsíteni a vágyakozást, de bizony nem sok sikerrel. Hosszadalmas dolog a családdegysítés.

„Ej, az embernek egy otthona van és sok kötelessége - hessegeti el magától a borús gondolatokat Antal. - Csak már dolgozhatnék, csak már elmúlna ez az átkozott eső” - mormogja magában. Legszívesebben toporzékolna a tehetetlenségtől, mint tüzes vas a hideg kővön. Az ajtóban ott vannak a szerszámai, szép rendben előkészítve, ugrásra készen, mint Antal sejtjei, szövetei, izmai. Régebben, mielőtt még megházasodott, a hídépítőknél dolgozott, távoli folyóknál. Most itt, az építkezésnél szintén hidat épít, de nem folyók fölött átívelőt, hanem az otthontól elválasztó távolság végtelen hídját. A földbe ágyazott betonoszlopokra mászik Antal, a rézoxidos magasságban végzi biztosítóháló nélküli mutatványait. Félig a súlytalanság táján, ahol már szinte semmi sem különbözteti meg az embert a madártól. És aki ilyen magasságokban él, annak nem adatik meg a tévedés joga. Minden rossz mozdulat a halál lehetőségét hordozza itt.

Végre eláll az eső. A sár fölött egy félméterre ott füstölög a Nap. Hiszen még kora reggel van, nem olyan nagy a késés. Könnyen behozható a lemaradás. Indulnak az emberek munkába. Gázolnak át a fű harmatkásáján a dombok felé. Már nem beszélnek. Így nincs szükség magyarázkodásra.

Antal már mászik a magasba, szájában úgy tart egy szál drótot, mint a tengerészek a kést, amikor a hajó árbocára kúsznak. Nyomában mászik József, aki keze alá adogatja a szerszámokat. Arcukon abroncs a fegyelem, csak ádámcsutkájuk rezzen meg időnként. Antal dolgozik megszállottan. Egyik keze harapófogóvá, a másik kalapáccsá változik. Forgatja vörös ökleit. A figyelem mély rétegeiben már hálás szeretővé lényegült a munka. Semmi másra nincs gondja ilyenkor az embernek. Szégyenli is már egy kicsit az előbbi gyengeségét.

A Nap teljes erővel üzemel odafönt. Végzi a dolgát a nyár is, versenyre kel Antal erős karjaival. Aki alulról nézi most őt, úgy látja, mintha a tűz udvarában, a Napban serénykedne.

Észre sem veszi, beesteledik. Antal leszáll a magasból, a madarakkal együtt. A Nap átmászott a kazlakon, a dombon ücsörög, mint hatalmas róka, sugárszőre meg-megvillan még bíbor-vörösen. Nemsokára eltűnik, csak sarlófarkát hagyja az égen Holdnak. A bodegákban előkerülnek a táskából a pálinkásüvegek, mint tartalék kézigránátok. Jólesik egy korty a munka után. Gyufát, cigarettát, konzervet vesz mindenki magának a boltból, szükséglete szerint. A házak közt egy eldobott újságot lapozgat a szél. Nemsokára sötét lesz, kialszanak a bogarak szemei is. Szél játszik a magasfeszültségű távvezeték drótfaján. Antal fáradtan hallgatja. Kétezer méterrel közelebb került ma is az otthonához, családhoz. Ahol a fa magasodik a homályban, holnap ott fejezik majd be a szerelést. Reggel, mire a madarak szétsziripelik az éjszakát, újra lehet kezdeni a munkát. Méterről méterre, oszloptól oszlopig, hazafelé.

NAGY ESŐK IDEJÉN

A nagy esők ideje úgy él bennem, mint az ünnepek. A szegénység, tehetetlenség, bánat és félelem ünnepei. A falut körülvették fényes függönyökkel az esők. A házakat külön-külön elfedte. Az Ótemető és a Kistag felől öklendezve leömlő vizet elgátoltuk, mi gyerekek. Egész gát- és tórendszereket alakítottunk ki. A vízhozta ajándékokat, csiborokat, békákat úgy úsztattuk meg, mint igazi hajókat, igazi tengerekben. Rengeteg béka termett egyszerre, mintha az esővel hulltak volna az égből. Mikor meguntuk gyötörni őket, valamelyikünk kitalálta, gyűjtsük össze, és adjuk el, mert azt úgy megveszik, mint a mákgubót, vagy a csipkebogyót és a kamillavirágot. Ezeket mi nem is szedtük komolyan. Nem férfinak való munka. Ügyetlenül, ímmel-ámmal segítettünk a kislányoknak a gyűjtögetésben. Nem is a szagos füvek miatt, hanem mert olyan jó volt velük civakodni, egrecéoztatni őket. Meg, ha valaki kétszer egymás után segített egy kislánynak, akkor a többiek elkezdtek csúfolódni, meg olyat kiabálni, hogy: „két szerelmes pár, mindig együtt jár...” Néha még azt is elénekelték, hogy: „gólya, gólya, hosszú lábú gólya...” És akkor jó volt csikó módjára vadul középük rohanni és zavarni szerte-szét őket. Utána meg bíborszínű, égő füllel visszamenni a kislányhoz, és rásandítva, bizonytalan, mérgelődő hangon eldadogni: „Hát ezek hülyék! Ugye, Eta?” - vagy Bözsike. Illett még zsörtölődni egy kicsit, méltatlankodni, és ha már abbahagyták a gúnyolódást, belefáradtak, röggel dobálni őket, mert akkor még biztos húznak egy kicsit. Ezzel a dolog szentesítve is lett. Mármint a gyűjtögetőké.

Nagy fűzfakosarakkal merítettük a békát. Versengtünk a szörnyetegekért. Estére lett is mindenkinék úgy öt-hat kiló vartyogó, kavargó masszája. Vittük haza a zsákmányt. Útközben tervezgettünk. Volt aki kiszámolta, ha szeptemberig mindennap esik az eső, akkor a búcsúra békából biciklit vesz. Én egy sötétkék ruhát gondoltam magamnak, meg egy piros svájci-sapkát. Valahogy úgy szerettem volna, hogy zöld-kölnire is jusson, két nagy nyulas üveggel. Húsvétkor majd keresek vele egy zseb pénzt, abból pedig egy horgászbotot veszek, selyem-zsinórral, igazi halakra. Már láttam is magam, ahogy esténként kiülök a Csehovicsék hídjára - sötétkéruhásan, horgászbottal, fejemen a piros svájci. A többiek majd ott gubbasztanak körülöttem, „hallgatják” a kapást. Odaadom a botot majd annak, aki ideadja egy körre a bringáját. Ködösen rémlett, hogy a vaskádban akár fel is hízlalhatnám a halakat kukoricával és árulhatnám a pincében a húst, mint a feketén lemeszárolt tinókat, és felfűvódás végett levágott ökröket. Egészen megittasultam titkomtól, és méltóságomtól. Búcsúkor majd veszek egy akkora görögdinnyét, ami nem fér be a házba. Úgy kell az udvaron felaprítani, mint a disznót perzseléskor - gondoltam. - Azt mondom majd: „Édesanyám, egyenek ebből a fain dinnyéből! Maga is nagyapa!” Ők meg csak néznek. Nagyanyám gyanakodni fog, hogy megint lopom a tojást. De én nem, mert arról már leszoktam, mint a cigarettáról, meg a káromkodásról.

Éjszakákon át tervezgettem. Közben szaporodtak a varangyok a kisszínben. Nézegettem a portékát. Békáim lesoványodtak, hüllő-szemeikkel olyan keservesen néztek rám, a szívem majd megszakadt, de olyankor rájuk csaptam a pokrócot, és mentem tovább gyűjteni, vagy tervezgetni. Olyan békacsapdáról álmodoztam, ami éjszaka is működik, amíg én nem lehetek kint a gáton.

Ellenségeink voltak a libák. Rugdostuk is őket, mint a lovak. A kutyákat is rájuk eresztettük. A városban később sok vasárnapi ebédnél ettek kék-libahúst. Egyszer az egyikbe buzgalmában úgy beletaposott valamelyikünk, hogy összetört benne a tojás, úgy folyt ki belőle, sárga csíkot húzva maga után. A libák támadása miatt gátőrséget kellett szerveznünk, mert különben

szétfürödték volna a szép, tapasztott sarat. A szekér meg, ha átment rajta, folyt, folyt lefelé a víz, mintha a könnyünk folyt volna.

Nekem végül már volt vagy tízezer békám. A nagyapa régi katonaládáját is megtöltöttem velük. Abba kerültek a legszebbek. Azoknak forintért akartam adni darabját. De kinek? Még mindig nem jött el a békásember. Pedig hullottak a dögök. Némelyiket olyan laposra taposták a többiek, mint a pléhdarab. Sikítottak, nyöszörögtek, üvöltöttek a békák, mintha minden udvarban két békástó lett volna. Furikkal kellett hordani a békalencsét, a bélpoklosoknak. Békás, nyálkás volt a kezem mindig.

A felnőttek nem törődtek velünk. A férfiak este a kocsmában ültek. Nem ittak, csak lefojtott hangon beszélgettek. A pap végigjárta a házakat, mindenütt elidőzött, mint egyháziadó-szedéskor. A vénasszonyok ríddogáltak a templomban. Az eső meg csak esett tovább. Nem lehetett kimenni a mezőre. Sárosan, sötét tekintettel jöttek haza a tarlóról az asszonyok, ahol a szétázott kereszteteket rakták rendbe. Egy-két férfi gumicsizmában kiment a zuhogó határba, és kaszált, mert a búza úgy megdőlt, mint a Csendes néni házfala. Az asszonyok, mint a vályogvetők, szedték a markot némán. A zsindeyes házakban éjjel is hallgatóztak nem állt-e meg a víz?

A teheneket sem hajtották ki a tanyára, csak a disznók éltek a világukat. Malacok paradicsoma volt az Akácos melletti rét. A tyúkok a színben veszteglő szekéren szárítkoztak. Mintha bevakolták volna a szekeret, úgy összepiszkolták. Riadtan robbantak szét, mint az asszonyok a kerítés mellőli sugdolózásból, amikor arra jött valamelyiknek az ura.

Majdnem minden nap pattogatott kukoricát ettünk ebédre. Sipkánkban hordtuk ki a habos kukoricát a tornácra. A kis sámlin ülve néztük az esőt, a buborékokat lélegző kacsákat. Körül se ültük már a csiszlik asztalt.

Sok piros, fekete virág nőtt azon a nyáron. Zöld laput, meg vadpaszulyt téptünk a kisbárányoknak. Azokat nagyon kedveltük. De csak a békák után, természetesen.

Egyik délután a bolt előtt álltunk, vártuk a kenyeresautót. A bolt az idősebb fiúk kedvenc gyülekezőhelye volt. Ültek a fakorláton feketeingesen, feketegatyásan, mint a varjak. Mi, kisebbek nem szerettük őket. A fülünket húzták, meg fickónak szólítottak. Csúfoltak minket a békák miatt. De a boltos meghallotta a békaügyet. Kifaggatott minket szegről-végre. Utána a kenyeresrel valamit beszélt hátul, a raktárban.

Másnap jött a hír, hogy így, meg így, ide, meg ide lehet vinni a békát. A boltos, aki egyben kocsmáros is volt, este valamit mondhatott, mert az emberek másnap a békáról faggatták kölykeiket. Még aznap, szemerkélő esőben elindult három szekér a városba. Hordók, dézsák, tele békával. A lovak meg úgy megvadultak a gyereksírást utánzó hangzavartól, alig lehetett felrakni rájuk a hámot. Mi is ott totojáztunk a szekerek körül. Dunnyogtunk, hogy minket nem visznek a békapiacra.

Estére hazaértek a szekerek, üresen. Megálltak a kocsmá előtt, ahol már izgatott gyerekcsapat várakozott. Kaptunk egy-egy kakasnyalókát. Soha olyan népszerűek nem voltunk még.

Néhány nap múlva az idő is jóra fordult. Forró csillagok gyúltak az égen.

Azóta évek szaladtak el, sok nedves eső esett. Az üveggé vált kölyökarcokon, a sok biciklis, sötétruhás, svájcisapkás álom tovább élt reményként. Megmaradt titoknak.

MAGYARÁZKODÁSOK

HELYZETKÉP

Jó idő van, tanító úr. Csak megmaradjon ilyennek - mondja V. néni, a takarítónő. Igen - felelem. Mosolyogni nincs erőm hozzá. Régóra nem mosolyogtam, nem nevettem és nem sírtam már. Ülök az asztalnál, szemben az ablakkal. Hátamat a falnak támasztom. Érzem, ahogyan rátapadnak a finom mézszorszemcsék. Falas lesz a hátam. - Nem számít, a fal meg háttas - mondaná P. Nézek ki az ablakon, érzem, belekékül a szemem, annyira bámulom az eget. Odakint tavasz van. A tanteremben tél, vagy más, megállapíthatatlan évszak. Nincs semmilyen időjárásjellege az ilyen termeknek. Mindig fázik bennük az ember. Mindent elront az ablak csupasz négyszöge. Óceáni ködök vonulnak el odébb a dombon a gesztenyefák fölött. Fehér virágaikat fújja a szél. Nagy pelyhekben havaznak, kavarnak a szirmok a zöldeskék égen. Látni az erdőt, ahogyan lélegzik, a fák verdesését, fölötté a magasságot, madarak egyetlen indokát a repülésre. Miért szállnak fel a földtől olyan messzire? Ma sem tudok erre választ adni magamnak. Az iskolakerülő kisfiúk megtalálják tollaikat a bokrokra felakadva. Ismerik az értékét, tudom, sokat beszélek erről velük. Ismerik az erdőt, a virágok készülődését, hiábavalóságát.

Balra tőlem az osztály, huszonegy gyerekkel. A falon kartonpapírra rajzolt táblázat. Igeragozás. Én látok, te látsz, ő lát, mi látunk, ti láttok, ők látnak. Mindenki lát. Én látok?

A másik falon műanyag vázában poros, penészes barka. Nincs erőm kidobni, kidobadni, kicserélni. Fölötté O alakú, sárgacsipkés gipszkeretben Gárdonyi Géza gondolkodik egy sárgabolyhos játékmackó mellett. Ő nem látja a mackót, mert előre néz, felém, mintha figyelne. Szerencsére éppen olyan szögben ülök, hogy az ablak felől bejövő fény az ő üvegén csillan meg, így csak akkor nézek a szemébe, ha megváltoztatom tekintetem beesési szögét. Katika szavalja a verset. Papírcetliket morzsolgatok ujjaim között. Kis cédulákra firkálok állandóan. Leírom ellengondolataimat. Rögzítek, hogy elejét vegyem a gondolkodásnak. Én vagyok a gondolat madárijesztője - ezt akarom kigondolni. A papírdarabot a zsebembe gyűröm, aztán előveszem mindegyiket. Sokáig nézem őket. Ezeket a neveket, számokat, jeleket, amiket leírtam, el kell felejtennem. El-kell-fe-lej-te-nem. Az egészet széttépem, bedobom a kályhába, aztán megbánom. „Megbűnhődte már e nép a múltat, s jövődöt...” - mondja éneklő hangon Katika. Elég, köszönöm. Jeles - mondom. - Űlj le! Fölállok, körbejárom a termet. Leülök. Vége az órának. Menjetek ki! - mondom. Aztán: bejöhetnek. Üljetek le! Zsuzsi álljon fel! Osztály vigyázz! Én is vigyázzak! Amikor először kijöttem ide, megijedtem a viszonyoktól. Tudtam, nehéz dolgom lesz magammal. Mostanra, azt hiszem, megszoktam. Ülök a széken. Ügyelek az egyensúlyomra. Kiveszem a párnát magam alól. Földobom a szekrény tetejére. Holnap újra a széken lesz. Ez mindennap megismétlődik. Egy láthatatlan kéz mindig visszateszi. Minden nap egyforma. Sötét, olajos, mint a padló. Csak az órák változnak, ismétlődnek, az órarend mindig ugyanaz. Nem tudtam volna elképzelni magamat itt. Most sem tudom. Ha Gárdonyi lejönne a falról, vele szívesen elbeszélgetnék. Bizonyára nem értene egyet az elveimmel. „Maga túlságosan pesszimista, fiatalember” - mondaná.

„Kedves kartársak! Jól felszerelt iskolánk...” - kezdi az igazgató az értekezletet. Az ablakból ki lehet látni az elszáradt fára. Az ott rajta a madáretető. Innen is jól látni a leltári számot az oldalán. „A madáretető eteti az ég madarait. Téli hónapokban...” Bárcsak negyvennapos eső esne, megjavítaná a látási viszonyokat. Megmoshatná az ablakot is. Egyedül vagyok a teremben.

Nincsenek itt a gyerekek. Sovány gyerekek, itatott gyerekek, dadogós gyerekek, hosszúra-nőtt-körmű gyerekek. Már az első napokban észrevettem, hogy R. utánozza mozdulataimat. Úgy tettem, mintha nem venném észre. Jól megfigyeltem. Hirtelen három-négy gyors helyzetváltoztatást csináltam. A kis R. szemével követte a mozdulatokat, aztán a legutolsó pózba vágta magát ő is.

A teremben sztaniolpapíropogású csend. A plafon sarkában egy pók. Tudom, engem néz. Ugyan milyennek lát? Biztosan ő is a szándékaimat akarja tudni, mint a kartársak. Hiába mondanám azt, hogy nem tudom. Ők már nyilvánvalóan tudják. V.-né biztosít róla, hogy csak nekem mondja meg jóindulatból: vigyázzak C. kartárral. K. kisasszony kávéval kínál. Megköszönöm. Amikor beszél, kis kirándulásokat tesz a tekintete arcomon. Mintha azt nézné, mennyit loptak el az éjszakák szarkái szemem fényéből. Árulkodnak a szarkalábak nyomai bőrömnön. Szakavatottan vizsgálja ruhám gyűrődéseit. Majd ő ráncbaszedne - gondolja. Az én pillantásom melltartójának pántját találja meg, és a folytatását egészen a kapocsig. Már ki is gomboltam. Így. Most beszéljen tovább, kedves kartársnő! Ott tartott, hogy... Bízson bennem! Bár nem vagyok magányos fiú, lakással és porcelánfogakkal, meg nyugati kocsival, vagyok olyan bátor, hogy megkérném a kezét. De tudom, hogy ellentmondana - ismerem a szerénységét -, így meg sem kockáztatom.

Cs. kínosan tiszta, ápoltságú nő. Negyven éves. Már nem biztos, hogy férjhez megy. Csöndes délutánokon, vagy lyukas órákon el lehet vele beszélgetni. Egyetlen ember a testületben, aki őszinte mer lenni önmagához. Ha nem félnék attól, hogy nagyon megszeretem, nekem ezt mondaná el:

- Több mint tizenöt éve még másként gondoltam. Akkor sem, azóta sem értettek meg. Vagy nem akartak. Megfutamodtam? Nem. Itt még nagyobb munkát vállaltam. Aztán körbekerítettek az évek, észre se vettem. Formalitássá vált az életem. Menekültem, és messzire kerültem. És innen már nincs visszaút. Minél több baj éri az embert, annál bizonytalanabban tiltakozik ellene. Nincs meggyőződve róla, hogy valóban jól cselekszik-e, ha védekezik. Fél, hogy avval is nehezíti sorsát. Végül már csak maga ellen tiltakozik. Elárulja, megalázza, megszomorítja magát. Röppályájának végelgyengülése után, minden karcra vérszerű levegőjében már fölfelé szállnak emlékei, fölfelé havaznak. Állandó légvonalas várakozásban él. Végül csak megbánt lépteit talál vissza. Bámulja körötte lengő álmairak ágain fennakadt hajszálait. De ekkor már az álom sem menekülés. Eldobálja láthatatlan repülésének kellékeit. Mozdulatlanságának légszavartját leszereli. Lassan kihűl benne a szerelmek emléke is. Jönnek a kinyomozhatatlan eredetű káprázatok. Éjjelenként hallani a nyomtalan elmúlás surrogátumát. A megcsönkített belső kontinenseken, a romok közt, óceánra dagadnak a felszívódni látszó könnyek. Ilyenkor érheti tetten magában az otthonkeresést. De már nincs otthon. Beköltözik az örök költözésbe.

Nagy sár. Eső után az út úgy tekeredik, mint egy óriásra nőtt, tarajosbőrű kígyó, rajta a recés teherautókerekek nyomaival. Lenézek a lábamra. Kioldódott cipőfűzőm mintha gyökeret eresztett volna a földbe. Belelóg a sárba. A pocsolyák tükreiben ott marad az arcom.

A mindenség törvényeit keresem magamban. Csak ezzel válhatok egyenrangúvá saját életemmel. Ha mindennek megtalálnám a helyét, ha mindent elhelyezhetnék magamban, biztosan meg lennék elégedve sorsommal. Ha ezt a termet a karomba tenném, hol jönne ki? „Nemzetünk sorsa a pedagógusok kezében van...” - mondta az előadó. Kíváncsi lennék, hogyan látja a jövőnket? A jelentésében túlságosan derűsnek. Valami „tíz kanál cukor, egy kanál só” recept szerint. Ez a legbiztosabb. Egy hibája van, émelyítő és nehezen lenyelhető. A teremben kockalakú csend. Nem is csend, hallgatás. Senki sem szólt? Nem szólt senki. Aki valaha is hitt, ne hazudjon most? Most ne hazudjon. Járkálok a padok közt. Állok üresen, minden hívó

szóra legyintek. Valahol becsapódik egy ajtó, aztán egy másik, egy harmadik. Előre szaladok. Megállok. Nem oltalmaz meg saját hullásom sem. A gyullongás kora hősztálássá válik. Sistergő faggyá.

Rajtakapom magam, álmomban is a teremben vagyok. Igen, az előbb valami megoldás kínálkozott. Ha benyitnék abba a szomszédos terembe vagy folyosóra, minden rendben lehetne. Nem tudok. Nem ér el addig a kezem. Rengeteg időt fordítok a Gárdonyival eltöltött vitákra, képzeletbeli beszélgetésekre. Állítólag, amikor valami egri pap kézcsókra nyújtotta elé vizenyős fehér kezét, Gárdonyi megfogta és megszorította.

Sétálok a padok közt. Nézem a második és harmadik ablak közti falrészen a felakasztott történelmi táblázatokat. Az évszámok felcserélhetők.

Az iskola mögött, a sportpályán gyerekek lövöldöznek légpuskával egy szitává lyukasztatott céltáblára. Fiatal tanár irányítja őket. Odébb tíz, tizenöt kisdíák rohamozza fakardokkal a bokrokat. A salakos pályán kézigránát formájú fabábukat dobálnak egy kör közepébe a gyerekek. Eldobják, aztán hasra vágják magukat. Az erdőből apróvadak figyelnek riadtan, önkéntes őrhelyeikről.

AZ ÉLET EGYSZERŰ KÉPLETE

A fiú, amióta eljött otthonról, még nem volt fodrásznál. Haja, mint két letört madárszárny, leért egészen a válláig. Szakállja is kinőtt. Feketén simultak a selymes szőrszálak csontos állára. A lány úgy tett, mintha gyűlölné, a fiú szakállát.

- Szúr, hagyjál! - mondta nevetve, ha a fiú megcsókolta az utcán, vagy a villamoson.

Egyébként jól kijöttek egymással.

Nyolc hónapja, egy bulin ismerkedtek meg. Azóta élnek együtt. Persze, nem is volt az házi-buli, mert S., a házigazda, aki összecsisztította az egész bandát, közben elakadt valahol az ócska motorjával és P.-vel, azzal a lánnyal, akivel járt. Később, a részletek felől több találkozás terjedt el. Állítólag az erdőben aludtak. S. nem tudta beindítani a motort, közben az egész társaság összegyűlt lassacskán. S. szülei nem voltak otthon, egy hétre nyaralni mentek, így senki nem tudott bemenni a lakásba. Akik hamarabb érkeztek, topogtak egy ideig a folyosón, aztán leültek a lépcsőre. Az utánukjövők pedig sorban lefelé. A feljárón már moccanni sem lehetett, annyian voltak. Fél nyolcra megtelt a félemeleti lépcsőfeljáró. Aztán befutottak M.-ék is. M. és a két lány volt a házi-bulik kabalája. Sohasem hívta őket senki, mégis mindenütt ott voltak, ahol megszimatolták, hogy valami készül. M. az úthengerszövegével egyhamar bejutott minden ajtón. A két kis csaj asszisztált neki rögtönzött mókáihoz. Nem lehetett nem szeretni őket. Azonnal jó hangulat lett, ha megjelentek. M. loboncos hajával, zsíros farmerjában, amit ha este levetett és odaállított az ágya mellé, a két nadrágszár, mint az oszlop, úgy állt a kosztól keményen.

Amíg S. az erdő szélén javítgatta motorját, a csapat zúgolódni kezdett a bezárt ajtók előtt. Voltak, akik már spiccesen érkeztek. Mások felbontották a magukkal hozott üvegeket. Amikor elfogyott az összes ital, pénzt dobtak össze. Kiderült, hogy több mint kétezer forintjuk van. Kilenc óra előtt pár perccel a két fiú leszaladt a boltba, ahol már éppen a rolót húzták lefelé. Hosszú könyörgés, siránkozás után kiadtak nekik egy láda sört és két üveg cseresznye-pálinkát. Valahonnan egy magnót is kerítettek, bömböltetni kezdték. Fél tízkor már zengett az egész ház, leginkább a házmester ordításától, aki azzal fenyegetőzött, hogy kihívja a rendőrséget, ha azonnal nem takarodnak el. Az ügyesebbek kitalálták, hogy fölmennek a lapos ház-tetőre, ahol találtak egy nagy kátránypapírt, amiből hatalmas játékreplőgépet hajtogattak. Megrakták kavicssal, és ledobták az utcára. Egy szemes lakó telefonált a rendőrségre. Az utca apraja-nagyja ott farsangolt a lépcsőház előtt. Akik nem ismerték az előzményeket, azt hitték utcabál van, felkeltek az ágyból, s kisestélyibe öltözve jelentek meg az L. utca 18. szám előtt. Aztán a felháborodott tömeg kövel dobálta a botránykeltőket a tetőn. A gyengébbek dobásai következtében betört néhány második emeleti ablak, amit azonban mosolyogva fogadtak a lakástulajdonosok, és a „jó ügy érdekében történt...” címen elkönyvelték a Biztosító számlájára.

Mielőtt még a rendőrautó megjelent a ház előtt:

- Gyere, menjünk innen! - mondta a lány, megfogva a dülöngélő fiú kezét.

Kiérve a kapun, egy mellékutca felé húzta. Két utca között, egy tér piros padjára ültek le, messze az L. utcától. Amikor egy cirkáló rendőrautó lelassított közelükben, a lány magához húzta a fiú kócos fejét, hozzábújt, mint a szerelmesek. Az autó továbbhajtott. Kis idő múlva a fiú cigarettát kotort elő. Rágyújtott. Nagyot slukkolt. A lány felé nyújtotta a parázsló rudacs-kát.

- Klassz csaj vagy - mondta. - Kösz, hogy elhoztál onnan.

- Hogy hívnak?

- V.-nek. Téged?

- D.-nek. Merre laksz? Elkísérlek.

- Kösz, messze lakom - mondta a lány és a fiúra pillantott. Szelíd, szép szeme volt. A fiú lehajtotta a fejét. Észrevette a sebhelyet a lány kezén.

- Mi az a forradás a jobb kezeden? - kérdezte zavarában, hogy megtörje a csendet.

- Egy hiányzó ujj emléke. A jobb kezemen hat ujj volt, úgy születtem. Egy fölösleges volt. Levágták. Néha fáj a helye. Akkor eszembe jut: én is olyan fölösleges vagyok, mint a hatodik ujjam volt. Nem is emlékszem rá, még nagyon kicsi voltam, mikor megműtötték.

A fiú hirtelen felállt. Megrázta magát, mintha hangyabolyba ült volna. Kézen fogta a lányt. Találomra elindultak az alvó városban. Vonatfüty hallatszott egészen közeli. Az utcák egyre szűkültek. Egy kereszteződésnél megálltak.

- Merre? - kérdezte a fiú.

A lány fáradtan megvonta a vállát. Elindultak találomra, előre. Minél messzebb kerültek a várostól, annál kisebbek, elhanyagoltabbak lettek a házak. Hámló vakolat, bedőlt kerítések mindenfelé.

A töltés oldalát magasra nőtt gaz borította. Errefelé már a halvány utcai lámpák is kimaradoztak. A fiú és a lány alig látott valamit a sötétben.

A csillagtalan égen nehéz esőfelhők úsztak. Sokáig néztek fölfelé, hanyatt fekvé. A lány csendesen átengedte testét a fiúnak.

Kora hajnali harmat hullott rájuk.

- Bárcsak esne - törte meg a csendet a lány.

- Csendes, országos eső kéne...

- Mikor kislány voltam, azt hittem Isten küldi az esőt... Amikor sír, akkor esik, ha dörög, villámlik, akkor haragszik ránk, emberekre. Ha zengett az ég, én is sírtam. Félttem. Az idősebb testvéreim bőgőmasinának csúfoltak.

- Nekem a nagyapám jelentette az Istent - mondta a fiú. - Amikor megmondták, hogy meghalt, nem akartam elhinni. Még gyerek voltam. Azóta nincs Istenem.

- De hinni akar az ember. Hinni valamiben, valakiben. Neked mi a világnézeted?

- Világnézeted? Hát az, hogy hogyan nézem a világot. Ennél tovább nem nagyon jutottam. Nézem, és látom, tudom, milyennek kellene lennie.

- Miért? Szerinted rosszak az emberek?

- Azt hiszem, a legrosszabb ember is tiszta lelkű gyerek volt valaha.

- Te is rossz vagy?

- Igen. Azt hiszem... Tudod, pár éve megtaláltam a nagyfater ócska ruháit. Felvettem. Hordtam. Ő akartam lenni én is.

- Ki? A nagyapád?

- Igen. Szerettem. Ő is szeretett engem. Anyám is szerette őt. Engem is. Azt hittem, mindenki szeret mindenkit.

- És már nem lehetsz olyan soha többé?

- Nem hiszem. Pedig kerestem a tisztaságot. Néha a legmocskosabb helyeken is. Vakmerőnek hittem magam, és kiderült, hogy csak vak vagyok. Azt mondtam, hogy inkább élek egy napig farkasként, mint ezer évig birkaként.

- De a farkasokat lelövik. Talán már nincsenek is, csak az állatkertben. Te forradalmár vagy?

- Á, dehogy ...

- A forradalmár nem fél senkitől, ugye?

- ... csak egy újabb forradalmártól, azt hiszem. Mert az új dolgok megvalósulását nem akadályozhatják korlátok, csak korlátolt emberek.

- Tudod, nálam az a baj, hogy sohasem tudom, mit kellene tennem, hogy jó legyen. Amiért tegnap megdicsértek, azért holnap letolnak, ha ugyanazt teszem. Hányszor mondtam már: most mindent értek. Aztán minden összezavarodott újra. A munkahelyemen is, ahol dolgozom, nem tudom, miért nem szeretnek az idősebbek? Mindenben kifogást keresnek... Miért bántanak?

- Mert látják, hogy fiatal vagy. Irigyelnek, mert te még mindent kezdhetsz az életeddel. Valamit nagyon elrontottak. Sokan vannak, akik csak papírokkal tudják igazolni, hogy élnek.

- Ha nekem egyszer kisbabám lesz, én újra vele élem majd a gyerekkort. Újra felfedezem vele együtt a bokrokat, fákat, a bogarakat, mindent, hogy megértsem őt, aki tőlem különbözik majd. Azt hiszem, ez az élet egyszerű képlete.

- Az a baj, hogy sokan félnek a valóságtól. Kikerülik. Valóságutánnat keresnek maguknak. Még álmodni sem mernek. Álmok helyet altatókkal élnek.

- Te mit kerestél a bulin este?

- Nem tudom. Lehet, hogy téged. Sok haverom van, mégis egyedül érzem magam. Mióta kikerültem az iskolából, nincs igazi jó barátom. A rádió jelenti az emberi beszédet, a tévé az arcokat. A munkatársaim, amikor vége a melónak, rohannak haza. Mint a köd, úgy oszlik szét a tömeg a kapu előtt.

- Nekem volt egy fiúm. Szakított velem, mert teherbe estem tőle és meg akartam szülni a gyerekét. De nem akartam mindenáron, hogy feleségül vegyen. Sajnáltam a kicsit, a szívem alatt. Neki nem adatott meg, hogy megszülessen, éljen és meghaljon. Az abortusz után még találkoztunk egyszer. Éreztem, soha többé nem látom. Pedig, hogy szerettem... És most nem látom soha többé. Azóta hosszabbak a napok.

- Tudom, ismerem. Én is szerettem egy lányt, de ő lenézett. Másra vágyott. Egyszer azt mondta: fürödjek meg. Az olajszagot nem tudtam lemosni a bőrömről. Különleges grafitot használtunk hegesztésnél. Annak volt olyan kellemetlen a szaga. Pedig senki nem tisztálkodott többet, mint én.

A fiú és a lány alig vették észre, hogy már hajnalodik. A sötétség hajszáltrepedésein világosság szűrődött a földre. Meztelenségüket is csak most érezték meg. Ruhátlanul, dideregve ültek egymás mellett. Nem is sejtették még, mint tiszta tükörbe néznek egymásba. Találkoztak egymással és önmagukkal.

Távolabbról a külváros gyárkéményei füstölögtek, mint őrtornyok. Csak most pillantották meg világosan, a töltés alatti szeméttetelet. Mint kifulladt tűzhányók, kráterek emelkedtek a szemétkupacok. Hallgattak.

A felkelő Nap fénye megnyújtotta az árnyakat. A fiú és a lány árnyéka, mint két hatalmas lepke, olyan volt. A napsugarak mintha földhöz gombostűzték volna árnyékukat. Mozdulatlanul nézték egymást.

- Mi már mindig együtt maradunk, ugye? - szólalt meg a lány.

- Igen - bólintott a fiú. Lenézett a földre.

Lábuk előtt egy lehullott kora őszi falevelet mozgatott az enyhe szél. Olyan alakja volt, mint Magyarország térképének, kicsiben. Rajta a finom erezet, folyók, patakok medre.

A fiú, amióta eljött otthonról, még nem volt fodrásznál. Haja, mint két letört madárszárny, leért egészen a válláig. Szakállja is kinőtt. Feketén simultak a selymes szőrszálak csontos állához. A lány úgy tett, mintha gyűlölné a fiú szakállát:

- Szúr, hagyjál! - mondta nevetve, ha a fiú megcsókolta az utcán, vagy a villamoson.

Egyébként jól kijöttek egymással.

ÉN, A HOSSZÚ HAJÚ

A zajok támadnak leghamarabb. Álmok ellen a fények. A mozgás mozdulatlan utánzása felébreszt. Ezen az életszagú reggelen föl! Fölkelni! Valóban élünk. Szememből félrehajtom a lilomot, arcomról lesöpröm az álomport. Megborzongok, ha arra gondolok, hogyan futnak át rajtam az idegen tekintetek röntgensugarai. Íme, éjfél után a hatodik óra is eljött. Megmaradni. Csak megmaradni. Síkos kagylóvá vagy hétfejű sárkánnyá váljak? Elrejtőzzem, mint a jó a rosszban?

Éjszaka fölriadtam. Úgy tűnt, mintha az ablakon valaki benézett volna. Borzadva feküdtem. Vártam. Mint a csalán, égetett a takaróm, mégis ráhúztam jeges szemeimre. Vinnyogni szerettem volna, de számra rászállt a denevéralakú hallgatás. Éreztem: most minden fájna. Mintha sebet kínoznának. Agyamba újra átszivárgott a sötétség. Szemeim megteltek mezővel, piros pipacsokkal, s köztük, a rögökön, göröngyökön ellépdelték a távoli ablakok felé. Az ismeretlen lámpások felé.

Akik láttak befordulni a sarkon, később azt mondták, néhány arasszal a járda fölött mentem. Hajam bogáncssal és szarvasbogarakkal volt tele. Az elsorvadó november utolsó kis esője harangozva kísért egy darabon.

Képzeletben széthordtam az ajtók elé a reggeli tejesüvegeket, leoltottam az utcai lámpákat. Felkelhetett a Nap. A kirakatüvegek akváriumából mintha kiömlött volna a víz, derengve. Újra megbámulhattam az árukat. Meghajolhattam az árcédulák előtt. Átmentem tilosban. Vállamon hideg köd, fölötte pára füstölt. Emberszemek karcoltak jobbról, balról. Ráncok, homlokredők barázdálódtak mélyebbre látványomtól. A járda fekete aszfaltcsordájában egy siető nő hosszú körme furcsa ábrát karcolt bőrömre, aztán madárként elrepült. Súlyos haját kibontotta a szél. Sápadtan, elfehéredő ajakkal néztem utána, éjfél után a hetedik órában. Saját lépteimből is kiléptem.

- Hé kislány, nem arra!... az a férfiaké! - kiáltja utánam a kabinos. - Fiakéééé... visszhangzik a fürdő kupolája. Patyolatos, fehér szerelésében, hatalmas kulcsesomójával mint egy sátánarcú angyal, a purgatóriumból feljövők kapusa a mennyország bejáratánál. Vigyorog a pofámba. A fél uszoda rajtam röhög. Abbahagyják a lubickolást a tanítás-előtt-még-sikoltozunk-egy-nagyot-gimnazista-leányzók felbámulnak az úgyis-megőrizzük-a-kondícionkat-zsugorított, szebb-napoka-is-láttunk-valaha-nagymamák, akik mint tollukat rázó, ázott, vén tyúkok szárítkoznak a ventilátor előtt. Bójával elkerített kamráikból két karcsapás közt felpillantanak a reggeltől-estig-hizlaljuk-a-bicepszünket-legények, majd hirtelen visszavágják kefefrizurájukat a vízbe.

Behúzott nyakkal tűnök el a biztonságot jelentő kabinajtó mögött. A reteszt is ráfordítom. Amikor fürdónadrágra vetkőzve kilépek, a hitetlenkedők megnéznak: valóban nincs rajtam melltartó? Borzongva bekocogok a medencébe - hálát jelezve arcommal, hogy nem mutogatnak rám ujjal -, a tini lányok nem kis öröme. Egymást lökdösik hozzám, fröcskölnek a vizet, „hogy-azért-lehetőleg-rám-is-jusson”! Közben fél szemmel laposakat pislantanak felém. Viszont, ha tekintetem találkozik valamelyikükével, az visítva elmenekül, mintha azon a bizonyos helyen megfogtam volna a víz alatt. Úszkálók egy fél óráig, nem nézve se jobbra, se balra. Láthatják, nem tűnök el talppal magam fölött, se mutatványt nem csinállok, csepűt sem rágok. Leszoktam róla. Felöltözöm. Kimegyek. A kijárat előtt három gimnazistaforma kis csaj vihogva összesűg, amikor elbotorkálok előttük. Jönnek utánam a sarokig, mint vándorköszörűs után a kutyák. Hála istennek és az iskolának, nincs idejük rám. Nyolc óra mindjárt.

Tíz perc múlva becsengetnek az első órára. A sarkon megállnak, szívnak, sziszegnek utánam még egy darabig. Nem merek visszafordulni.

Betérek reggelizni a sarki kávéházba. Már nyüzsgő a délelőtti sakkbrigád. Nyugdíjas öregurak ülnek kihűlt szimpláik fölött. Karattyolnak, mint ráérős békák. Beülök a sarokba. A pincér fürgén odakacsázik, felkapja kiürítés céljából a teljesen üres ónhamvedret, majd egy kicsorbított pléh konzervdobozzal vánszorog vissza helyváltoztató szervein. Mit kérek? Legszívesebben egy táblát kérnék a nyakamba: NEM LOPOK!

Az utcán veszem észre, elfogyott a cigarettám. Bemegyek egy önkiszolgáló boltba. Az áruházi felügyelő azonnal kipécéz magának. Állítólag százalékot kap a tetten ért tolvajok száma után. Most minden mozdulatomat figyeli. Csak nehogy szemtengelyferdülést kapjon.

- Mi tetszik? - szólít meg.

- Cavallini (1273-1330): Angyalok; freskótöredék. 1290-1300. Róma. St. Cecilia in Trastevere. Az igen! Nagyon tetszik. Ezenkívül a Szent Márk templom. X-XIII. Század. Velence. Na, és az etruszk szobrászat! Legnagyobbrészt bronzból és terrakottából készültek - hadarom. A végét már majdnem ordítom.

A felügyelő szeme összeszűkül. Segélykérően néz szét. Egyik szemével engem figyel, a másikkal tanút keres. Tétova mozdulatot tesz, mintha azt mondaná: „Az sajnos kifogyott, de talán ezt a jófajta import halkonzervet...” Közben a szabályzat idevonatkozó paragrafusát próbálja emlékezetéből felidézni.

- ...Nem, nem, köszönöm. Cigarettát szeretnék - könyörgök tekintetemmel.

Előfordult már, hogy olyan árut akartam venni, ami éppen kifogyott, de inkább jöjjön egy üveg mustár vagy fél kiló bab - amit utálok -, csak enyhüljön meg irántam az eladók szíve. Eltereljem magamról a gyanút.

A pénztárhoz vonulok. Észreveszem a falra ragasztott figyelmeztető táblát: „ÓVAKODJUNK A ZSEBTOLVAJOKTÓL!” Alatta rajz; egy férfi éppen egy öregasszony táskájából veszi ki a pénztárcát. Nézem a fejét. A haját. Majdnem teljesen kopasz. Nincs haja nekije... A zsebtolvajok átlaghajviseletűek, nehogy feltűnjenek.

Az autóbusz heringesdobozában igyekszem akklimatizálódni az utasfegyelemhez. Én is merev halszemekkel nézem, hogyan maradnak le a megállóban toporgók. De azért meg nem mozdulnék semmi pénzért. Beilleszkedés mindenek fölött. A második megálló után megszólít egy kedves öregúr:

- Fiatalember, lenne szíves jelezni!

Már nyomom is a gombot. Kétségbeesetten konstátálom a tényt: mégsem állt meg a busz a megállóban. Az öregúr a következő megállóig megállás nélkül nyomja a gombot, mint egy villámgépfegyver kioldóját. A szeméből élestöltény-sorozatot küld felém. Menekülnék fedezékbe a látószögéből. Végre leszáll.

- Eredj az állatkertbe, te majom!!! - ordítja el magát, mihelyt biztos talajt érez a lába alatt. Két megálló közt csoda történt. Fiatalemberből majommá változtam át.

Odébb én is leszálok. A megállóban ott vár rám a gesztenyefahajú nő, aki reggel felkarcolta a bőröm.

- Megint késtél - mondja -, nem baj, külön kulcsot adok neked az ajtóhoz. Ha jössz, ne kelljen csengetned.

Könnyedén megérinti ajkamat ujjával. Kézenfog és húz, közben beszél.

- Három műszakban dolgozom. Ezen a héten éjszaka.

Közben odaérünk a lakáshoz. Az ajtójához.

- Köszönöm, hogy elkísértél - mondja. Lábam köbe gyökerezik. Abban a percben kinyílik a piciny ablak. Kinéz rajta a gesztenye hajú. Kulcsot nyújt felém.

- Annamária vagyok - suttogja.

Valójában azokért a pillanatokért járok hozzá, amikor némán nézhetem álmát. A lehúzott redőny közt pengeként beszivárgó fény csíkokat karcol a falra. Fölgyújtom a villanyt. Nem tudok mit kezdeni a neonfényfüstben magnéziumhamuzódó, felvillanó arccal. A recehártyámra fényképezett arccal. Kitépett szárnyammal a mennyezetre hullok.

- Jó estét! Végre hazataláltál - mondja Annamária. Legyőzi álmát. Szemeit nyitogatja. Felül az ágyban. Retiküljében motoz. Kivesz egy csomag cigarettát. Két szálat gyújt meg. Egyiket a szám sarkába dugja.

- Nem iszunk kávét? Fáradt vagy? - kérdezem. Hangom személytelen, mint egy várótermi hangszóróé. Tudom, bármilyen fáradt is, nem vallja be.

Ülünk. Magányunk behavazza a szobát. Mint rozsdás revolverek, ártalmatlanok vagyunk egymásra. Annamária magányos. Magában is társakra talál. Veszettkutya-egyedüllétében már hasonlít őszi kerthelyiségekre, teraszokra. Bozótúzban sétáló, elhagyott öregasszonyokra. Megtelik szívéig füsttel. Valahonnan föntről, valami ágról le kéne fényképeznem, de az a kép üres. Belőle mindig elpárolog. Valahol világon kívül lebeg. A szívverése körüli világban saját maga kiszolgáltatottjává, üres-gyufásdoboz-eldobottá lett.

Az utca déli forgalmában találom magam. A sokfajta rikkancskiabálásban tucatszámra veszem az újságokat, melyekben ugyanazok a hírmagyarázók magyarázzák meg ugyanazokat a híreket. És én már fáradt vagyok. Elfáradtam.

- Tünet vagyok vagy kórokozó? - kérdezem Alexet.

- Elátkozott generáció - mondja mindenhatóan és tölt a poharamba.

- Kérlek szépen a hajad...

- ... üres lázadás. Kín és biztonság. Létigazolás. Megvalósulás, valami ellenére.

- Baromság. Kérlekalássan, baromság. Ezért semmit sem kell tenned. Hagyni, hadd nőjön. A haj is uniformis.

- A lét ténylegessége és a képesség kivívása.

- Ezek már indulatok. Indulati cselekvések, kérlekszépén.

- A teljesség csak istenekre érvényes?

- ...

Iszunk rendületlenül. Töltögetés nélkül is iszunk, mint a háborús filmekben csak lőnek a katonák, sosem töltenek. Mintha mi is filmet játszánánk, melyben soha nincs happy end, csak vigyorgás, meg kollégista élmények, lábszaggal, becsempészett nőekkel, kanszagú szobaemlékekkel.

- Az emberek maguk teremtik képzeiteket. Gondolkozásuk termékeit megváltoztathatják - durálja neki magát újra Alex.

- „Zúgnak a gépek az öntödében, dallamra cseng-bong minden hang...” - bömbölöm túl szövegelését. - Hiányzanak az értelmes szenvedélyek. S akkor jön a hős. Az áldott tv képernyőjén, a kultúra harmincszor negyven centis ablakán. Jön a hős, fekete lovon az alföldi pusztákról, vagy a BBC-től, vagy az RTL-től, hogy teljes káoszt csináljon az agyakban.

- Te nem veszed figyelembe a relációkat - böfögi Alex, aki tervező. Magánemberként majdnem ötvenéves és boldogságkereső.

- ... Hasznos szeretnék lenni a világban... - Úgy nyögöm ki ezt a mondatot, mintha egész életemmel erre készültem volna. - A nyáj várja profétáját. Mit tudatok adni?

- Hozzátok méltó szeretetet - sápad el Alex a dühtől.

- Adtatok volna inkább magatokhoz méltó szeretetet. De titeket az élet tanított rá, hogy tartózkodjatok érzelmeitek kinyilvánításától. Nekünk kudarcot se hagyatok. Szeretném végre levenni ezt a gúnyát. Bohóckellékeimet. Meg akarok alkudni! Érted? Megalázkodni! - ordítom. - Elfogadnátok ti így is. Nem ez fáj! Ha kopaszra nyiratkoznék, valami megoldódna?

Az esti utcán a plakátokat nézegetem. „Fogászati hónap, nők napja, fák, virágok napja, napok napja.” Egymást váltják a falragaszok. Rövid az élet. Mindennek csak egy napja van.

A sarkon várnak a haverok. Bulira megyünk.

Itt feltűnés nélkül lehet meghalni. Nézem a torzszülött tini-hobókat. A szörnyeteg unokák jönnek egyenként, csapatostól. Zsigereikben rontástól, varázslattól, idegenre vicsorító ideges rángatózásból reszketés nő. A test engedelmes. Visz magával a gomolygó, kábult, üres tömeg. Átforrósodott ujjak szagatják a gitárhúrokat. Borzolt idegekkel, sóízű-vérízű mosollyal nézünk magunk elé. A hömpölygő testáradat tenyerét csapkodva felel saját ordítására. A feldúlt levegőben Krisztus-arcú, csapzott legénykéek nézik a titok-lánykákat. Szemhéjaikon átderengve felbámulnak vizeik zöldjéből. Majd névtelenül visszatérnek a táncoló tömeg sorsfalai mögé. Támolyognak tovább a golyószórókattogású dobok között.

A folyosón mindenki elmondja mindenkinek az „Innen elverni minket rosszabb, apikám, mint megbukni történelemből, becsszóra, de apikám, csak el ne verd a fejem, mert én anélkül is mindig utolsó voltam a tornasorban...” szöveget.

A narancsszínű, gomolygó, gőzölgő tömegből tágulni kell. Mennydörögnek a gitárok. Csusszannak, nyikorognak, csusszanva nyikorognak a táncolók.

Fulladásom halottsapadtta tesz. Kétségbeesetten megpihenek, elcsitulok a sarokban. Hátamról ellökdösöm a kezeket. Félelmetes szóállatok röpködnek a levegőben. Négyezer wattal szólnak az erősítők. Ahány pillanat, annyi változat. A lánykák piros ruháikban mint véres angyalok. Imitálják a vergődést.

Indulattá lényegülni. A történelemnek ablakot nyitni, azt kéne. A szájak azonban itt betömve, a holdfény aranyhabarcsával. A rángatózás közönye és a félelem; abbahagyni a rángatózást...

Hány anya vajúdott verejtékezve az évmilliók elszáradt szalmáján? Azért, hogy ebben a verejtékcseppkő-barlangban sodródva, mélybeveszve táncoljon, támolyogjon az örökkévalóság, az utolsó lámpát is leoltva?

Elmegyek. Reményeimet hurcolom hajnalig. Zöld rétté, szelíd porrá válik a sötétség talpam alatt. A Holdat elfújja a szél. A lombos egek összehajolnak. Észreveszem, megint éjfél van. A városra pernye száll egy elégett csillagról. Próbálom kilépni ifjúságom. Egyhelyben repülés, zuhanásom után talán magamhoz térek. Magamra ismerek.

MENEKÜLŐBEN

/a szereplők behelyettesítendőik/

Ezerig számoltam a lépéseket, aztán szándékosan eltévesztettem. Így újra, meg újra el tudtam magammal hitetni, hogy már csak ezer lépés... nem tudtam honnan jövök és hova megyek.

De az út Sándorhoz vezetett. Késő ősz volt, tudom, mert az jutott eszembe: tépi az ősz a ludakat... Így folytattam: tá, ta-ta, tá-tá, ta-ta ... Szándékosan eltévesztettem a ritmust. Kiléptem, kitapostam, kifütyültem. Forró volt a tarkóm hátul, a hajam alatt a Naptól. Az volt viszont a meglátásom, hogy hatalmas tükrök erősítik fel a sárga fényt hátulról és a fókuszpont az én tarkómra van állítva. Tűszúrásnyi hangokat hallottam. Kétségtelen tehát: igazam volt. Menekültem. A nyár nem sokat hozott. Jugoszlávia, Balatonszemes, Sylvia, meg pár nap, amit a gyárban dolgoztam. Talán az a szalmakazal még, amelyikben egy esős éjszaka aludtam. Alig fészkeltem be magam - légrést is fúrtam -, amikor puha, tésztaszerű valamibe nyúltam. Szörnyű bűz. Arra gondoltam, hogy valami vadtyúk rakhatta ide vad tojásait, azok zápultak meg, összetörve azok ilyen kellemetlenek. Arra gondoltam, menekülőben tojtak a madarak. Hajnalban a hidegre ébredtem, olyan pózban, mint az úrhajósok a súlytalanság állapotában, vagy bátor ejtőernyősök hasrafelekve, széttárt karral, lábbal a levegő kékeszöld lapjain. Kikecmeregtem a kazalból, lesepertem magamról a szalmapikkelyeket, nyirkos ruhámat akartam megszáritani. Gondoltam, felgyújtom a kazlat. Nem volt nagy ügy. Aztán eszembe jutott, hátha van benne még tojás, lehet, friss tojások is. Benyúltam a szalma tömött rétegei alá, ahol a kaját sejtettem. A szag után tájékozódni nem tudtam, mert megáztam, én is olyan bűdös voltam már, mint a latrina. Csépeltem, lapátoltam a szalmát. Egy meztelen nő foszló hullája volt ott beárnyékolva szalmával. Szája tele törekkkel. Szőke szalmahaj. Szalmakék szemek. Borzongva téptem tovább a kazlat, ösztönösen lefelé, a nő szeméremvölgye felé. Kínjaim tetőfokra hágtak. Egy triumph melltartót, meg egy kifordított retikült -, ami olyan volt, mint egy kibelezetthasú kacsa -, mást nem találtam. Mintha kihegyezett végű szőlőkarót dugtak volna a végbelembe, dobhártyám is szűkölni kezdett. Mindenesetre menekülőben voltam. Ez a dolog nem zökkenthetett ki, pedig szívesen meditáltam volna pár napig még az ügyön. „Bátraké a szerencse” - olvastam az egyik hobó hátára tetoválva. Elindultam Sándorhoz.

A nyár végét, az ősz elejét meneküléssel töltöttem. Tudom, sietősen mentem, ezerig számolva a lépéseket, aztán mindig eltévesztettem. Volt úgy, hogy c s a k minden ezrediket számoltam, mert vagy az éhséget kellett leküzdenem, vagy átkozott érzelmeimet. Többször gyomorszájon vágtam magam. Bizisten féltem. A szerelem halványkék hatalmába kerített, mint szokta. De szigorú életrend szerint éltem, Céлом volt, kemény. Sándorhoz igyekeztem. Most, amikor végre rátaláltam a helyes irányra, senkivel, semmivel nem találkoztam, csak kiéhezett, borzas kutyákkal. Borongós, szomorú szemmel néztek rám mindig a léckerítések fő- és vészkijáratain át. Rozsdaszínű falevelek zörögtek a fagyos, kemény talajon. Úgy háborgott a gyomrom, az ágyékom is sajgott tőle. Kéesszürke városok üres utcáin mentem keresztül éhezve. Az álmos taxisofőrök szendergését sem zavartam meg. Hajnali ötkor általában elhatároztam, hogy lefekszem. Úgy időzítettem mindig, hogy egy-egy városon túl legyek olyankorra, és egy temető vázlatában meghúzhassam magam. Talán ez tartotta bennem a lelket.

Nem akartam meghalni, ahogyan ott, a temetőben feküdtem és békák guggoltak körülöttem, mint liliputi katonák a lapuk alatt. Nem tudtam azt álmodni, hogy halott ember vagyok. Emlékezetemben é l t a pucér nő. Nem jó vég - ezt hajtogattam csökönyösen. Vágytam lenni!

Sándor háza messze állt a számjegyekkel ellátott országúttól, egyszál maga. Az a ház, amit Sándor épített. Taxival nem is lehetett megközelíteni a sötétlő szántóföldektől. Mint egy vár, úgy állt ott. Mint az én házam fog állni egykor. Jelzőrakétái a fűből felcsapódó fogolymadarak, stb. A közelben csak egy roncstelephez hasonló mezőgazdasági gépraktár, és egy permetező repülőgép felszállására alkalmas repülőteret láttam. A mocsár odébb volt. Zavaronban kúszva közelítettem meg a házat. Maradék pénzemet félcipőmbé rejtve elástam egy nem túlzottan feltűnő jegenye fa alá. Nehezen ment az ásás törömmel a fagyos földben. Pár centi után betonlapba ütközött a kés. Előrekúsztam és többször belevágtam a pengét a föld hámrétegébe. Mindenütt cement, vasbeton. Akkor jöttem rá az újabb összefüggésre: földalatti repülőter. A jegenye lehajtható. Helyébe rakéta nő. Értettem már. Az aprópénzt mindenesetre egy műanyag tehénlepeny alá rejtettem, amit egy karcolással jelöltem meg a többi tízezertől, ami az álréten volt szétszórva, mint sok kialudt álvulkán.

A háztól néhány méternyire fölegyenesedtem. Késemet marokra fogtam, behúzott, rángó végbéllel közeledtem, kutyák támadására készülve. Semmi sem történt. Egy örökkévalóság volt, amíg megtettem az utolsó nyolc és fél lépést. Lőrészzerű ablakok voltak az épületen. Egy ugrással az ajtó előtt termettem. Gyors kaparászást hallattam a deszkán, kopogás helyett. Krákoktam, majd lenyomtam a kilincset. Szabadon mozdult az ajtó. Olyan erővel nyílt befelé, majdnem berántott az utána örvénylő levegő, majdnem beszippantott. Közepesen nagy erőfeszítésbe került, amíg legyőzve féltékenységemet félkézzel az ajtófélfába kapaszkodva visszahúztam a szárnyat. Nehezen kattant helyére a kilincs nyelve. Ki se fűjtam magam, azonnal hozzáláttam. Zörgettem, dörömböltem. Hegyezték magukat füleim. Semmi zaj, semmi nesz. Mintha rosszul lélegezne az egyik ablak. Odaóvakodtam, de nem láttam be, mert tükörből volt. Láttam azonban villanásnyira arcomat. Sírní, zokogni szerettem volna. Lesoványodtam, tele a homlokom, állam pattanással. Először az orrom körül nyomom ki a mitesszereket, tervezgettem. Kinyílt az ajtó. Fekete, gyönyörűszép nő, törekenyen állt az előbbi sötétség helyén. Felmerült a nemlétből.

- Van szerencsém - makogtam.

- Nincs - mondta.

Torkomban dobogott a szívem, megpróbáltam visszanyelni. Több lehetőség jutott az eszembe egyszerre. Egy. Megkérdezni: hányadika van, milyen év és hónap. Kettő. Elmondani azt a verset: „Szívemet vasúti váróteremmé / kiáltoztad szét, s a vonat elment már, / milyen emléket adhatnék el, fussa / jegyre, kijelentem: a múltam nem eladó, csak a jövőm, mától kezdve”.

Ezzel a béna mosollyal fejeztem be a töprengést. Odaléptem elé, azt mondtam:

- Gyönyörű, drága nő. Kútba esett az egész ügy. Pedig a szendergő taxisofőrök álmát sem zavartam, és olyan pózban, mint az úrhajósok, bátor ejtőernyősök... Ez a nyár sem hozott semmi újat. Menekülőben vagyok.

Erre, se szó, se beszéd, testemet ölbekapta és vitte rogyadozva befelé. Mikor kinyitottam a szemem, a falakon rücskök, mint kis halszemek néztek rám. Nyomasztó volt az egész.

- Gyönyörű, drága nő - kezdtem el, de lefogta két szememet és azt mondta:

- Ne izélj. Te fenegyerek. Babukám.

- Néni - mondtam én.

Aztán mintha kútbaugrott volna az egész, egy autó ment el a ház előtt. Élesen túlkölt. A dívány, amin feküdtem, fel akart szállni, de belekapaszkodtam a drága nő hajába, fülébe. Nem védekezett, sőt a kíváncsú helyek felé kalauzolta a kezemet. Emlékeim legmélyéről tekintő ferde szemem, mintha egy óriási darázs szárnyán keresztül nézte volna, rózsaszín volt.

- Iszik egy aperitifet? - kérdezte.

- A fene tudja - mondtam. - Hááát! Hu-hú!

A kis, celofán melltartó és szaténadrág leesett róla. A mechanikáját nem tudtam pontosan megfigyelni. Úgy ácsingóztam ott, fekvé, hogy a nyálam is folyt. Italt hozott locsolókannában a nő. Nyomasztó volt nézni az üres vodkásüvegek szájába dugott rózsákat. Én magából a hamutartóból ittam.

- Nem rossz - hagyta helyben. - Egész feldobott...

- Dehát hol vagyok?

- Ott - felelte.

- Ja, úgy? Rendben van - nyugodtam bele. A lemezjátszóhoz léptem.

- Mit tettél fel? - kérdezte és már mosolygott is, hiszen jól tudta...

- A haza elől mész te is?

- Csattog harminchárom fogam, ha megtudja, mennyire szeretlek -, méltatlankodtam. Erre nem lehetett mit mondani.

- Emberszagot érzek! - szólalt meg a szomszéd helyiségben egy hang. Hasonlított a hajók ködkürtjéhez. Felismertem Sándort jellegzetes tájszólásáról. A csodálatos nő ledobálta magáról az első ijedtségét. Szétszéledt mellei közt határozottan irányt tévesztettem. „Szitál az ág-bog” - gondoltam. A nő magarakapkodott egy csomó rossz göncöt. A kulcs alig akart beletalálni a reszkető zárba. Engem a tükör mögé állított, a hamutartók csendje fölé. Sándor bejött, szimatolni kezdett, majd nagyot prüszkölt és elaludt a forró kályhára támaszkodva. Kimásztam didergésemből. Felhangosított kézjelekkel megbeszéltem a nővel: most jöttem. Felöltöztem. Nagyot kiáltottam:

- Sándor! Öreg cimbora! - Nem ébredt fel. Ekkor elkezdtem hamisan fütyülni és obszcén verseket szavaltam, a régi, együttöltött időkből valókat. Hátha nem is alszik, csak nem nyitja ki a szemét, fél, hogy elárulja magát - gondoltam.

Éjfél körül ébredhetett fel. Rekedtre beszéltem már magam. Fölállt, az ajtóhoz ugrott. Ráfordította a kulcsot. Némán nyújtotta a jobbját, tenyerét hátulról számra tapasztotta. Homlokomra pusztit lehelt. „Ez ő” - gondoltam én.

- Gyönyörű, drága nő a feleséged - kezdtem el, amikor az ölelgetésből és rossz szájszagából kiszabadultam. - De én már megyek is. Eljött a szomorú búcsúzás ideje! - a hatás leírhatatlan volt. Sándor reszketni, szűkölni kezdett, olyat csapott az asztalra, hogy az idő síkjai repedezni kezdtek.

- Vondd vissza! - üvöltötte.

- Erről egy dal jut eszembe - mondtam. Ez már sok volt neki.

- Hu-hú .... hu-hu-hú ... Évek óta üldözlek komám - mondta. - Most önként repültél be a kalitba.

Magához vonta félelemtől zsibbadtan reszkető feleségét, hosszú haját ujjára csavarta, lecsavarta. Ahol hozzáért, megőszültek a fürtök. Majd elkezdte ütlegetni a nőt. Letépte róla a rongyokat és rugdosta. Hajonfógvá húzgálta a földön. Ordítás, velőtrázó - ez volt a válasza. Az ajtóhoz rohantam, de visszacipelt és az ágyra lódított, majd hozzámlökte az asszonyt is.

- T-e-s-s-é-k ! - mondta. - A tiéd!

Szeme szikrázott. Vártam, mikor kerülök sorra. Volt egy érzésem. Most még nem számol le velem. Kivárja a legalkalmasabb percet. A szuka simogatni kezdett. Ahol ő kéklett, ott simogatta nekem. Én sírtam. Vigasztalt, a nyakamat csókolgatta. Sándor már horkolt...

Másnap nevetgélünk, Sándor künn a pusztán fecséreelte magát. Este hazajött, megkezdődött a verés, de előtte Sándor elmondta egésznapos sérelmeit, meg azt, hogy az ő szerelme se pénzért, se másért nem kell senkinek. Mert őt még a szülei sem szerették, mindig elküldték, ha közéjük akart feküdni a dupla ágyba vasárnap reggelként. Aztán hülyére verte a nejét. Én az ágy sarkán időztem ezalatt. Számat csücsörítettem. Tudtam, most megöl engem. Felém indult, de akkor a félholt banya lábába csimpaszkodott, cséphadarószerű ökölcsapásokba kezdett. Sándor fölemelte, földhözvágta. Száz évet öregedett az öreg boszorka, de amikor Sándor újra felém indult, megint belécsimpaszkodott. A réseken még támadott is.

- Nem hagyom bántani! - sipította foghíjas száján.

Én elővettem ingemből késemet. Ha jön, kiszúrom a szemét. De erre nem került sor. Mikor rossz rongycsomóvá verte az asszonyt, rámhajította, mint egy hátizsákot. Szikrát szórt a szeme. A banya sírt, hálálkodott kért: ne menjek el... Aznap éjjel nagy, holt csillagok közt szétszóródtam. Énekeltem, mókáztam, mondtam, hogy biz' isten nem megyek el. Vonatok ujjá motoszkált az éjszakában. A háromágú Hold fényénél láttam, a csodálatos nő banyaarcán hogyan ásódtak a futóárkok könnyeinek.

Gyermekekkel akartam megajándékozni, de a sok verés, valamint felfokozott, irántam való rajongása, méhenbelüli elváltozást okozott nála.

- Két combod közt gyökerezik a világ - súgtam neki. - A szerelem olyan förtelmes, hogy el kell rejtetni a sötétben? Itt ez a kés. Öld meg az urad!

A nő felkelt. Ment Sándor felé.

- Ne! Ne most - mondtam - Később!

Kezembe vettem béna arcát, figyeltem a ritmikus rángást. Háromig számolok, ha a harmadikra ráng, meg kell, hogy ölje! A rángás halálosan pontos volt.

- Ez már a harmadik, akit megölök miattad - mondta. Egész testében reszketett.

- Furcsa dolgok történnek velem - dörmögtem.

Láthatatlan vonatok zakatoltak az éjszakában, dühöngve. Féltem, féltem. Aztán azt mondtam:

- Nagy, holt csillagok közt szétszóródtunk. Akkor ki forrasztja össze a vadlibák törött szárnyát? Öld meg!

A sötétben nem találtam a kést. Gyufát gyújtottam. A fénynél láttam, amint Sándor széthúzza szőrös mellkasán az inget és szomorúan, kéjesen mosolyog. A nő föltérdelt, és saját, gyönyörű szívébe nyomta halk sóhajjal a kést.

Ezt az átkozott örvénylést, ezt kéne megállítani. Rátaposni, eltiporni.

MAGYARÁZKODÁSOK

Van valami különleges technikája? - kérdezi a rosszkedvű fiú, és fél, hogy megválaszolom. Fél, hogy megmondom neki. Bibelődik fekete bársonynadrágja csíkjával, kaparja a redőket. „Nemigen” - felelem. Arra gondolok, mikor fog elmaradni ez a fiatalember különös látogatósaival. Amikor először beállított durva félszegséggel, észrevettem szemében a megismerés utáni kíméletlen vágyat. Tudtam, vigyázni kell minden hozzáküldött szóra, mert aki igazán tanító, csak tanítványai vonatkozásában vesz komolyan mindent, még önmagát is. Első találkozásunkkor átbeszéltük az éjszakát, teljesen belebonyolódtunk a nagy számokba. Tudtam, az a fiú velem a legkevésbé kíméletes: nekem nem szabad vétkezmem.

Nyakig begombolt fehér ingben ülök, sápadtságom így még jobban látszik. Cigarettaázom. A hamutartó csendje fölött füstölgő izgalom. A fiú asztalom rendetlenségét bámulja, mintha arról valami választ olvashatna le, valami rendszert kitalálhatna. Talán ő is tudja: a megismerés varázsa milyen csekély lenne, ha a hozzávezető úton nem kéne minden szemérmünket levetközni. Elmondtam neki egyik álmomat. Mikor fölnyitottam a szemem, kimondtam a nevét: leveleket írató bogár. Láttam kövér potrohát. Keresztbetett lábbal ült valamin, de az nem látszott. Arrogáns hangon beszélt, mintha vezényszavakat osztogatna, mégsem erőszakosan, csak az erősebbek fölényével. Levélpapír, boríték, toll volt az emberek előtt. Diktált. Hogy mit, arra nem emlékszem. Lehet, hogy nem is diktált, csak a jelenlétével kényszerítette írásra az embereket. Lehet, hogy nem is álmodtam, csak kitaláltam a másragondolás kétágú utain. Akinek van jelleme, megvan a tipikus élménye is, mely minduntalan kísérti. Aminek érintése elől is menekül. Nem is lehet mást annyira gyűlölni. Számomra M. jelenti ezt. Volt idő, amikor mindenfelét kitaláltam ellene, így nyilvánvalóvá vált bennem. Már nem őt vártam. Az ő álmai préselődtek fehér papírjaimra. Lapjaimon tovább élt. Rosszul figyeltem meg az életet, ha nem láttam meg a kezét is, amely kíméletesen öl. Gyűlöltem őt, a mások rovására is. Rettegtem, hogy végigkísér egész életemen átszivárgó emlékeivel. Vártam, és féltem a megváltását. Elképzeltem, amint lehajol értem, mint éjfél után egy eltaposott cigarettáért. Rámgyújt, hogy kiadjam minden tüzem. Mielőtt kékbe-füstbe fordulok, magam mögé rejtőzzem? Előre kószáljak, járkáljak a tereken?

Így lepjem meg a szombat-vasárnapok üres ünnepe? Turkálás, aprópénzgyűjtögetés reggelire. Valakiért kiáltozzak hemperegve, négykézláb, kiokádott estéim romjai közt árnyékomba szelídülten, álarcosan, álruhásan, magam sem ismerve fel, tenyerem vonalain eltévedve. Varjak hordják virágaim szét. Szelet küldjenek, hogy elfűjjön, eső hamumat sárba mossa, arcom földdel legyen egyszintben. Szemem költögetni eljárjanak kiséjszakákban az egyévszakú katicabogarak. Szájukkal megérintsenek, szívémen kis örtüzet rakjanak, harangvirággal harangozzanak értem. Köztük ő, ki miatt ajtóm bezártam, madárvirrasztású csillagéjszakában az elmúlások és kétségbevonásai enyém legyenek? Magamba szívjam szívemig a sötétséget. A sehová sem tartozásban meneküljek vissza, vissza anyám hasába. S ne tudjam, milyen bezárattatásra találok, ha visszamegyek innen, oda. Kifosztottan, lelombozva.

Megvettem magam, és tiszteltem azt, aki megvet. Nem vágytam boldog lenni, nem volt bennem háládatosság és tisztaság. Félttem, hogy elérem és túljutok rajta. Rettenetes dolog lehet szomjanhalni a tengerben. Bizonyítékok híján nem volt mit magamra bizonyítani, állítani sem. Nem voltam kíváncsi a magyarázatára. Amint egy dolog megoldódik, meg is szűnik érdekelni. Mit gondolhatott az az isten, aki azt tanácsolta: „Ismerd meg magadat!” Talán hogy: „Ne törődj többé magaddal! Légy tárgyilagos!” - És Sokrates? - És a „tudomány embere”? Mostanában éjjelenként mindig azt hiszem, valaki áll az ablakom alatt és jeleket küld felém. Integet

a sötétben, suttog, fűtül, vagy valami ilyesmi. Néha órák is eltelnek, hogy várom. Tudom, a következő pillanatban fogja megzörgetni az üveget. Ha erre gondolok, zavarba jövök, felugrom, mint ajtócsapódásra az üres lakásban. Időnként odaállok János egyik képe elé. Fekete keretben ezüstpapírral, fehér festékekkel kicsipkézett szív, zuhanást őrző madártollakkal. Úgy állok előtte, mint egy karácsonyi kirakat előtt, ami zúzmarás és havas, mint a húsvétok reggelei. „A szívben meglátod magad” - mondta János. Akárhogy lefelkedem, nem ismerem fel, csak elgondolásaim színészét. Veszélyes és undorító. Ha hazudok a számmal, az arcommal, amit hozzá vágok, megmondom az igazat. Ez, a nem kellően idomított lelkiismeret. Vagy a gyerekkor? Vagy a felnőttég első jelei, a férfi érettsége? Újra felleltem a komolyságot, ami megvolt bennem gyermeki játékaiban? Hitetlenkedem. Önmagam előtt mindig együgyűbbnek tettem magam, mint amilyen vagyok. Így pihenem ki magam.

Minden nap összeírom feladataimat egy cetlire. „Semmilyen erkölcsi jelenségnek nincs megítélhető értelmezése...” Mint egy megváltoztatott cím után a film más értelmezést is nyerhet, úgy... Megváltoztatom a címem. A hosszú hanyattfekvések után, a hosszú kószalások után megállok a szoba sarkában, felmérem szélességem, hosszúságom, szippantok a csillogó levegőből. „Uram, hova tettél engem?” - kérdezem. Állandó készülődés, állandó készenlét. Céltalan, apró bevásárlások. Idegesen nézem az órát, az utcai órákat. Néha megállítok egy járóelőt, megkérdezem a pontos időt. Borzalmas szépséget találok abban, ha pontos az óram. Megszállottként hallgatom a rádióban a pontosidő jelzéseket. Legszívesebben én magam is ott lennék az európai időzónák egyeztetésénél. Karórámön kiszámolom, mennyi az idő Islandon, Hanoiban. Szeretnék valami egészen megbízható órással beszélni. Az évszak, a hónap, és hogy milyen hét van, nem érdekel. Gyakran napokig sem tudom, hányadika van. Olykor az újságban nézem meg. Ha bemegyek a belvárosba, megállok egy kirakat előtt, és nézem visszaverődő tükörképét a mozgásnak, vagy az üvegek játékát. Valaki szembejön, eléri az üvegek síkját, összetörik a képe, mintha magába lépne be. Könnyebb így az embereket figyelni. Ez a naiv bámulat addig tart, amíg eszembe nem jut, hogy engem is bámulhatnak. Az ilyen mászkálások után hazamegyek, és hozzám költözik a város. Bezárnak az álmatlanság fordított zárai, és én nézem: ez az idegenség mind az enyém? A régiekre gondolok. A pálinka-leheletű emberekre, az akácfákra, a vacsorák asztalára a kiskonyhában. Nem tudom, miért: ősszel, utoljára, megegyeszer kizöldülnek a fák. A betegek hosszú zuhanás után miért gyógyulnak fel pár napra? Gyilkosságra gyűjtenek erőt? A közelség elcsábításáért a semmibe? Felejtkezésem fölém nő. Csak az érzékek szólítanak meg. Az éhség már nagyon ritka nálam. Véremnek sem lettem teljes áldozata. Altestünk az oka, hogy nem tartjuk magunkat Istennek. Hajnalban kimegyek az utcára, a közeli telefonfülkébe. Találomra felhívok egy számot. Mindig ugyanazt. Hallgatom a szabályos csengetést. Elképzelem a vonal túlsó végét. Félek, hogy felveszi valaki. Gyorsan lecsapom a kagylót. Hazabotorkálok. Tudom, hogy mért csináltam, azt is tudom, ha nem akartam volna, nem tettem volna meg. A téboly egyeseknél ritkaság, de csoportoknál, pároknál, népeknél, koroknál szabály. „Halló! Kérem ezt és ezt.”

Folytatom az írást, ahol abbahagytam. Az üres lapok iszonyúan tátongó ürök. A falra régen készülök már felírni valamilyen jelszót. Valami tiltást. Folytatom. „A hős körül minden tragédiává válik.” Az üres lapok iszonyú ürök. Ha sokáig nézek a mélységbe, a mélység is belém néz. Tudom, hogy szemérmetlenül bánok élményeimmel. Kizsákmányolom őket. „Honnan tudom, hogy nincs szükséged rám?” kérdezte M. Nem tudja, milyen akarat köti hozzám. Azt hiszem, nem a nevén, elnevezésén múlik az egész. Amit egymással tettünk, mindig a jón, rosszon túl tettük. Csak a szeretkezések előtti izgalommal mértem az időnkét. Mindig az utolsó a legjobb, mindegyik közül. Beljebb/Beljebb! És az érintések, és az időközök. Nem jó azt tudni, hogy lehetne ez az utolsó is. De hát ... Vissza kell fizetnünk a jót is, rosszat is, de mért éppen nem annak, akitől a jót, rosszat kaptuk. A személyek cserélődhetnek.

Anyám egyszer azt mondta: „Fiam, nem az fáj nekem, hogy hazudtál, hanem hogy többé nem hiszek neked.” Tékozlásaim miatt szégyelltem csak magam. Nagyapa az üres cigarettásdoboz papírját is kisimította, összehajtogatta. Én meg egész füzeteket telefirkálok. Új szórendeket gyártok. Mint egy eltérített repülőgép, olyan bizonytalan vagyok munka közben. Nem tudom, mikor ütődöm egy hegynek, mikor kerülök felhőbe, ellenséges légtérbe. Mint a vakrepülés, olyan. Attól félek legjobban, ha őszinte vagyok. Mindig az erényeim miatt bűnhődtem meg a legjobban. Ez az ideges, rosszkedvű fiatalember is mindenért megbűnhődött már. Rosszkedvű látogatásai igazolják: nem vágyaink tárgyát szeretjük. Ezért lassan el is maradnak. Ez a fiú is. Szülészt keresett gondolatainak. Én segítettem, így jöttek létre a beszélgetések. Most már joggal maradhatok itt, a poros könyvek között. A bútorok közt téblábolhatok hosszú hajjal, alvatlan szemmel. Ruhám vasolására nem kell vigyázni. Figyelhetem az időt. Állhat a ház nyitott négy égtájjal, közepe: anyám. Szólnom sem kell: kifutottam szemetek elvesző mezejéből én is, töletek való fájás. Leszakadtak újra a szakadékok. Számra kozmálnak a szavak. Országúti kocsmák, földek után lámpavilágot, zuhogó vizet. Eltévedjek ott? Integetnek felém a bevert ablakok. Ne hazudjon most, aki valaha is hitt. Az a ház, mintha nem is lenne ház. Benne széktől-szélig járok. Nem vagyok kíváncsi már a tengerekre. M.-re sem vagyok kíváncsi már. Én vagyok ő, aki ott áll, ő, aki ott áll, itt vár bennem.

**ISTEN HÓNAALJA,
ÖRDÖG SEGGELYUKA**

ISTEN HÓNAALJA, ÖRDÖG SEGGELYUKA

Teljes lakásfelújítás. Nyolcvan éves anyám, hét éves keverék, szuka farkaskutyám nehezen bírják a gyűrődést. Mi is nehezen bírjuk feleségemmel. Anyámnak átmeneti jelleggel külön szobát rendezünk be. Ő ágyban alszik. Feleségem, én, meg Lédike, a kutya éjszakánként a konyha kövén fekszünk egy szivacságybetéten. A kutya köztünk, rajtunk.

A kutya köztünk, de leginkább rajtunk. Vele takarózunk. Teljes felfordulás. Teljes lakásfelújítás. A nyolc-tíz festékréteg lekaparva a szobák faláról, egészen a vakolatig. A villanyvezetékek kihúzva, kitépve, a régi víznyomócső és a szennyvízvezeték „kiváltva”, az átépítés miatt a gázvezetékek nyomvonala módosítva. A telefonvezeték a falba süllyesztve, az ajtók, ablakok kromofággal, lánggal lemaratva, leégetve, mint én magam lelkileg, fizikailag, anyagiilag. A régi, karcos ablaküvegek újra cserélve, az ajtók nyitásiránya ésszerűen megváltoztatva, a falak kiütve, odébbakva. Komplet átépítés. Fogytán a pénz.

Fogytán a pénz, nem telik új parkettára. A régit, feleségemmel sajátkezűleg pucoljuk át, hogy jobban illeszkedjenek egymáshoz az újarakásnál. De hiába. A végeredmény szörnyű. Csúnyább, mint a régi, és érthetetlen számomra miért lett kevés a felszedett anyag. Újjal kéne pótolni, ami szörnyen idegesítő látvány. Felszedetjük a parkettással az újbóli lerakást, amihez elő kell venni a festés-mázolásra szánt pénzt.

Elő hát a festés-mázolásra szánt pénzt. Ismerősök, barátok bevonásával, hosszú utánajárás, telefonálgatás után szép, világos színű gyertyán parkettát veszünk „jutányos áron”. Közvetlenül a gyártól. A parketta egyébként olasz exportból maradt vissza. Ez a fa, mint mondják, maga az álom.

A fa, mint mondják, maga az álom. Valóban az erezete, rajzolata szemetgyönyörködtető, világos. Már előre örülünk neki, milyen jól fog mutatni a fehér falak mellett.

- De gond van -, ráncolja homlokát a mester, a hazaszállítás után. - Ez szalagparketta, a régi, az másféle volt, pillangósan volt rakva. Ennek, az újnak viszont betonaljzat kell.

Betonaljzat kell, a régi kohósalakot, homokot és a párnafákat fel kell szedni, egészen a vasbeton födémhálcáig, és arra kell betonozni. Az aljzatbetont padloponnal kell leönteni és akkor jöhet a bitumenes ragasztás.

Akkor jöhet a bitumenes ragasztás! A parketta pajszerrel fel, kohósalak, homok, plusz párnafák ki. Amit könnyű kimondani, de... Feleségem, mint mindig a felújítás kezdete óta, munkába jár. Reggel elmegy, este hazajön. Néha irigylem, pedig már ő is közel az idegösszeroppánáshoz. Tiszta fehéreneműnk, ruhánk nincs, a munkám áll, pénz egy szál se. Naiv spekulációk, spórolgatás, az egyik pántlikázott borítékból a másikba kerül a fogunkhoz vert forint, de ettől nem hízik az összeg. Rossz volt a költségvetés.

Rossz volt a költségvetés. Tehetetlenségünkben egymást vádoljuk. Hisztérikus ordítozás, válással fenyegetőzés. Anyám sápadtan hallgatja, nézi az éjféléig tartó tipródást, veszekedést. A kutya hatalmába keríti az egész homokozót: lakásunkat. Olyan dolgokat produkál, mint kicsi korában, mikor még nem volt szobatiszta. Talán tudathasadása van neki is.

Talán tudathasadása van neki, szemünk fényének is. Teljes csőd, meghasonlás. Miért is kellett belevágni ebbe? Folyik az egymásra mutogatás. Pénz egy szál se. Aranytartalék előszedése. Rokoni, baráti kölcsönök. Lassan egy éve tart a felújításnak nevezett káosz, atomtámadás.

Káosz, atomtámadás. Húsvét vasárnapja. Délelőtt. A gyönyörű, világos, parkettán megszáradt a lakkréteg. A dupla ágy már bekerült a szobába. Elsőként, hogy végre ágyban alhassunk. Besüt a nap a tiszta ablakon. Talán megérte - gondolom. De amikor meghallom az első recsegnést. Mint a jégzajlás hangja, olyan.

Hangja, mint a jégzajlásé, villámlás utáni késleltetett dörrenésé. Nem hiszek a szememnek. A parketta, a két szoba közé vágott, új, boltíves ajtónyílás alatt emelkedik felfelé. Nem hiszek a szememnek, és a fülemnek, pedig hallom a szörnyű ropogást. Mintha a Föld gyomrából jönne - gondolom. - Ilyen lehet a földrengés.

Ilyen lehet a földrengés - cikázik át agyamon. Az ágyról a már húsz centire felpúposodott parketta tetejére ugrok. Saját súlyommal próbálom visszatartani a domborodást. A parketta emel, mint egy daru, aztán megáll. Szerencsétlenségem dombjáról nézem a végeredményt. Ilyet még nem láttam, nem is hallottam. A gyönyörű, szőke parketta még nem száradt ki rendesen. Ahogy később a szakértők mondják: előző nap még fűtyült rajta a rigó. A dilatáció is túl kevés volt a falnál, a betonaljzat sem száradt ki a ragasztó alatt, és így tovább.

És így tovább... A tragédia betetőződik. Csak széttöröldelve, szétroncsolva lehet felszedni a meghajlott, elvetemült új fát, amivel a bitumenragasztás és a rücskös betonaljzat is felszakadozik.

Felszakadozik minden, mint a gyomorszájtól kirobbanó káromkodás. A kutya beleugrik a mészbe. Egy év múlva azt mondja az állatorvos: Lédikének azért nem lett kiskutyája, mert a testnyílásain beszívargó mész sterilizálta. Lédike éjszaka összejárja a frissen javított betont. A munkások szentségelnek, aztán a javítás javítása után otthagynak. Anyám hasraesik két ajtótok közé merevítőnek kitett stafnifában. Szerencsére nem törik el semmije. Korábban háromfelé tört bokájában a csonttörés beoperált fémprotézise. Belegondolni is rossz, mi történhetett volna. A falakból felszűrlés alatt lévő, szigetelés nélküli villanydrótok lógnak. Már tisztálkodni sem tudunk. A vécézés kínjairól nem is beszélek. Bombatalálat érte életünket. Megoldás kell.

Megoldás kell. Agyam utolsó jártányi erejével meghozom a döntést: anyámat és a kutyát néhány hétre el kell helyezni falun a rokonoknál, amíg befejezzük a romeltakarítást. A szülői házból anyámnak még jussa van, meg egyébként is...

Egyébként... Pakolunk mindent, ami kell: anyám apró, fölösleges kacatjait, ami az öregség megszokásaihoz nélkülözhetetlen fontossággal bírnak. Külön tányér, ivóedény Lédinek, meg fésű, kefe, és megszokott játéakai: labda, sipibaba.

A labda, sipibaba kigurul az autó ajtaján az udvaron. Sötét este van, mire anyám szülőházához érünk. A faluba, ahol születésétől harminckilenc éves koráig élt. Az autó zajára a rokonok kijönnek. Meglepődés, fanyar jókedv, alig leplezett, álmos hümmögés. A bejelentés gyors, mint egy pofoncsapás. Anyám egykori szülőházában, ahol élete felét leélte, a most is bennelakó fiatalabb testvér, sógornő, anyám éppen most itt vendégeskedő keresztlánya, az én unokahúgom és annak hat év körüli gyereke meghozzák az ítéletet. Anyám egy két hétig maradhat, de a kutya nem, mivel az közel mehet az öt-hat éves forma gyerekhez.

Mivel a kutya közel mehet az öt-hat éves forma gyerekhez, beáll az agyérgörcs. Csibész, a kócoszörű saját kutya és Lédikém is bizalmatlanul méregetik egymást. Megkezdődött a dominanciaharc? A territórium védelme? Aznap éjszaka szélütött bénultságban a közeli kisváros panziójában alszunk. Nagyapám, nagyanyám házából, anyám szülőházából kiszorítottak minket, illetve anyámat, aki szó szerint a saját és az apám, no meg az én számtól megvonva a falatot az ötvenes évek leírhatatlan szegénységében nagyapámat, nagyanyámat, öccsét, sógornőjét és négy gyereküket, unokatestvéreimet, unokanővéreimet, két unokahúgomat, unoka-

öcsémet tartotta szó szerint életben. A kulák időkben, amikor naponta vitte a távolsági buszhoz a kétkilós kenyeret, zsírt, szalonnát, az ismerős sofőrre bízva a napi szeretetcsomagot, ami akkor az életet jelentette az éhező rokonoknak. Anyám saját ruháit szétdarabolva alakíttatott maga tákoltt ruhákat a lányokra, táplálta, szeretgette őket. Tizennyolc éves koráig, a középiskola befejezéséig és még azután is mind a három lány nálunk lakott a városban, ahová időközben elköltöztünk. A lányok velünk éltek együtt és felváltva. Összébbhúzódtunk, megosztottuk velük parányi otthonunkat.

Parányi otthonunkat megosztva gyönyörűen éltünk, szeretetben, nyomorban. Kiürült aggyal, némán erre gondolok, miközben utazunk vissza Budapestre. Másnap minden titkos tartalékunkat összekaparva - nem lesz semmi az elképzelt vásárlásokból, berendezési tárgyakból, nem lesz festés, mázolás sem - anyám ágyneműjét is a kocsiba pakolva indulunk, mindenre elszántan. Házat veszek szülőföldemen. Visszafoglalom azt a tenyérnyi, fekvőhelynyi, harapásnyi földet, ami talán mégiscsak jár nekem.

Visszafoglalom a földet. Az elviselhetetlen hőségben kókadtan autózunk. A kutya nyűgös a bezártságtól. A hátsó ülésről ingemen keresztül véresre karmolja hátamat. Megyünk, mint az eszelősek.

Megyünk, mint az eszelősek és legelőször anyám szülőfalujában tájékozódunk eladó ház után. A valaha jómódot jelentő, mára rokkant, disznóólnak sem való, lakatlan, üres viskók árai értékükhöz képest égbeszökőek. Az egykori zsíros gazda Amerikában halt meg, ahová a lányai kivitték. Üres házának megvásárlási lehetőségéről érdeklődöm. A dolog a rendkívül szövevényes örökösödési körülmények miatt kútbaugrik. Egy másik ház, a templommal majdnem szemben, anyámnak nagyon tetszene.

A ház, anyámnak nagyon tetszene. Felkeressük hát a jelenleg hatvan kilométerre élő tulajdonost, anyám régi jó ismerősét. Amikor a régi ismerős megérti, miért is akarunk házat venni, hirtelen hebegve, könnyekkel küszködve eláll eladási szándékától.

Mivel hebegve eláll eladási szándékától, következnek sorra az iszonyú, düledező kunyhók, az eladónak mondott ingatlanok sora a környező falvakban. Apám szülőfalujában, a Kút utcában jóépítésű, viszonylag jóállapotú eladó üres ház. Az ára is megfelelő kevéske pénzünkhöz, de a szomszéd is tulajdont formál rá. Állítólag ő az egyik kisemmizett örökös. Azt mondja: őt nem érdekli. Ha a fivére bárkinek eladja a portát, ő felgyűjtja a házat. A másik falu, ahol megfelelőnek vélt házat találunk, pontosan a jelenlegi országhatárhoz nőtt. Gyerekkoromban ide jártunk gombázni. Télire, karácsonyra hordtuk haza a hamvas gombafejeket és a tornácon ponyván szárítottuk. Elhanyagolt udvar. Mégis megfelelne. Amiért megrettenünk: a kerítés letördelve. A vadászok átjárnak a portán terepjáró autóikkal. Egy jóindulatú szomszéd figyelmeztet. Ha vasbeton kerítést csinálunk, azt is ledöntik a vadászok, mert ez már egy bejárt csapás a számukra. Hiába, nincs mit tenni.

Nincs mit tenni. A titokzatos erdőn hajtunk keresztül felmálházott kocsinkkal, mint a vándorcigányok. A völgybe találomra lekanyarodva gyönyörű kép fogad. Isten hónalja - szakad ki belőlem. Nem visz tovább út. Ez a falu az út vége.

A falu az út vége. A világ vége. Se iskola, se kultúrház, csak a templom, a kocsmá, a posta, meg egy bolt működik, ahol csak előző napi feliratkozás után lehet kenyeret kapni. A nemrégiben elhunyt híres népdalénekes szülőfaluja, az anyám, az én szülőfalumtól a dombokon át vezető dűlőutakon csupán néhány kilométer.

A dűlőutakon csupán néhány kilométer és már a nyírjes erdő mellett, a falu vége felé gurulunk. Kerítésre támaszkodó öregembert szólítok meg: nem tud itt eladó házat? Dehogynem - mondja. - A harmadik ház, a S. Dániel háza eladó. - Sietve megyek megnézni.

Sietve megyek megnézni a házat, ami a környék házainál is rosszabb, elhanyagoltabb, primitívebb. Bedőlt sövénykerítés, gémeskút. A toldozgatott ház eleje be sincs vakolva. Nincs rajta ereszdeszka, csatorna. Parányi ablakai, vályog, vert falai nem túl biztatóak. De a portán hatalmas diófa áll.

A portán hatalmas diófa áll, vele szemben, az út túloldalán kilométer hosszan erdő zöldell. Hát állj, ne tovább!

Állj, ne tovább egy lépést sem. Ez a falu utolsóelőtti háza. Az Isten nekem teremtette.

Nekem teremtette, hát megyünk vissza az úton, a szomszéd faluba a tulajdonoshoz. Csak a felesége van otthon. Mikor nagynehezen felfogja mi járatban vagyunk, gyereket szalajt a gazdáért a kertek alá, aki éppen csalánt szed a kacsáknak. Az öreg azonnal kétmarékra fog, mint ritka madarat. Innen nincs menekvés. Anyám felvillanyozódva reméli: „révbe ért”. Két perc alatt megalkuszunk. Az öreg szorongatja a kezemet. Legszívesebben bezárna a kamrába éjszakára, meg ne lépjek a pénzzel.

Nem lépek meg a pénzzel. Másnap a közeli, egykori járási székhely földhivatalában találkozzunk az öreggel. Megnézzük a tulajdoni bejegyzést, megírjuk, és „hivatalos személy” jelenlétében kézzel látjuk el a szerződést. Leszámoljuk a pénzt, amiből az öreg nagy bánatára még a húgának is adnia kell. De ez már egyéni bánat, akárcsak az enyém.

Egyéni bánatom sajkása múlik, miközben az öregember nyitogatja a ház ajtajait. Izgatottan beszél össze-vissza, a feleségével egymás szavába vág. Az asszony egykor egy közeli faluban volt kocsmáros. Még mindig nem hiszik, hogy sikerült túladniuk a házon. Az öreg szeme elhomályosodik, amikor fiára terelődik a szó, aki maga eszkábált motorbiciklijével a villanyoszlopnak ütközve szörnyethalt a falu határában. Hirtelen felindulásukban anyámnak kölcsönben otthagyják a kerekest, amit más tájakon, másfelé heverőnek, vagy sezlonyrak hívnak, meg az asztalt és egy stelázsit.

Az asztalon és stelázsin berendezkedünk. Megágyazunk anyámnak. Még aznap megrendeljük a postán a megyei napilapot. Anyámnak van rádiója, kistévéje, edényei, villanyrezsója. Az öregotthon konyháján befizetünk neki az ebédre, amit ételhordóban naponta kihoz neki egy asszony. A közeli nagyobb település boltjában nagybevásárlást tartunk anyámnak. A kutya hosszú pórázon az udvarra kikötve, amit Lédike értetlenül szenved el. Sosem volt még megkötve, kivéve azt a néhány percet, amit Budapesten egy-egy bolt előtt kellett elviselnie, amíg én odabent vásároltam. Könnyes a búcsú.

Könnyes a búcsú, és rohanás haza. Újult erővel folytatjuk a lakásfelújítást. Ezerkilencszáz-nyolcvankilenc napkitörésekkel teli, mérsékelten forró nyara, a mérsékelt égövi Magyarországon. A felújítás nem akar véget érni. Gyors filmes munkát kell vállalnom. Pénzt kell keresni a folytatáshoz, befejezéshez. Mire kikiáltják a köztársaságot, minden akkumulátorom lemerül. Idegbajos kapkodással látogatjuk meg néhányszor anyámat. Postai levelezőlapra naponta írunk neki, ha van egy szemvillanásnyi időnk. Néha hatot-nyolcat megírok egyszerre és megbízom feleségemet, minden nap dobjon be egyet a postaládába. A faluban a postás úgyszólván csak hetente egyszer viszi ki anyámnak a lapokat, vagy rábízva valakire, aki arrafelé megy. Legtöbbször hamarabb leérünk anyámhoz a faluba, amint ő mondja száműzetésébe, kényszerlakhelyére, mint a levelek.

Hamarabb leérünk, mint a levelek. Éjszaka jövünk, mint a tolvajok, hajnalban megyünk. A lejtős, földespadozatú első szobában alszunk a földön, szörnyű testhelyzetben. A kutya nem hajlandó az udvaron elvégezni kis- és nagydolgát, anyámnak minden alkalommal az utcára kell kivezetnie pórázon vécére. Ezen röhög az egész falu.

Ezen röhög az egész falu, mi meg azon bosszankodunk, hogy anyám alól D. bácsi, a ház volt tulajdonosa elvitte a kölcsönadott kerekést. A szomszédasszonyok, akikkel időközben anyám nagyon összebarátkozott, az asszonyok hoztak neki alkalmi ágyat. Az öregember az udvaron elbontotta a színt, és elszállította. Mert, mint mondja: az nem volt benne az adásvételi szerződésben. Nyakra-főre hangoztatja anyámnak, mintegy a maga biztatására, hogy a disznóólat is el fogja vinni, mert az neki kell. De, ha akarom megvehetem. Eladó az is. Egy év múlva mesélik, hogy D. bácsi a kocsmában fünek-fának eldicsekedett, mekkora üzletet csinált a bolond pestivel. Egyébként minden nap a kertben járkál, fölösleges munkákat végez, gyakorolja jogait, mert az idei termés még az övé.

A termés az övé, miénk a tanulság. Nem haladunk otthon a felújítással. Állandó komplikációk. Minden tízszer nehezebb, mint amilyennek látszott a tervezésnél. Közben-közben meg kell szakítani a munkát, pénzt kell keresni a folytatáshoz. Belecsúszunk a szeptemberbe. A hétvégeken, péntek délutántól vasárnap estig haladunk a legtöbbet. Akkor nem kell lépten-nyomon megszakítani a munkát. Vasárnap délután cseng a telefon. A posta „R” beszélgetést jelez. Anyám ideiglenes, új lakhelyéről a harmadik szomszédasszony telefonál a falu segélykérő készülékéről. Anyám nagyon rosszul van. Kezemből leteszem a szerszámot, feleségem a vödröt és felmosórongyot. Indulunk. Közel kétszázötven kilométer az út, de a gyér vasárnapi forgalomban rekordidő alatt leérünk.

Rekordidő alatt ottvagyunk. Az egyik faluban átvágunk a kertek alatti dülőkön, nem kímélve a sima aszfaltra tervezett autót, csakhogy hamarabb lássuk anyámat. Már éppen sötétedik, mire belépünk az ajtón. Anyám halálsápadtan fekszik az ágyban, körülötte a három szomszédasszony. Egymást túlrikácsolva mesélik a történeteket. Délelőtt anyámnak még semmi baja sem volt, jókedvűen beszélgetett velük, aztán valahogyan eszébe jutott, hogy mi egész biztosan ott akarjuk hagyni őt télre, meg tavaszra. Szóval, egyáltalán, végleg. A gondolattól rosszul lett, hisztériázni kezdett. Kérte az asszonyokat, telefonáljanak nekem, a fiának: jöjjenek azonnal. Az asszonyok kérlelték, maradjon nyugton, majd jövök néhány nap múlva és viszem haza, Pestre. Mikor anyám teljesen begörcsölt a hirtelenjött rögeszmétől, valami előttem ismeretlen hírláncan át kihívták a harmadik faluból az ügyeletes orvost, aki jött is és injekciót adott anyámnak, amitől anyám aztán tényleg rosszul lett. Hányt. Az asszonyok azt mondják: halálán volt. Ők dörzsölték a szívét ecetes ruhával, élesztgették. Akkor telefonált nekem Margitka, a szomszédasszony, aki valamikor ápolónő volt egy kórházban. Van tapasztalata a betegségekről. Látta, most tényleg rosszul van anyám.

Most rosszul van anyám, de ez már nem érdekli az asszonyokat, akik egymást túlkiabálva beszélnek a történeteket. Anyám, mint riadt, pihegő madár ül köztük az ágyban, a tollas dunyhája alatt. A kutya odakint idegesen lesi, mi lesz már.

Hát mi lenne? Pár perc alatt összepakoljuk anyám holmiját és ültetjük az autóba. Mire elindulunk, már semmi baja. Kórházról, orvostól hallani sem akar. Csak haza, haza, ahol mi vagyunk. A közelünkbe, biztonságba. Hazafelé a sötétben egy szót sem beszélünk. Karácsony előtt végleg abbahagyjuk a felújítást. Nem befejezzük. Csak abbahagyjuk, de azt véglegesen. Most már minden úgy jó, ahogy van. Pénzünk, erőnk, türelmünk, lelki tartalékaink elfogytak. Vele együtt a vágyaink, a maximalizmusunk is. Indok is van rá, hogy a végét összecsapjuk. Ez így nem megy. Anyám, a kutya, meg minden. Túl sok egyszerre.

Túl sok ez egyszerre. Az utolsó simításokat már nincs erőnk végigcsinálni. Most értjük meg azt, amit máshol, más lakásokban járva egymás közt értetlenkedve annyiszor megkritizáltunk feleségemmel, hogy még a festés, felújítás után egy évvel is ott van a lecsöpögött festék a sarkokban, a parkettán.

Ott van a csepegés, mert ott kell lennie. Az ember ereje véges. Az igényei módosulnak a körülményekhez. Minden nagy elhatározás itt feneklik meg, itt fut zátonyra. A részleteknél. Az ünnepek alatt elégedett mosolyunkban azért itt-ott szomorú arcrándulások is vannak. De már megint az új munkára, a pénzkeresésre kell összpontosítani figyelmünket. Így telik el a tél és a tavasz.

Így telik el a tél és a tavasz, miközben megérlelődik az elhatározás: az erdőszéli házat, a portát rendbe kell hozni. Ez most a legfontosabb. Néhány hónap elegendő az előző, ki nem mondott építkezési kudarc elfelejtéséhez? Vagy ez csupán az előző kompenzációja? Vagy mélyebbről, a legrejtettebb ösztönökből jövő kényszer? Nem tudom. Környezetem mindenesetre némán figyelni megszállott akaratomat. Fel kell újítani, lakhatóvá kell tenni a házat.

Lakhatóvá kell tenni a házat, tehát jön az áron alul, bármi áron bevállalt munkák sora. A hold-kóros bizonyosságával végzett rutinszerű feladatok. Spórolás, számolgatás: elég lesz-e a pénz az építkezéshez. Május eleje. Mihelyst jóra fordul az idő, már robbanok, mint öregedő fákon a rügyek. Elsőként veszek egy kisteherautót, mert mint az hosszú, éjszakai szorzás-osztás végeredményeként kijött, azzal olcsóbb a szállítás, mintha mindig fuvarozóhoz kéne fordulnom. A kisteherautót egy vidéki város autótelepén, hosszas válogatás után veszem át. Kabaréba illő jelenetek. Tíz-húsz-harminc autóból lehet választani, de mindegyiknek van valami baja, hibája. Figyelek, hát észreveszem: az eladók újra, meg újra kihozzák azokat a kocsikat, amelyeket egyszer már visszaküldtünk a garázsba mi vevők. És sikerrel hozzák vissza, mert amit tíz perce valaki visszairányított a hangárba, azt most egy másvalaki hosszú, szakértő kóstolgatás után megveszi. Valószínűleg én is így járhatok, de mindegy már. Az egyik autó rosszabb, mint a másik. Vadonatújak, de, mint egy szomszédos ország hírhedten rossz márkái, már eleve rosszul lettek összeszerelve. Bizakodva kifizetem az árat, felszerelik a rendszámot. Átadják a kocsipapírjait és korrekten figyelmeztetnek: az első kútnál tankoljak meg, mert csak annyi benzin van a tankban, ami addig elég. El is jutok a közeli benzinkútig, teletankolom a járgányt, és mire tele a tank, megered az eső. Beindítom a vadonatúj autó ablaktörlőit, mire mindkettő egyszerre leesik, mintegy parancsszóra. Vissza a telephelyre. Az eladó rögtön megismer, hiszen tizenöt perce sincs, hogy elváltunk. Szó nélkül megjavítják az ablaktörlőket.

Szó nélkül javítják az ablaktörlőket, én meg közben azon gondolkodom: vissza kéne adni nekik az új autót, csökkentett áron. Dehát ahogy a szólás mondja: a tanácssházáról hazafelé mindig okosabb az ember.

A tanácssházáról hazafelé az elfogadott, lepecsételt építési tervekkel, az első tavaszi vasárnap már a tanyán ér. Mert feleségemmel így hívjuk egymás közt az új szerzeményt. A közeli kisvárosból gyerekkori jóbarátom egész családjával eljön segíteni. Segít a szakemberek keresésében, az anyagok kiválasztásában is, mindenben segít. Ígéri, a kerítést is ő fogja megcsinálni, kerít hozzá kipróbált, megbízható embereket. A tervek jóváhagyva, pecsét rajtuk, kezdődhet az építkezés.

Kezdődhet az építkezés. A helyzet most fordított: anyám és a kutya otthon vannak Budapesten, a feleségem is. Egyedül viszem a balhét. A korreggeli napsütésben húsz-harminc helybéli ember sürgölődik. Őket sikerült toborozni segédmunkára. A szomszéd Rexi kutya sántító járására leszek figyelmes. Maris ángyo, a szomszédasszony korholón panaszolja: valamelyik hülye - az emberekre céloz - belerúgott a bakancsával, vagy hozzávágott valamit Rexihez. Alig bír járni. Errefelé a kutya a mindenkori bosszú néma alanya, ami mindig kéznél van, ha az embert sérelem érte, vagy rossz kedve van, vagy egyszerűen csak azért, mert dolgozni kell. A kutya pedig ott sündörög mindig az emberek körül, könnyű belerúgni.

Könnyű belerúgni. Nem firtatom ki bántotta. Szó nélkül felteszem a sérült állatot az autó zárt rakterébe és elindulok vele a közeli kisvárosba, orvost keresni. Itt nincs állatkórház, csak ellenkező irányban egy másik városban. Gyerünk oda. Az állatorvos felesége mondja: a férje a majorban van, a tehenekhez hívták, csak ebéd körül jön haza. Hát akkor hol van itt állatorvos? - kérdezem. - Hát az csak a városban - válaszolja az asszonyka. Akkor gyerünk oda. Vasárnap délelőtt van. Az állatkórház zárva. Nagynehezen megtalálom az ügyeletes orvos lakását. Ő sincs otthon. Beteghez hívták. A szomszédja ajánl egy másik állatorvost, akit végül otthon találok. Ingyekció, kötés Rexi fájós lábán. Ekkor veszem észre: a kutya vagy a fájdalomtól, vagy a rázkódástól -, sosem utazott még autón - odahányt a platóra. Nem baj. Indulunk haza. Mert sok év után újra így hívom magamban a helyet, ahol minden ősom, és ahol én születtem, felcseperedtem.

Itt születtem és itt cseperedtem fel. Azon kapom magam: jó a kedvem. A kutyára nézek. Van egy barátom, van egy házam. Taposom a gázt. Otthon, a portán húsz-harminc ember dolgozik. Ez az építkezés első napja, és én nem vagyok jelen. Az emberek, mikor meglátják a bekötött lábú kutyát, összenéznek. Egy szót sem szólnak, de megértik: jobb lesz nekik, ha a szemem láttára a jövőben senki sem bántja Rexit, aki most távolabbról, a szomszéd ház árnyékos hűvöséből nézi az emberek munkáját.

Nézi az emberek munkáját, akik nagy lendülettel végzik dolgukat, sajnos jóval kevesebb szak-tudással. Földieim, nem illene megszólítani őket, de kár tagadni: nem tudnak dolgozni. Képte-lenek szervezni saját munkájukat, mint ahogyan életüket sem. Minden elképesztően rossz minőségben jön ki a kezük alól. Pedig sokat okoskodnak fölötte. Egy-két nap alatt rájövök: egyikükhöz sem szabad egy szót sem szólni, mert akkor a megszólított azonnal elkezd be-szélgetni, magyarázni, miért is úgy a jó, ahogyan ő megcsinálta a rendesen elbaszott munkát. És azonnal engem akar kitanítani rá, hogyan kell azt jól, szakszerűen megcsinálni, amit ő elrontott. De egyelőre még hallgatok, nem kiabálok.

Egyelőre még hallgatok, nem kiabálok, mint három héttel később, amikor visszatérve a szállított építőanyaggal észreveszem: a tornác éle a lépcsőtől jobb oldalra tizenöt-húsz centi-vel beljebb áll, mint a bal oldal, ráadásul iszonyúan ferde az egész. A munkások a zsaludesz-kát épp akkor szedik le a megkötött betonról. Akkorát ordítok, hogy mindenki megdermed. A hatalmas csendben csak János bácsi, az öreg asztalos szalad ki a házból, ahol dolgozgat. Ijedten kérdi: ki halt meg?

Hogy ki halt meg? Hát valószínűleg én, egy kicsit. Elképeszt az a felületesség, odabaszottság, amit ezek az emberek megengednek maguknak. Gyanítom: nemcsak ők tehetnek róla. A munka módja, a mindenre alkalmatlan technológia, amivel dolgoznak. Munkaerőcsük a nullával egyenlő. A minden mindegy mottója vezérelte őket negyven éven át, és csupán az mozgatta őket, hogy selejt termelésükkel a betevő falatot, no meg a betevő védőitelt - ahogyan ők mondják - megkeressék.

A védőitalból még feszültség támad a későbbiekben. Egy harminc év körüli, kreolbőrű ember néhány napja ott ólálkodik a munkások körül. Kitámasztott, új MZ motorján ül egy fa árnyékában és vicces megjegyzésekkel ugratja a többieket. Mint megtudom, annak a fiatal-embernek a bátyja, aki kőművesként irányítja a többieket. Valójában vak vezet világtalant. Ez a motoros foghegyről, flegmán odaszól nekem: hogy gondolod azt, hogy ez szesz nélkül menni fog? Igyekszem ráhangolódni a társalgásra, veszem a lapot, de fegyelmezem magam. Úgy mondom neki, hogy mindenki hallja: itt senki sem fog munka közben inni. Én nem megyek egyik ember miatt sem a sítire, ha valaki leesik a tetőről, vagy beleesik a meszes-gödörbe. Ez az első ütés a szívem táján. Kezd elegendő lenni az egészségből. Mint megtudom, az okos motorosnak is kőműves a szakmája - hogy ki állította ki számára a szakmunkás bizonyít-

ványt, arra nagyon kíváncsi lettem volna akkor, amikor a mindenttudó motoros termésköböl felhúzta a két kapuoszlopot. A harmadikat már nem hagytam, hanem másokkal feldöntettem, szétbontattam azt, mivel a végeredmény viccnek is nagyon rossz volt. Az okos motoros egyébként világlátott embernek számít a többiek között. Tengizben is járt, meg Pesten is dolgozott több építőipari vállalatnál. Az apja, aki - amikor behívom a házba egy pohár borra - büszkén meséli, hogy ő a környéken a legjobb kubikos brigádvezető. Beavat nagy büszkeségébe: mindkét fiú az övé, mutat rájuk. A motorosnak százezer forintja van a takarékbán, amiből pedig házat akar venni, de nem itt, a világ végén, hanem a szomszéd faluban, ami sokkal fejlettebb, mert ott rendes bolt is van. Jobban tettem volna, ha én is ott veszek házat - okosít ki.

Jobban tettem volna, ha a fejlettebb szomszédos falvak valamelyikében vettem volna házat, mert ez a falu halálra van ítélve. Így mondta rosszallóan. Újabb ütés a szívem táján.

Újabb ütés a szívem táján, és ezután még vagy száz, mire vége lesz ennek az ostoba, öldöklő építkezésnek, aminek azért voltak csúcsos pillanatai. Például amikor a padlás régi, belső vályogfalának kidöntése miatt ordítva felzavartam az embereket a tetőgerincre. A kupás cserepeken ültek, sorban egymás mellett, mint a verebek. Csak este mertek lejönni, mikor látták, lehiggadtam. A dráma másik csúcspontja az volt, amikor egy Csutka névre hallgató fiú -, egyébként szülőfalumba valósi ő is -, az udvar közepén hanyattvágódva epilepsziás rohamot kapott. Én az autó kerekének támaszkodva, a földön ülve bóbiskoltam napszúrásosan, mert akkor már én is ittam derekasan.

Akkor már én is ittam derekasan, mert mint ahogyan a mindenttudó motoros elmondta: ezt nem lehet bírni szesz nélkül. Az irtózatossá napsütésben a szilvapálinka gyorsan hatott és szívrágható színűre festette a szart. Csutka a földön fetrengett, a többiek kíváncsian állták körül, lesték, mikor fog már meghalni. Szerencsére ott volt Karcsika, gyerekkori pajtásom, aki lassan odajött hozzám, egy darabig mellémguggolva figyelte, hogyan csurog a nyál a számból, aztán rám szólt: Őcsi, gyere, Csutka rögtön meghal. Barátom későbbi elbeszéléséből tudom: szó nélkül felálltam és odavánszorogtam a földönfekvőhöz. Száját szétfeszítve, nyelvét kihúzva ujjnyi vastag fapálcát, valami szerszámnyelet dugtam fogai közé. Feje alá összehajtott kabátot tettem és kezeit átfogva leszorítottam testét. A roham egykettőre elmúlt. A roppant csendben felálltam. Kifizettem Csutka egésznapos bérét és mondtam neki: pihenjen, ma már nem kell semmit csinálnia, de másnap már ne jöjjön.

Kértem, másnap már ne jöjjön, de nem is tudott volna szegény, mert este barátom Trabantjának reflektorfényében láttam, amint a tanyától vagy húsz kilométerre az árokparton bukácsolva, ölében, mint pólyásgyereket szorítva három-négy üveg bort vitt. Soha többé nem láttam, nem hallottam felőle. Talán jobb lett volna neki, ha kevesebb pénzt kap tőlem. De az embereket nagyon meg kell fizetni itt. Három-négyszeres napszámot kérnek tőlem, mint amennyiért egymásnak, vagy más, falubeli embernek dolgoznak. Így büntetik, vámolják a kimosakodott, egykor közülük való városit, amilyen én vagyok a szemükben. Mint a vadak, kilökik maguk közül fajtájukat, amelyiken idegen szagot éreznek meg. Igazuk van. Veszélyt jelenthetek a számukra. A zsigerek mélyén még jól működnek ösztöneik. Iszonyatos kizsákmányolásuk, sorsuk megnyomorítottatása miatt az ilyen városin, mint én vagyok, próbálják meg behozni mindazt, amit tőlük elvett az ellenség, képzeletükben a gyűlölt városi ember. De igazából maguk sem hiszik, hogy ezzel a számla ki van egyenlítve. Ezért ellopják tőlem a kovácsoltvas csillárt, frissen vásárolt kaszámat, egy ablakot, szerszámokat, egérfogót és egérmérget, pévécévágó kést. De ellopják a cementet, sőt még a pontosan méretre megvett bádog ereszesatornát, kilószámra a szöveget és még számtalan apró és nagyobb tárgyat. Ami nincs lebetonozva, azt ellopják.

Ami nincs lebetonozva, azt ellopják. A szomszéd Maris ángyo menti meg a százéves diófát a hívatlan „vásárlóktól”, akik teherautóval járva a vidéket, távollétemben be akartak menni az udvarra és kivágni a gyönyörű diót. Utólag majd megegyezünk a tulajjal - próbálják meg elhessegetni Maris ángyot. A nyolcvan év körüli szomszédasszony azzal riasztja el őket: a szomszéd bácsi - ezzel rám céloz - nagyon mérges lesz, ha megtudja, mit csináltak maguk. A haramiák válaszul körülrohögik a szomszédasszonyt, mire az mérgesen visszaszól: de a szomszéd bácsinak puskája van. A „fakereskedők” megértik a célzást, elpárolognak. Ez egyébként nem kirívó eset. A vidék csupán kirabolható, letarolható, becsapható terep. A nagypolitika után a pitiáner, és a tehetségtelenebb alvilág is ráeszmélt arra, hogy itt még van keresni valója, rabolni, fosztogatni valója. A privatizációról ekkor még nem beszél senki. Talán csak a politika kulisszái mögött, valamely elrejtett boszorkánykonyhában főzik, erjesztik az új mérget.

Valahol már kevergetik az új mérget. Az okosabb, tájékozottabb helybeli, kis zöldbárócskák gyorsan túladsz azon, ami még mozdítható és szedik sátorfájukat. Hátrahagyva a csődöt, a reménytelenséget, a maradék konc fölötti marakodást. Még időben meglép Elnökjóska is, aki egy éve még ígérte: beajánl a területes vadásztársaságba. Azóta se vadász, se társaság, csak a kizsigerelt, tönkretett bevetetlen föld maradt.

Csak a föld maradt, mert azt nem tudja kocsi után kötni és elhúzni innen senki. Hát művelik a földet arcuk veritékével, csikorgatják megmaradt fogait az emberek, ha ostoba gazdagságot látnak. Páváskodást, pöffeszkedést. Mert jönnek ritka ünnepekre, hétvégekre a távolban rekedt rokonok, gyerekek. Jönnek kimustrált, kiglancolt nyugati autók, mások levetett gönceiben. Jönnek, hogy mutogassák: ők vitték valamire. Nem úgy, mint az ittrekedt gyáva atyafiak, akik csak ácsingóznak a jó módra, de kockáztatni nem mernek. Hát úgy kell nekik, maradjanak itt, a világ végén.

Maradjanak itt, a világ végén és, ha jön egy ilyen palimadár, mint én, azt vámolják meg rendesen. Tanulja meg becsülni a munkát. A két kezemmel vetett lucerna - a vetőmagot apósom adta boldogan, aki alföldi parasztember, amolyan lucerna nagyhatalom, „Lucernakirály” a Tisza partján - már magasra nőtt. Az arrajáró falubeli parasztok tapintatosan, jószándékúan figyelmeztetnek: le kéne kaszálni.

Le kéne kaszálni a lucernát, de nincs kaszám. Ellopták. Határozottan tudom, hogy ki volt a tolvaj, de szólni nem szólok érte. Szólni nem szólok, miközben arra gondolok: hirtelentűzű apám az egész világot felforgatta volna az eltűnt kasza végett és torkonfogta volna a zsványt. Én viszont csak hümmögök magamban, ahhoz sincs kedvem, hogy új kaszát vegyek.

Nincs kedvem új kaszát venni. Megkérdek egy falubeli embert, levágná-e a lucernát. Ajánlom, neki adom a termést. Látszik szeme villanásán: ez az ő pillanata. Pókerarccal mondja az árat, mennyiért vágja le a termést. Alku nélkül fogadom el az itteni, egésznapos bérnek három-négyszeresét kitevő napszámot. Emberem olyan jó üzletet csinált, hogy azonnal alvállalkozónak adja ki a munkát. Kaszával a vállukon ketten jönnek a portára. Egy fél délután játszva levágják a termést. A megdolgozott bért kifizetem.

A bért kifizetem. Sörrel kínálom őket. Pálinkája nincs, szomszéd? - méltatlankodnak viccesen, kajánul. Látszik rajtuk, nincsenek különösebben megelégedve a fizetéssel. Nincs sok időm totojáznivaluk. Indulok a dolgomra. Este, kilenc óra felé térek haza utamról. Látom: munkásomat három asszony próbálja kirángatni az árokból. Ilyen, szó szerint hullamerev részeget én még életemben nem láttam.

Nem láttam, és most sem látok. Úgy megyek el mellettük, mintha semmit sem vettem volna észre. Hasonló, megbocsájtó megértésükre én is számíthatok, amikor hosszú szünet után én is inni kezdek.

Inni kezdek egy kutya miatt. Barátom Trabantján utazunk. Ő, a felesége meg én. Színjőzanok vagyunk, már majdnem hazaérünk. Az egyik falu végén közvetlen közletről borzas falusi kutya ugrik az autó elé. Megállni, kikerülni lehetetlen. Tompa puffadás a kipufogódob körül. Halálos csend. Barátom fejhangon hadarva mondja: Őcsi, ne nézz hátra! Nem is nézek, de a következő falu kocsmájánál szólok neki, álljunk meg. Négyszer egy deci kommersz szilvapálinkát gurítok le gépiesen. Hajszálaím tövéből egy csepp izzadság esik kezem fejére.

Négyszer egy deci szilvapálinkát, és ezzel megint felrúgom fogadalmamat. Iszom rendületlenül. Elvonulok a házhoz toldott, még vizes betonú garázsban összetákolt fekhelyemre és iszom reggeltől estig. Rexi kutya, akinek azóta már meggyógyult a lába és azóta minden éjszaka az ágyam lábánál fekszik, gyanakodva nézi rohamos változásomat. Rexi, hű társam ebben az apokaliptikus cirkuszban. Napközben el-elcsavarog, de akármilyen messze jár, abban a pillanatban mellettem van, mihelyst hazaérkezem, vagy ha megnyitom a hűtőszekrény ajtaját. Magányomat igazán csak vele osztom meg. Éjjel-nappal figyel, azonnal jelzi, ha valami mozgás van a környéken. Ha hosszabb időn át távol vagyok, a bezárt garázsajtó előtt a birtokában álló egyetlen módon, kutyaszar formájában üzenetet hagy a számomra: itt járt. Várt rám. Ez a nagyon mély testvér-barátság mindaddig tart, amíg fel nem nő a másik szomszédasszony, szintén Rexi névre hallgató kutyája, akit nemcsak egymásközt, de füle hallatára is Gyilkosnak nevezünk. Nevére bőven rászolgált. A környék összes kutyáját rettegésben tartja. A nála jóval erősebb, testesebb kutyákat is legyőzi. A verekedésből mindig győztesen jön ki. Egyébként szorgalmas, kötelességtudó. Amíg a tanyán vagyunk, egyáltalán nem megy haza, mindig nálunk időzik, lehetőleg a konyhában, ami a falubeliekben nagy megütközést kelt, mivel a falusi kutyák egyike sem lépheti át a küszöböt, sehol, semelyik háznál. Rexi egyik fülét mindig a saját portáján tartja. Mihelyst dolga akad otthon: héja megy a tyúkokra, vagy idegen ember, tanulatlan kutya kerületi gazdaasszonya házát, egy másodperc alatt otthon terem. Az embermagas kerítést úgy repüli át, ez a viszonylag kistermetű girhes kutya, mint a madár. A szomszédasszonyok állítják: megbeszélés, levél, üzenet nélkül is mindig tudják, mikor jövünk, mert Gyilkos olyankor már reggel kiül az útra és vár minket. Ez a jel: már itt járunk valahol a környéken.

Itt járunk a környéken, és a kutya ezt pontosan tudja. Hogy honnan tudja, arra nem tudom a magyarázatot. Tudja, és kész. Egy bizonyos: olyan lelki kapcsolat van köztünk, amelyben sokszor már nincs magyarázat a történetekre. Ott tartózkodásunk rövid ideje a kutyák paradicsomi aranykora, farsangja, karácsonya, karneválja. Éjszakára sem mennek haza. Ott vackolnak egymás hegyén-hátán a küszöbünk előtt. Nyugodtan leírhatom: fizikai, testi, lelki értelemben is. Ilyenkor lakik jól Gyilkos, Báró, Néró. Ilyenkor kapnak szeretetet, simogatást, értelmes, hozzájuk méltó emberi szavakat. És már nem kaphat Picur, meg a kicsi Picur, mert elpusztították őket. És nem kaphatja meg, ami jár neki tőlünk az öreg Rexi sem, mivel a fiatal Rexi, Gyilkos, aki állítólag apját is tisztelheti az öreg Rexiben, egy napon majdnem megölte. Féltékenységi rohamában, hogy az öreg Rexi miatt elvesztheti a tőlünk kapott ételt, simogatást, értelmes szót. Az öreg Rexi fülét, nyakát szétszaggatta. Ebben az időben volt a tortaügy is, amikor Gyilkos a hűtőszekrényből kivette és megette anyám, még felvágatlan, nyolcvanötödik születésnapjára készült ünnepi tortáját. Csak a gyertyákat köpdöste ki. A büntudat is megzavarhatta Rexi, a Gyilkos agyát. Az öreg kutya napokig bujkált, gyógyíttatta magát az erdőben. Soha többé nem tette be a lábát a portánkra, gondolom azért, mert nem tudtam megakadályozni kifosztását, elűzését. Hát, így szakad meg egy barátság.

Így szakad meg egy barátság, hogy annak érzése teljes szélességében és mélységében átmerítődhessek egy újabbra. Az újabb pedig, Gyilkos, Báró és később hozzájuk csatlakozó vetélytársuk: Néró. Botondot kihagytam a felsorolásból, mert ő csak átfutó vendég volt nálunk. Botondot, a koromfekete öklömnnyi kis korcsot egy cigányfiú ölében láttam meg. Ötszáz

forintért egy perc alatt az enyém lett. Otthon, előbb bolhátlanítás, fürdetés, jóllakatás. Botond figyelmes, tisztelettudó kiskutya és nagylelkű ajándékozó. Ha megunja mellettem a szundikálást az ágyban, kiszalad az udvarra játszani, vagy csak nyújtózkodni a napsütésben. De, ha pisilnie kell, máris rohan a szobába és az ágyban szakszerűen elvégezni dolgát. Mindez bocsánatos bűn.

Mindez bocsánatos bűn. A megbocsájthatatlant én követtem el, akkor, amikor nem vettem figyelembe, hogy nekem már van egy s a j á t kutyám, vagy inkább az én saját kutyámnak vagyok én az ő s a j á t gazdája. Kutyáéknál ez megbocsáthatatlan. Lédi ke nehezen viseli Botondot. A kiskutya nem ébreszt benne anyai ösztönöket. Féltékeny rá, lökdösi, külön kell etetni őket. Ha nem vigyázok eléggé, Lédi molesztálja a kicsit. Viselkedése megváltozik. Depresszióssá válik. Egy napon, amikor Lédi lelkibetegsége addig fokozódik, hogy szándékosan megszökik a számára tarthatatlan állapotból, kutyanyelven felteszi a végső kérdést: vagy ő, vagy az a másik. Egy lapra tesz fel mindent. Készülve rá, ránézve negatív döntés is születhet, és akkor végleg elhagy minket.

Végleg elhagy minket, de még időben észrevesszük a szökést. Autóba ugrok, és elindulok akárhová. Néhány kilométerrel odébb találok rá, amint fut világgá. Mikor észrevesz, rám sandít. Megállok, kinyitom az autó ajtaját, megszólítom. A kutya lesütött szemmel sompolyog az autóhoz. Megadóan felugrik az ülésre, ahol utazni szokott. Visszafordulunk. Nincs korholás, nem hangzik el egy szó sem köztünk. Sem útközben, sem otthon.

Otthon némán ölembe veszem a kigömbölyödött Botondot és mint ahogyan hoztam, viszem vissza a cigányokhoz. A putritól néhány méterre megállok. Jöttömre a viskóból kilépő cigányembernek mondom: visszahoztam a kiskutyát. Nem tudja megszokni a másik. Botond régi és most már új gazdája megőrül. A pénzt is megtarthatja, és megvan a kutya is. Száz százalékos haszon. A kis, átfutó vendég rólam megfelelően szalad vissza a gazból előmerészkedő többi kutya, fajtája közé.

Fut, fajtája közé, én meg könnyeimet nyelve vissza a tanyára. Otthon öntudatlanul enni próbálok, de földhöz vágom a tányért. Táskámba dobálom holmimat. Senkitől sem elkészönve indulok a másik hazába, Budapestre, a felégett napraforgótáblák között, a mezőn át. De mindez csak később történik. Addig száz meg egy, kisebb-nagyobb csapást kell túlélnem.

Száz, meg egy csapást kell túlélni. Minden nap egy csapás. „Főépítésem” bátyja, az okos motoros rakja termésköböl a kapuoszlopot. Már túl van az elsón, amikor észbe kap. A kapuszárnyak felfüggesztésére szolgáló konzolok hiányoznak. Megyünk a harmadik faluba a cigánykovácshoz, aki később jó barátom, afféle mindenesem lesz. A kovács néhány üveg sörért azonnal nekiáll a vasak kiformázásának. Építhet tovább a Pestet, Tengizt is megjárt kőműves. Építhet, de nem sokáig. Az eredményt meglátva kifizetem, és egy másik emberrel rögtön el is bontatom a cingár, ferde, röhejes, kontár kapuoszlopokat.

A ferde, röhejes, kontár kapuoszlopokat K.-val, a jónevű, mindenki által dicsért, idősödő kőművessel építtetem újra. A kőművessel a közeli kocsmában megalkudva megegyezünk: másnap reggel találkozunk a háza előtt. A kőműves nyomatékosan mondja: reggel hatra legyen ott érte. Én próbálom az időpontot későbbre tolni, mert így nekem hajnali négykor kell kelnem. A korai időpontból nem enged. Rendben. Legyen hát hat óra. Másnap álmosan, de pontosan érkezem a találkozóra. Fordulnék is, de a kőműves rámszól: várjak, mert előbb megyünk összeszedni a szerszámot. Miféle szerszámot? - csattanok fel. - Hát nem volt ideje tegnap összeszedni... A cuccok rámolásával másfél órát veszünk. De se baj, csak csinálja már. De nem csinálja: első nap hozzá sem nyúl a kapuoszlopokhoz. Csak nézi meg pattintgatja a követ.

Kalapácson kívül más szerszámra nincs is szüksége. Nézem az önhátráltató, körülményeskedő naplopást. A kapuoszlopokat egy harmadik „szakember” fejezi be, mert K.-t lapátra teszem.

Lapátra teszem, ahogyan a vízvezetékszerelőt, a villanszerelőt, és nem utolsóként az új kőművest és brigádját is, de leggyorsabban azt a szintén máshová való vakolómunkást, aki reggel kilenckor már a ház mögött, a fűben horkolt hullarészegen. Az embert nagynehezen lábra állítom, hatalmas rostáját az autó tetejére drótozom. A gornyadó részegét, mint a rongyot bekötöm a biztonsági öv kényszerzubbonyába, és viszem haza. Kérem: szóljon, mondja meg merre kell menni, mert én csak nagyjából tudom, hol lakik. Emberem alszik végig az úton. Mikor felriad azt mondja: már túljöttünk a célon, főnök! Nem jó felé jövünk.

Nem jó felé megyünk? - horkanok fel és fékezek. Rostáját az autó tetejéről letépvé az árokba hajítom. Az embert szépen mellé ültetem és fordulok vissza, mert ki tudja, mit rontottak el fizetett ellenségeim, azóta, hogy távol vagyok. Még füstölgök magamban, de már bánom, hogy ilyen indulatosan felcsattantam.

Felcsattantam, mint amikor P.-t kizavartam, aki gyerekkori jóbaráttal a kerítést csinálta, és akit valami szerszámért küldtek le hozzám a domboldalról, a kert végéből a garázsba. P., a kinti napszúrásból betérve gyanútlanul megkockáztatja a megválaszolhatatlan kérdést: figyelj már! Minek neked ez az egész szar itt?

Minek nekem ez a szar? - ezt kérdezte A. is, a gázszerelő, akiért a szomszédos faluba hajtottam el, hogy jöjjön, kösse be nekem a palackos gáztűzhelyet, a gázbojlert, ami a mosogatót, meg a fürdőszobát is ellátja melegvízzel. A. az úton bukdácsolt felfelé, amikor rátaláltam. Orrából lassan szivárgott a vér végig az arcán, a nyakán, rá az ingére. Olyan részeg, hogy a vérzést észre sem veszi. Valami ér pattanhatott meg az orrában, mert verés vagy esés nyomát nem látom rajta. A. egyébként megbízható, máig hibátlan munkát végzett. Az ő, rendszám nélküli billenős teherautójával szállítottuk ki az udvarról a sokszáz köbméter földet, amelyet a támfal építéshez kitermelt a földgyalus.

A földgyalus az árokásógéppel mégegyszer ott volt nálam, mivel a vizesaknának és a szikkasztónak való mély gödröket barátommal nem bírtuk kiásni. Vasárnap reggel kezdtük az ásást, nagy elszánással. Szakadásig dolgoztunk, de estére sem jutottunk mélyre a kőkemény agyagtalajban. A gödör mégis elkészült.

A gödör elkészült, és én ott álltam a szikkasztó három méteres mélységében, miközben a csontrészeg kútgyűrűs P. és a már másnap elhajtott vízvezetékszerelő magasodtak fölöttem, fenyegető, baljóslatú arccal, beszűkült szemmel, pálinkától beszűkült aggyal. A kútgyűrűs P. akkor csapódott hozzánk, amikor az udvarukon jártunk, hogy a hozzánk szállított betonkútgyűrűket kifizessem. Kútgyűrűs P. aki valamikor gépkocsivezető volt, most pedig a tűzépen, mint küddkihiddbe nem csinált semmit, és aki állítólag három éve egy percre sem józanodott ki. Valójában a felesége vitte az üzleti ügyeket, nem is akárhogyan. A kútgyűrűs P. megragadva az alkalmat, hogy valaki jár náluk, úgy surrant ki velünk a kapun, mint macska a nyitvahagyott kamraajtón. Öntudatosan beült az autóba, mintha megszokott helyére ülne, hiába mondtuk neki, hogy mi innen harminc kilométerre, a tanyára megyünk, nem volt hajlandó kiszállni. Kapaszkodott az autó kilincsébe, ami segít neki megszökni családi börtönéből. Na, ha már itt volt velünk, mint szakértőtől tanácsot és segítséget kérünk tőle a magát vízvezetékszerelőnek kiadó kombájnszerelővel, hogy rudallókötéllal szakszerűen leengedhessük a gödörbe a mázsás kútgyűrűket, mégpedig úgy, hogy a következő mindig jól illeszkedjék az előző betongyűrű nútjába. Pillanatok alatt kialakult a süketek párbeszéde. Keményen össze is szólalkoztunk, amikor az első kútgyűrűt leejtettük a gödör fenekére. Én másztam le a mélybe menteni, ami menthető, a törött gyűrűt valahogy úgy igazgatni, hogy a következő pereme azért

ráilleszkedjen. Az imént fejükhöz vágott szidalmak úgy látszik fennakadtak a kombájnos-vizes és kútgyűrűs P. agyának ködében, mert amikor a gödör aljáról szemükbe nézve tekintük végigborotvált arcom, baljós érzetem támadt. A felismerés, mint a villám úgy csapott belém és úgy futottam fel egyslukkra a gödör aljáról, mint a pók a falon.

Futottak a pókok a falon, amikor a belülről is újravakolt ház falait elkezdte fehérre meszelni a cigánykovács szemrevaló felesége. A cigánykováccsal és családjával összebarátkoztam. Bizalmi emberem, szárnysegédem volt ebben a frontharcban, mindaddig, míg ki nem derült, hogy az enyves kéz nemcsak a falubeliek sajátos tulajdonsága. A kétgyerekes, életrevaló cigány-asszony állította: ő tud meszelni, más házakhoz is gyakran jár festeni, ha hívják. Referenciaként számomra ismeretlen neveket sorolt, nézzem meg azokat a házakat, amelyeket szintén ő pingált kívül-belül. A referenciamunkák szépek.

A referenciamunkák szépek, hát nálam is ő meszel. Az egész család ott szorgoskodik a meszesvödrök körül. De a végeredmény nem igazolja a nagy ígérkezést. Pocsék. Foltos, megcsurgott, elmaszatolt falak. Rágondolni is rossz, hogy én ezt nézzem éveken át. Cigánymunka ez, mondhatnám magamban, de az asszonykát, aki magát kihúzza várja a dicséretet gyorsan kifizetem és más meszelőasszony után nézek, aki majd precízen, perfekt módon meszeli ki a falakat. Szinte mindennel így vagyok. Minden munkát kétszer, háromszor kell megcsinálni ahhoz, hogy minimálisan elfogadható legyen. A hozzávalók beszerzése elképesztő találmányosságra és szívósságra kényszerít. Semmi sem kapható, ami kell az építéshez. Legjobb esetben három-négy helyről lehet összeszedni a kellékeket. Ebben a huzavonában idegeim megkopnak, felörlődnek. Kétnaponként eszem főtt ételt, azt is kapkodva, állva befalva. Egy egésznapi böjt után sötét este érek haza, ölemben hozva aznapi reggelim, ebédem, vacsorám. A koromsötét udvaron valami drótakadályban megbotolva orrávágódok, de esés közben sem magamat, hanem az ételt védem. Hempergek a sárban, mint egy hátára fordult páncélos bogár.

Hempergek saját szerencsétlenségemben, mint amikor a pévécé ragasztóban a súlyos, méretre szabott pévécé tekercseket magamhoz öelve megcsúszom. Hajamat, arcomat meghempereg tetem a ragacsos fehér anyagban. Káromkodok, átkozódom. Pénzem nincs. Ezeket a befejező munkákat sajátkezűleg kell elvégeznem.

Sajátkezűleg kell elvégeznem az úgynevezett aprómunkát, amit nem is bánok, mivel így megkímélem magam az újabb süketeléstől, az idegörlő idétlen hanyagságoktól. Magad uram, ha szolgád nincs. És a végeredmény általában tűrhető. Sajátkezűleg mázoló be az ereszedeskázatot, a sok ajtót, ablakot, a mestergerendás mennyezetet, ahol kell.

Ahol kell kijavítom az újabb és újabb „mesterek” által elrontott, félbehagyott munkát. Állnak a jó mélyre alapozott kapuoszlopok, tetejükön csinos betonkúp, a nagy- és kis kapuszárny szép barnára mázolva. A kerítés alját, a kertben kivágott sok fa közül felhasználva néhányat, még megerősítem. Az irtózatos mennyiségű szemét, törmelék kihordva az udvarról, kertből. Működik a vízvezeték, egyelőre búvárszivattyúval nyerjük a vizet a híresen jó vízű mély kútból. Elültettem vagy negyven gyümölcsfacsemetét. A diófa alá csinos közlábú asztal került lócákkal. Odébb a szalonnasütő, terméskövekből kirakva. Szép lett a támfal, a vízelvezető árok, kis hidacskákkal. Az udvar szikrázik a napsütésben a ráhordott, töméntelen mennyiségű fémes-fehér zúzalékkötől. Kész a ház hátulja, eleje, oldala, a tornác, a lépcsők, a billenős garázsajtó, a felújított háztető. Tűrhető a házbelső is. Működik a villany, a fürdőszobában folyik a hideg-meleg víz. Egy szétszedett cserépkályha darabjaiból építék villanyfűtéses „álkandallót”. Elégé ferde, tudom, de itt, hatvan kilométeres sugarú körben nincs egy szabályos vízszintes, vagy függőleges vonal. Érzékeny, minden hibát betegesen látó szemem mindezt

észreveszi. De tudom nem is lenne helyénvaló errefelé a pontos munka. Az itteni élethez ez illik, ez a ... Ennek értelmén gondolkodjanak el a szociológusok, a politikusok.

De a szociológusok, politikusok általában nem akarják látni ezt a vidéket. Az eltorzult világ eltorzult viszonyai között nagy ívben elkerülik. Talán mert a vizsgálhatóság küszöbét sem érik el az itteni életkörülmények, vagy talán nincs már mit elrabolni Rákóczi egykori kurucainak földjéről? Akik mára közép-afrikai, brazíliai őserdei homályban, elmaradottságban élnek Európa földrajzi középpontjában, ahová nem járnak közéleti személyiségek.

Ide nem járnak közéleti személyiségek. Illetve egyszer mintha, mintha, de mégse. Anyám elbeszéléséből tudom -, aki az őszt már itt tölti, mint ezután négy éven keresztül minden nyarat, május első vasárnapjától október közepéig, amíg az utolsó szemig fel nem szedi a diófa alól a drága termést - anyámtól tudom, hogy a frissen választott polgármester anyja egy nap lihegve szaladt anyámhoz: itt vannak a minisztériumtól. Legyen már olyan jó anyám, engedje meg, hogy a minisztériumi vendégek a polgármester kíséretében megnézhessék a felújított házat, portát.

A felújított házat, portát végül nem nézi meg senki. Valami közbejöhötett, így mégsem jöttek a vendégek, anyám nagy bánatára. De azért ez is több a semminél. Még a minisztériumból is kíváncsiak voltak a csodára, amit az ő fia művelt abból a világvégi, elkoszlott tanyából. És ez azért mégiscsak valami.

Az mégiscsak valami, hogy ő, anyám nyolcvanegy éves korára mégiscsak visszajutott oda, ahol megszületett, ahol harminckilenc éves koráig élte riadt, mindenkitől nyomorgatott, gyönyörű életét. És most, negyvenkét év után újra a hazai levegőt szívja, hazai talajon jár botladozó lába, ott süt rá az áldott Nap, esténként ott hajtja álomra a fejét, szülei, nagyszülei sírhelyétől légvonalban néhány száz méterre. Onnan küldi felém erős, mindenén áthatoló gondolatait a nap huszonnégy órájában, amit én folyamatosan veszek, hiába is kapcsolom ki antennáimat, vevő-készülékemet, a hullámok akkor is elérnek agyamba, gondolataimba.

Agyamban az innen jövő gondolathullámok, impulzusok ott vibrálnak folyamatosan, kapcsolhatatlanul. És ez már valószínűleg így is marad, amíg élek. Az összetett emberi látásban mindig kell legyen horizontja a képnek. Ha már nem lesz, akkor nekem annyi - gondolom néha, magamramaradottságom homályos zugaiban ugyanúgy, mint Párizsban, Londonban, Münchenben, vagy Amerikában, Los Angelesben jártamkor. Az én recehártyámra exponált képen a horizont mindig ez a néhány magyar holdnyi föld, itt, a szív alakú völgyben. Isten hónaljában. Az ördög seggelyukában.

Isten hónaljában, az ördög seggelyukában egy napon aztán befejeződött az „építkezés”. Lefogyva, megnyúzva, lerongyolódva, holtfáradtan, mint az igazi győztesek továbbálltam a helyszínről, némán, tanulságok nélkül.

Az örömtől némán jártam kéthetente látogatni a nem várt, nem remélt boldogságban fürdő, lubickoló anyámat, akinek ez a néhány, utolsó nyár megkoronázta szerencsétlen életét, némi kárpótlást nyújtva a szenvedésekre. Jöttem, amikor csak tudtam. Gondozni két temető három sírhantját, ha valami barát meghívott vadászni, vagy ha nagyon el kellett bújni a szélhámos világ képmutatása elől. Lédikémmel egymás szívverését hallgatva néztük éjszakánként a csillagos eget, fürkészve, mit rejt még számunkra a kiszámíthatatlan sors.

A kiszámíthatatlan sors csak olyan dolgokat hozott, ami nagyon is kiszámítható volt. Egy hajnalon Lédikénk iszonyatos szenvedések között meghalt. Mellettem öt méterre. Búcsúzó farkasüvöltés robbant fel szívemből, de az elviselhetetlen fájdalom nem csitult azóta sem. Anyám még megérte a gyászév letelte után Frédinek, az új hathónapos fajtisza németjuhásznak a hozzánk költözését, bevezetését, nyakában egy cipőfűzővel. Aztán egy tavaszi napon kora reggel Anyám is végleg elhagyott minket. Isten meghallgatta imáját. Szép csendben, még tiszta tudattal ment el. Akkor már nem volt erőm ordítani. Megszűnt neurózisom oka. Megszűnt az egy életen át tartó szorongás: ne kelljen anyámnak látnia azt, hogy én végleg meghalok az ő földi életében. A legnehezebbet letudtam. Tudom. Ami ezután jön, az ehhez képest már könnyebb lesz.

Nincs erőm azóta sem ordítani, pedig sokszor segítene. Most is. Itt vagyok az évek alatt szépen összeérett tanyán. Hallgatom a visító láncfűrészek hangját. Vágják a nyírjest. Vágják az erdőt. Október huszonharmadika van. Egy hét múlva halottak napja. Körülöttem a kutyák: Rexi a Gyilkos, Báró, Néró, Frédi, az új farkas, szemünk fénye. Ülök a százéves diófa alatt, fohászkodom hozzá, legalább ő éljen túl engem. Mert innen, alóla jól látok mindent. Jól rálátok innen a végtelenre.

Jól rálátok innen a végtelenre. Ülök a ház mellett a százéves diófa alatt, az őszi avarban.

Elmenni, ittmaradni ugyanannyi. Nekem annyi.

-&-